

TARINA UHASTA

Jimmy Carterin vuoden 1980 Moskovan olympiakisojen boikottijulistus retorisena
operaationa

Ralf Rudolf Dimitri Smirnoff

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2017

ABSTRACT/TIIVISTELMÄ

Smirnoff, Ralf Rudolf Dimitri

TARINA UHASTA

Jimmy Carterin vuoden 1980 Moskovan olympiakisojen boikottijulistus retorisena operaationa

Valtio-oppi/Yhteiskuntatieteiden maisteriohjelma

Pro gradu -tutkielma

Laitos: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Pekka Korhonen

Ajanmääre: Toukokuu 2017

Sivumäärä: 123 s.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, kuinka Jimmy Carter loi vuoden 1980 Moskovan olympiakisojen boikottijulistuksella ja sitä edeltäneellä Kansakunnan tila - puheellaan tarinan uhasta poliittisen operaationsa välineenä ja politisoi olympialaiset poliittiseksi areenaksi. Tarkoituksena on tarkastella Jimmy Carterin 23.01.1980 pitämää Kansakunnan tila -puhetta ja 23.03.1980 pidettyä boikottijulistus - puhetta painottaen boikottijulistusta. Tutkimuksen näkökulma on retorinen historiallisella taustoituksella etsien poliittisen operaation motiiveja ja tuoden esiin niiden tuloksia eri näkökulmista. Tutkimuksen analyysimenetelmänä on käytetty useiden retoristen teorioiden pohjalta retoriikka-analyysiä: George Lakoffin Don't Think of an Elephant – teoksessa esiintyvää poliittisen raamittamisen käsitettä, Barry Buzanin ja kumppaneiden Security: A New Framework esittämää turvallistamisen käsitettä ja Carl Schmittin The Concept of the Political – teoksessa esittämää ystävän ja vihollisen – teoriaa tukien tätä muulla asiaan kuuluvalla materiaalilla.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Jimmy Carter politisoi olympialaiset turvallistamalla boikottijulistuksensa ja Kansakunnan tila - puheensa kielellisen todellisuuden hätätilasta. Tämän myötä Neuvostoliitosta tuli eksistentiaalinen uhka, mikä aktualisoituisi osallistumalla vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin. Olympialaisiin osallistumisesta muodostui arvovalinta moraalisen hyvän ja pahan välillä, missä Carter asemoi itsensä moraaliseksi hyväksi ja turvan tuojaksi. Tämä sai aikaan ehdottoman jaottelun ystävään ja viholliseen, absoluuttiseen pahaan Neuvostoliiton edustamana. Tämä uhka tuli luoda vuoden 1980 presidentinvaalien voittamiseksi ja Yhdysvaltojen suurvaltopoliittisen aseman parantamiseksi suhteessa Neuvostoliittoon. Boikotti toteutui, mutta ei saavuttanut boikottiin osallistuvien eikä boikottiin osallistumattomien valtioiden legitimitettä eikä urheilijoiden hyväksyntää osallistumisesta riippumatta. Carter aliarvioi urheilijoiden ja olympialaisten merkityksen siviiliyhteiskunnalle. Olympiakisat muodostivat matalariskisen konfliktialueen, niin silti sen alueen käyttöä poliittisiin intresseihin ei hyväksytty, koska Carterin kielellinen todellisuus ei vakuuttanut kaikkia, erityisesti päätöksestä kärsineitä valtioita ja urheilijoita, jotka menettivät näyttöpaikkansa. Konfliktit lisääntyivät liennytysolehtikasta poissiirtymisen myötä vahvistaen hypoteesini, että boikottijulistus oli merkittävä retorinen toimi, mikä vaikutti retoriseen voimatasapainoon ja kylmän sodan kulkuun, ja minkä motiivit olivat lopulta täysin muualla kuin yleisesti tutkimuksessa ja puheessa todettu Afganistanin sota.

Asiasanat: olympialaiset, boikotti, Carter, Neuvostoliitto, kylmä sota, turvallistaminen

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 CARTERIN POLITISOITUNUT RETORIikka - RAAMITUS JA OLYMPIA-AREENA.....	5
2.1. Kansakunnan tila – puhe tammikuussa 1980	5
2.2. Miksi juuri vuoden 1980 Moskovan Olympiakisat	8
2.3. Carterin rauhan retoriikka – Iranin panttivankikriisin hyvittelyä	14
2.4. Suurvaltapolitiikka olympiaideaalin edelle	18
2.5. Lakoffin poliittinen raamittaminen.....	28
2.6. Boikottijulistuksen toimivuus raamissa.....	38
3 CARTERIN RETORINEN OPERAATIO - TURVALLISTAMINEN.....	41
3.1. Voimatasapaino funktionaalisen toimijana	46
3.2. Turvallistamispuhe Moskova 1980 – turvaa vai konfliktia.....	49
3.3. Uhraukset – pois deténte–politiikasta.....	53
3.4. Neuvostoliitto moraalittomana toimijana.....	57

4 BOIKOTTIJULISTUKSEN JAKOLINJAN MUODOSTUS OPERAATION OSANA.....	71
4.1. Urheilukollektiivin vaatimus – Välttämätön poliittiselle operaatiolle.....	74
4.2. Olympiakisat poliittisen operaation areenana.....	75
4.3. Kanadan rooli urheilukollektiivin osana.....	77
4.4. Kiinan tilanne – Taiwan – kysymyksestä olympiaboikottiin.....	78
4.5. Australian merkitys – Huojuva tuki poliittisen operaation riskinä.....	84
4.6. Boikottiin osallistumattomat – todellisuuden toinen puoli.....	86
4.6.1. Suomi – ei-neutraali olympiakisoihin osallistuja.....	88
5 WHY ME? - POLIITTISEN OPERAATION VAIKUTUS URHEILIJOIHIN...	95
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	105
7 LÄHDELUETTELO.....	115

1. JOHDANTO

Kylmästä sodasta puhuttaessa otetaan usein esiin sotilaalliset uhkatilanteet kuten Kuuban kriisi ja niihin liittynyttä jännitettä käsitellään maailmanrauhaa uhanneena. Tästä on olemassa paljon erilaista tutkimusta, mutta millaisen roolin kylmän sodan ei-sotilaallisella toiminnalla voisi nähdä olevan? Jännite oli olemassa, mutta maailmansotien jälkeen sotilaalliseen valtataisteluun ei voitu lähteä ydinasevarustelun pelossa. Ei-sotilaalliselle toiminnalle oli tilausta. Valtataisteluihin Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välille tuli kehittää uusia areenoita. Yksi näistä areenoista oli vuoden 1980 Moskovan kesäolympialaiset.

Käsittelen pro gradu -tutkielmani tutkimusaineistona Jimmy Carterin 23.01.1980 pitämää Kansakunnan tila -puhetta (State of the Union Address) ja hänen antamaansa boikottijulistusta 23.03.1980. Boikottijulistuksessa hän ilmoittaa Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten boikotoivan Neuvostoliiton järjestämiä vuoden 1980 Moskovan kesäolympialaisia.

Jimmy Carter esitti boikottijulistuksessaan boikotin syyksi Afganistanin sotaa. Esitetään, että Neuvostoliiton halu osallistua vahvasti Afganistanin sotaan linkittyi pelkoon mahdin murenemisestä. Suurvaltasuhteet olivat huonontuneet kauttaaltaan ETYK:in 1975 konferenssin jälkeen ja vuosia jatkunut varustelukierre loi tarpeen Neuvostoliitolle näyttää mahtiaan. (Zetterberg, 1974, 26-27) Mahdin näyttämisen tarve ja urheilutapahtuman boikotointi sotatoimien vuoksi ovat poliittisen uhan retoriikkaa, millä on operatiivinen päämäärä. Tähän näyttämisen tarpeeseen Carterin tuli Yhdysvaltojen presidenttinä reagoida. Oli luotava tarina uhasta.

Käytän Kansakunnan tila -puhetta kartoittamaan taustoja Carterin poliittiselle operaatiolle ja tarinan luonnille. Pääpainoni on kuitenkin aineistossa koskien boikottijulistusta, mikä julkistettiin 23.03.1980. Hypoteesinani boikottijulistus on Carterin poliittisen operaation olennaisin ja aktuaalisin toimi, mikä loi tarinan uhasta. Tutkimuskysymyksenäni tämän pohjalta on: Miten Jimmy Carterin Kansakunnan tila -puhe ja Moskovan olympiakisojen boikottijulistus loivat tarinan Neuvostoliiton uhasta? Miten tämä tarina muodosti vuoden 1980 Moskovan olympiakisoista poliittisen valtataistelun areenan ja kuinka Carter käytti tätä areenaa poliittisen operaationsa välineenä?

Miksi valitsin juuri tämän areenan ja urheilun poliittisen käsittelyn alueeksi? Urheilu mahdollisti uuden matalariskisen, mutta liennytysolehtiikasta irtautuvan kylmän sodan aktiivisen toiminnan

toteuttamisen. Ydinaseiden pelko oli jättänyt jälkensä Yhdysvaltoihin, Neuvostoliittoon ja koko maailmaan. Oli löydettävä poliittinen areena maailmanlaajuisen yleisön ulottuville, mistä voitiin saada aikaan konflikti-asetelma ilman ydinaseiden pelkoa. Pro gradu -tutkielmani esittää uuden näkemyksen siitä, miten Carter tätä uutta areenaa käytti.

Aiempaa tutkimusta vuoden 1980 Moskovan olympiaboikotista on olemassa. Shane Saum on pro gradu -tutkielmassaan ”The Olympic Cold War” tarkastellut olympiaboikotin suhdetta kylmän sodan tilanteeseen. Hänen mukaansa vuoden 1980 olympiaboikotti Moskovan kesäolympialaisissa oli matalariskisten poliittisten väitteiden areena (Saum 2010, 4). Kesäolympialaiset mahdollistivat kilpailun vastustajaa vastaan ilman riskiä sotilaallisesta väliintulosta. Saum myös väittää, että olympiaboikotissa siirryttiin pois deténteppolitiikasta ja olympialaiset toimivat mahdin näyttämönä. Tutkielmani väittää, että vuoden 1980 olympiaboikotti oli Carterille poliittinen peli, jossa pelattiin riskillä, joita urheilupolitiikkaan liittyvissä emotioissa aina on. Deténteppolitiikasta siirtyminen nähdään Carterin luoman konfliktin kautta. Tämä ei tapahtunut valtioiden taloudellisen mahdin osoituksena kuten Saum esittää.

Tutkielmallani on tarkoitus selvittää näistä lähtökohdista Carterin poliittisen operaation ei-sotilaallisia toimia urheilun ja olympialaisten näkökulmasta. Urheilun ja erityisesti olympialaisten aatepohjaa sekä periaatteita ei pidetä yhteensopivina politiikan kanssa. Niitä voisi ajatella toisensa poissulkeviksi eri areenoiden toiminnoiksi. Tarkoitukseni on kuitenkin osoittaa, että Carterin Kansakunnan tila -puheellaan ja boikottijulistuksellaan luo sellaisen retorisen ja moraalisen todellisuuden, missä olympiakisoilla ja urheilulla on keskeinen osa poliittisessä operaatiossa ja urheilu on alisteinen poliittiselle toiminnalle. Kuten Saum tutkimuksessaan on myös todennut:

The Soviet Union attempted a boycott of its own but it paled in comparison to the 1980, U.S. led boycott. The 1980 and 1984 Summer Olympics became less about sport and more about the politics of the time. This study provides an example of how sport and politics need not be separated in historical discourse and can provide insight into larger political themes. (Saum 2010, Abstract)

Carterin Kansakunnan tila -puhe ja boikottijulistus ovat osa tätä Saumin mainitsemaa historiallista diskurssia, mitä tulee tutkia tarkemmin. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on myös herättää ajatuksia ja mahdollisuuksia jatkotutkimukseen siitä, kuinka Kylmän sodan urheilutapahtumat muokkasivat poliittista voimatasapainoa, sillä siihen en analyysissäni pääse.

Tuon analyysissäni esille Carterin poliittisen operaation ja miten urheilua on käytetty poliittisen pelin ja retoriikan näyttämönä huolimatta urheilun riippumattomasta ideaalista.

As Horne et al. state, 'sport (and play) involves rules and regulations which are derived in some way from the 'real world'; sport provides politically usable resources; sport can promote nation-building and international image-making. In fact, modern sport has seldom been free of politics'. In other words, there is very little current evidence to support the view that sport and politics exist separately; Allison posits the view that the idea of sport existing either 'below or above politics' is no longer sustainable. (Lin, Lee, Nai 2008)

Lin, Lee ja Nai tutkimuksessaan "Theorizing the Role of Sport in State-Politics" kokoavat Hornen ja Allisonin näkemykset, siitä että urheilua ei voida enää nykypäivänä erottaa poliittisesta merkityksestään. Urheilua säätelevät säännöt ja ehdot, mitä voidaan aina poliittisesti muokata tai käyttää hyväksi. Miten tämä voidaan nähdä Carterin luomasta tarinasta?

Pro gradu -tutkielmani kirjallisuus koostuu pääosin seuraavista teoksista: Barry Buzanin, Ole Wæverin ja Jaap de Wilden "Security: A New Framework for Analysis". Teos nostaa esiin turvallistamisen käsitteen. Käsite luo teoreettisen viitekehyksen sille, miten Carter turvallistaa retoriikkaansa ja mitä se tarkoittaa. Tätä tuen Markku Jokisipilän "Punakone ja vaahteralehti" -teoksessa esitettyyn tutkimukseen kylmän sodan yhteydestä urheiluun valtapoliittisena areenana. Kuinka urheilu alkoi näyttäytyä mahdollisuutena poliittiselle kamppailulle, jolloin sen poliittinen merkitys nousi aikojen saatossa. Tämä merkitys kulminoitui esimerkiksi vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin.

Tämän jälkeen esittelen sen yhteyttä George Lakoffin "Don't Think of an Elephant" -teoksessa esitettyyn poliittisen raamittamisen käsitteeseen. Miten vallanpitäjä ja poliittinen toimija puhuu yleisölleen ja raamittaa käsitteistöään vaikuttaakseen yleisöönsä. Tämä selittää Carterin poliittista operaation toimintaa käytännön tasolla. Jatkan raamin käsittelyä poimimalla teemoja Kenneth Waltzilta anarkisen yhteiskuntamallin, Hans Morgenthaulta klassisesta suurvaltopolitiikasta ja Johann Galtungilta konflikti- ja sivilisaatioteorian käsitteistä. Nämä teoriat ilmentävät suurvaltopolitiikan oikeutuksen ja kritiikin edellä mainittujen merkitysten ja raamien ymmärtämiseksi. Näistä muodostuvat jakolinjat tulevat kuvaan Carl Schmittin "The Concept of the political" – teoksessa. Teos esittelee Carl Schmittin teorian ystävistä ja vihollisesta poliittisessa kentässä. Miten poliittisen jakolinjan muodostus on totaalinen, mikä jakaa toimijat ystäviin ja

vihollisiin. Tämä pätee myös urheiluun ja erityisesti boikotin ehdottomuuteen. Tämän teorian sovelluksina nostan esiin Kiinan, Kanadan ja Australian boikottiin osallistuvina maina sekä Suomen boikottiin osallistumattomana. Sisällytän tähän urheilijoiden kokemuksia operaatiosta ja sen seurauksista. Lopussa sidon edellä mainitun yhteen Patrick Thaddeus Jacksonin ”Civilizing The Enemy” -teoksessaan esittämän retorisen topografisen kartan -teorian avulla. Se selittää, miten tutkimani poliittinen operaatio muutti retorista ympäristöä.

2. CARTERIN POLITISOITUNUT RETORIikka – RAAMITUS JA OLYMPIA-AREENA

Tämän luvun tarkoituksena on tuoda esille se, miten Yhdysvaltojen presidentin Jimmy Carterin luoma poliittinen retoriikka ja puhe raamitti vuoden 1980 Moskovan kesäolympialaiset ja politisoi olympia-areenan matalariskiseksi poliittiseksi näyttämöksi. Keskityn siihen, mitä tämä politisointi kuvasi ja miksi Carter politisoi olympia-areenan. Ensin yleistä analyysiä politisoinnista ja sitten politisoinnin raamit käsittelemällä George Lakoffin poliittisen raamittamisen käsitettä. Politisoinnin taustoja avaa myöhemmässä vaiheessa Markku Jokisipilän ”Punakone ja vaahteralehti” -teoksessa esittämät historialliset tapauskertomukset.

Käytän tarkastelun välineenä myös Kari Palosen ”Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking, and Politicization” -artikkelia vallan ja politiikan käsitteen määrittelyyn ajassa ja George Lakoffin poliittisen raamittamisen käsitettä. Tuen tätä aineistoa Antonio Gramscin hegemonia -käsitteellä sekä Carl Schmittin käsityksellä toiminnan poliittisuudesta

Nämä keskeiset käsiteltävät tekstit ovat Jimmy Carterin Kansakunnan tila -puhe ja Moskovan vuoden 1980 olympiakisojen boikottijulistus. Kansakunnan tila -puhe pidettiin 23.1.1980 ja boikottijulistus julkistettiin 21.3.1980. Kansakunnan tila -puhe on Yhdysvaltojen presidentin tammikuun alussa pidettävä puhe, minkä tehtävänä on antaa kongressille käsitys liittovaltion tilasta ja presidentti antaa tiedoksi hyväksi kokemiaan kehitysehdotuksia. (Shogan, 2015). Boikottijulistus oli lehdistötiedote kautta maailman missä Jimmy Carter kertoi, että Yhdysvallat ei osallistu vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin (Carter, 21.03.1980). Lähden tarkastelemaan ensin boikottijulistuksen sisältöä, koska sen retoriikka selittää aiempaa Kansakunnan tila -puhetta ja liittää sen kontekstiinsa.

2. 1. Kansakunnan tila -puhe tammikuussa 1980

Carter aloitti poliittisen operaationsa käsittelemällä Kansakunnan tila -puhetta. Carter puhui Kansakunnan tila -puheessaan ajasta, jolloin jokaisen on haastettava omat intressinsä ja arvonsa. Tämä aika asettaa ne koetukselle. Hän esivalmistele kongressia hyväksymään määrittelemiään mullistuksia mainitsemalla muutosten välttämättömyyden, mihin tulisi olla aina valmiina. Hän puhui me-muodossa osoittaen olevansa osa yhteistä rintamaa puheen yleisön eli kongressin kanssa,

mutta retoriikastaan huolimatta toiminta ja tarkoitus toimi käskynä kongressia kohtaan. Carter valmisteli maaperää poliittisen operaationsa jatkona toimivalle olympiaboikotille politisoimalla kuvaa tulevasta välttämättömästä toiminnasta. Tähän toimintaan kongressin olisi varauduttava kuten hän esitti:

The 1980's have been born in turmoil, strife, and change. This is a time of challenge to our interests and our values and it's a time that tests our wisdom and our skills. [...] I'm determined that the United States will remain the strongest of all nations, but our power will never be used to initiate a threat to the security of any nation or to the rights of any human being. We seek to be and to remain secure--a nation at peace in a stable world. But to be secure we must face the world as it is. (Carter 23.01.1980)

Carter etsi oikeutusta tuleville toimilleen nostamalla Yhdysvallat voimapolitiikan ulkopuolelle mainitsemalla, ettei niiden voimaa tulisi ikinä käyttämään uhkana toisen valtion ihmisoikeuksia vastaan. Samalla hän kuitenkin nosti Yhdysvallat sellaiseen maailmanpoliittiseen positioon, minkä myötä hänellä oli oikeus määritellä Yhdysvaltojen voima ja sitä kautta syntyvä valta-asema. Tästä valta-asemasta käsin hänellä oli positio politisoida se, kuinka turvallisuus taataan. Hän myös ilmaisi, että maailma tulee ottaa vastaan sellaisenaan. Tällä hän tarkoitti tiettyjä poliittisia perusasioita. Perusasioilla viitataan siihen, ettei suurvaltojen olemassaoloa tai väkivallan uhan jännitteitä voida poistaa. Vahvemman oikeus alistaa muut kun siihen tarjoutuu mahdollisuus.

Tämä vahvemman profiilin luonti voisi auttaa häntä ulkopoliittisissa tavoitteissaan ja ehkä varmistaa hänelle jatkokauden marraskuun 1980 presidentinvaaleissa (Sarantakes 2014). Tämä kuva ja tunne ei synny hetkessä. Arvot ovat syvällä, joten alustus poliittisen operaation seuraavaa vaihetta eli boikottijulistusta kohtaan tuli aloittaa jo tässä puheessa. Carter puhui oikeudenmukaisuuden ja voiman teemoista vahvistaakseen tulevan boikottijulistuksen tehoa yleisön ja kongressin valmistamiseen. Kongressi oli erillinen yleisö, koska se päättää ja vahvistaa Carterin poliittisten toimien toimeenpanon. Esimerkiksi politisoitu viittaus tuleviin turvallisuusuhkiin teki jo eräänlaisen esijaon turvalliseen Yhdysvaltoihin ja johonkin sitä vastaan olevaan instanssiin, mitä Carter ei erittele. Maaperä oli kuitenkin valmis.

Carter korosti, että Yhdysvallat tulee pysymään voimakkaimpana valtiona ilman väkivallan uhkaa.

Yhdysvaltojen tavoitteena oli ylläpitää tämä rauha ja väkivallattomuus vakaassa valtiossa, mutta tästä positioista huolimatta maailmantilanne oli otettava vastaan sellaisenaan. Carter siis puhui voimapolitiikasta käyttämällä termiä: ”voimakkain valtio”. Hän ylläpiti suurvalta-ajattelua ja haastoi muut voimapoliittiseen kilpailuun. Seuraavassa lauseessa hän kuitenkin väitti, ettei tämä voimakkuuden tunnistaminen ja korostus tuota väkivallan uhkaa, mikä aktualisoituisi Yhdysvaltojen toimesta.

Three basic developments have helped to shape our challenges: the steady growth and increased projection of Soviet military power beyond its own borders; the overwhelming dependence of the Western democracies on oil supplies from the Middle East; and the press of social and religious and economic and political change in the many nations of the developing world, exemplified by the revolution in Iran. (Carter, 23.01.1980)

Carterin taustaintressit puheelle ilmenevät edellisestä sitaatista. Carter rauhoitteli yleisöään ja kongressia sillä, että valtatasapaino ja voima on Yhdysvaltojen hallussa. Miksi Carter keskittyi silti kolmeen kehityshaaraan, mitkä ovat auttaneet muokkaamaan suurvaltahaasteita: Neuvostoliiton sotilaallisen voiman kasvu, Lähi-Idän öljyn strateginen merkitys, sekä sosiaalinen, uskonnollinen, taloudellinen ja poliittinen muutos kehittyvissä maissa? Tämä johtuu siitä, että nämä asiat voivat uhata tulevaisuudessa Yhdysvaltojen asemaa voimakkaimpana valtiona, jolloin sen pysyvyyttä on ensin vakuuteltava kongressille. Kiistattoman aseman myötä voi odottaa, että edellä mainitut haasteet kääntyvät jatkossakin Yhdysvaltojen eduksi. Carterin retoriikan ajava voima oli pelko Yhdysvaltojen aseman heikkenemisestä, mistä hänet tulitaisiin muistamaan Yhdysvaltojen linjasta vastanneena henkilönä. Tämän vuoksi oli toimittava. Kyseessä oli alkuvalmistelua klassiselle suurvaltataistelulle Yhdysvaltojen ja Neuvostoliittojen välillä, missä arvokysymyksiä politisoimalla yritettiin houkutella valtioita omalle puolelle. Tämä toimi tuli olemaan vuoden 1980 Moskovan kesäolympiakisojen boikottijulistus.

Each of these factors is important in its own right. Each interacts with the others. All must be faced together, squarely and courageously. We will face these challenges, and we will meet them with the best that is in us. And we will not fail. (Carter 23.01.1980)

Carter esitti puheessaan yleisölleen jokaisen asianhaaran olevan omalla tavallaan tärkeä sekä korosti

Yhdysvaltojen kykyä ottaa haaste vastaan. Viesti oli vakuuttava ja ehdoton siinä, ettei Yhdysvallat epäonnistu uhan poistamisessa. Se johtuu sen ehdottomasta ylivoimasta muiden valtioiden suhteen:

We superpowers also have the responsibility to exercise restraint in the use of our great military force. The integrity and the independence of weaker nations must not be threatened. They must know that in our presence they are secure. (Carter 23.01.1980)

Carter tarkensi operaationsa tärkeyden koskevan kylmän sodan supervaltiona Yhdysvaltoja, joka voimakkaana sotilasmahtina tarjoaa muulle maailmalle turvallisuuden. Politisoimalla turvallisuuden ja vahvuuden Yhdysvaltojen hallitsemiksi asioiksi hän pystyi oikeuttamaan operatiiviset toimet muiden valtioiden puolesta, koska ne eivät pysty niihin "heikkouttaan".

Kansakunnan tila -puheeseen kohdistettu vaihtoehdoton operatiivinen paine toimi. Hallituksen tietokannan mukaan: Yhdysvaltojen kansa antoi julkisen tukensa olympiaboikotille ja Yhdysvaltojen edustajainhuone hyväksyi päätöksen olla osallistumatta Moskovan olympiakisoihin äänin 386 puolesta, 12 vastaan. Senaatti päätyi samaan lopputulokseen äänin 88 puolesta, 4 vastaan (US Department of State, 2009).

2.2. Miksi juuri vuoden 1980 Olympiakisat?

Shane Saum on tutkimuksessaan *The Olympic Cold War* maininnut:

Rising Cold War tensions following the 1979 Soviet invasion of Afghanistan had both nations searching for low-risk political platforms to contest one another without the risk of military retaliation. The hosting of the Summer Olympics of 1980 and 1984 in Moscow and Los Angeles provided that platform. This study argues that the United States used the 1980 Olympic boycott as a symbolic shift away from détente politics and both Olympics were used to display the successes of each nation's economic system. (Saum 2010, Abstract)

Saumin mukaan Kylmän sodan jännitteiden myötä molemmat suurvallat hakivat matalariskistä poliittista alustaa, missä kilpailla ilman riskiä sotilaallisista toimista. Tämä poliittinen alusta oli vuoden 1980 Moskovan olympiakisat. Saum lisää vuoden 1980 olympiaboikotti olleen symbolinen

siirtymä deténte politiikasta kohti jokaisen maan taloudellisen järjestelmän menestyksen esittämistä. Oliko kyseessä matalan riskin poliittinen näyttämö ilman sotilaallista uhkaa kuten Saum mainitsee? Tapahtuiko näin todellisuudessa Carterin tahdosta vai loiko hän vain kuvan tapahtuneesta, jolloin voitaisiin puhua retorisestä keinosta oman edun saavuttamiseksi. Olen eri mieltä Saumin kanssa taloudellisesta motiivista. Näkisin, että taloudellista blokkia ja taloudelliseen valtaan vaikuttamista ei ole ilman poliittista valtapeliä. J. David Singer on jo aikanaan maininnut politiikasta: "power is to us what money is to the economist: the medium via which transactions are observed and measured." (Lear B; Macaulay; Reid Sarkees 2012, 47). Valta on se määre, mihin kylmän sodan toimintaa suurvaltapolitiikassa verrataan ja arvioidaan.

Kari Palonen (2003) on tutkimuksissaan todennut viitaten Max Weberin teokseen "Politik als Beruf", että "Kamppailu vallasta on välttämätöntä poliittiselle toiminnalle. Valta on politiikan välikappale, sillä vain sen läpi ja sen kautta voi toimia poliittisesti. Hän, jonka vaikuttimena ei ole valta on tuomittu vallattomuuteen ja toimeettomuuteen" (Palonen 2003, 172).

Suurvaltapolitiikassa toimintaa arvioidaan jatkuvasti vallan kautta. Taloudellisen vakauden ollessa valtahavainnon kautta uhattuna se luo paineen sotilaallisille toimille valta-aseman ja taloudellisen vakauden ylläpitämiseksi. Vaikutusmahdollisuuksien kautta ajateltuna lähdän liikkeelle siitä oletuksesta, että taloudellisesti heikko suurvalta ei ole poliittisesti vahva. Perustelen tätä Kari Palosen tulkinnalla Weberin valtakäsityksestä. Palosen mukaan valta on välttämätöntä poliittiselle toiminnalle. Se on tilanne tai mahdollisuus tehdä jotain. Valta kuvaa politiikan kamppailuluonnetta. Kun valta on saavutettu kamppailemalla, herää uusi kysymys: "Mitä tehdä näillä vallan omistuksilla?" Tästä syntyy jatkuva kamppailun kehä. (Palonen 2003, 172) Taloudellisesti heikolla suurvallalla ei ole resursseja kamppailla tässä jatkuvassa kehässä. Vuoden 1980 Moskovan olympiakisat olivat tällainen näyttämö kamppailla laajemmassa poliittisessä kentässä. Miksi sitten urheilu vallan näyttämöksi?

Markku Jokisipilä (2014) on maininnut teoksessaan "Punakone ja vaahteranlehti" seuraavaa:

Jos joku olisi 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa sanonut, että kansainvälisestä kilpaurheilusta tulee asia, jota hallitukset eri puolilla maailmaa seuraavat silmä kovana ja jossa menestymiseen ne upottavat miljoonakaupalla rahaa, harvat olisivat uskoneet häntä (Jokisipilä 2014, 21).

Urheilua ei historiassa ajateltu poliittisena kenttänä ja sitä kautta vallan näyttämönä. Jokisipilän mukaan:

Urheilun suhteen elettiin kovasti erilaisia aikoja kuin nykyisin. Organisoitua kansallista kilpailutoimintaa oli vähän ja kansainvälinen kilpaurheilu oli vasta syntymässä. Kilpaurheiluun kohdistuvan julkisen mielenkiinnon määrä oli hyvin vähäinen, eikä sitä pidetty yhteiskunnallisesti merkittävänä toimintana. Huippu-urheilua, jonka käsitettäkään ei oikeastaan vielä tuolloin tunnettu, merkittävämpänä pidettiin esimerkiksi joukkovoimistelulla edistettyä suurten massojen liikuntakulttuuria, olihan väestön suorituskyvyllä suorat liittymäkohtansa maan sotilaalliseen puolustuskykyyn. (Jokisipilä 2014, 22)

Voidaan ajatella, että urheilussa ei ollut olemassa kansainvälistä ja julkista mediavälitteistä kamppailua 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa rajallisista resursseista johtuen. Urheilua ei voitu käsitellä julkisesti median välityksellä, jolloin sen poliittinen merkitys oli pieni. Urheilu ei toiminut välikappaleena poliittiselle toiminnalle. Urheilu käsitettiin liikuntana, minkä ainoana funktiona oli ohjata väestön toimintaa kohti sotilaallista puolustuskykyä. Tilanne oli kuitenkin muuttumassa. Jokisipilän mukaan:

Yleisurheilun suosion jatkuvasti lisääntyessä väliinpitämättömyys kuitenkin haihtui nopeasti 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Urheilun näkyvyyden ja yleisön mielenkiinnon kasvaessa siitä kiinnostuivat myös poliitikot ja liike-elämä. Vaikka varsinkin urheilujohtajat jo tuolloin vakuuttelivat päinvastaista, urheilun ja politiikan pitäminen erillään oli vaikeaa. Joskus kytkökset olivat ilmiselviä, joskus verhotumpia. Yhteiskunnallisen painoarvonsa vuoksi urheilulla on suuri poliittinen potentiaali, minkä vuoksi hallitukset ja poliitikot ympäri maailmaa ovat olleet siitä kiinnostuneita ja tulevat olemaan myös tulevaisuudessa. (Jokisipilä 2014, 22)

Tähän yhteiskunnallisen painoarvon mahdollisuuteen myös Carter tarttui toiminnassaan. Edellisiin vuonna 1976 järjestettyihin Montrealin kesäolympialaisiin osallistui 6 084 urheilijaa 92 maasta. Kisatapahtumina toimi 198 lajia 21:ssä eri urheilumuodossa (Foisy, 2011). Kansainvälinen näkyvyys oli siis jo tässä vaiheessa maailmanlaajuista ja sillä oli selkeä yhteiskunnallinen painoarvo. Miksi Carter päätti toimia juuri boikottijulistuksen kautta, vaikka urheilulla itsessään havaittiin suuri poliittinen potentiaali? Jokisipilä analysoi, että:

Urheilun epäpoliittisuus on totta sikäli, että harva urheilusuoritus itsessään sisältää mitään poliittista viestiä. Samalla tämä näennäinen viattomuus kuitenkin tekee siitä kätevän ja tehokkaan poliittisten ja kaupallisten viestien välineen. Urheilun seuraajat faneista hallituksiin voivat tulkita tuloksia miten tahtovat ja ladata ne täyteen omia tarkoitusperiään palvelevia merkityksiä. Koska kansainvälisissä kilpailuissa urheilijat ja joukkueet edustavat kansakuntia, on ne helppo esittää myös maiden ja yhteiskuntajärjestelmien välisenä kilpailuna. Kansainvälinen kilpaurheilu ruokkii nationalistisia tunteita, kannustaa katsojia samaistumaan oman maansa urheilijoihin ja saa heidät jännittämään lopputulosta ikään kuin he olisivat itsekin kilpailussa mukana. (Jokisipilä 2014, 22)

Boikottijulistus oli juuri tällainen poliittisten ja kaupallisten viestien väline kylmän sodan jakaessa maailman duopolisesti kahtia. Kylmän sodan kahtiajaossa oli sisäänrakennettuna Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton yhteiskuntajärjestelmien välinen kilpailu. Kansainvälinen kilpaurheilu ruokki nationalistisia tunteita, mitkä voimistivat kylmän sodan kahtiajakoa. Oman maan urheilijoiden yksilöllistä menestymistä kilpailuissa jännitettiin maanlaajuisesti. Kaikki tähän urheilijayksilöön liittyvä toiminta kosketti myös kansalaisia henkilökohtaisesti. Tämä luo boikottijulistuksen henkilökohtaisuutta ja vaikuttavuutta sekä vahvistaa urheilunäyttämön poliittisuutta.

Poliittisuutta voidaan analysoida Jokisipilän mukaan sitä kautta, että: ”Osaavien hallitusten käsissä urheilu on ollut tehokas väestön kontrolloinnin ja ohjailun väline. Tätä kautta maiden välisiä kilpailuja on voitu tarkastella myös kansakuntien voimasuhtien heijastumana” (Jokisipilä 2014, 23). Kylmän sodan ideaali oli kansakuntien voimasuhtien välinen valtakamppailu, joten urheilu ja olympiakisat olivat tähän luonnollinen jatkumo. Miksi sitten detétepolitiikka kävi ongelmalliseksi juuri vuoden 1980 Moskovan olympiakisoissa?

Suuremmalle poliittiselle kuvalle lähtökohtana oli jännitteet suurvaltojen eli Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välillä. Neuvostoliitto lähetti joukkonsa Afganistanin sotaan 1979. Syinä esitetään, että Neuvostoliiton halu osallistua vahvasti Afganistanin sotaan linkittyi pelkoon mahdin murenemisesta (Zetterberg 1974, 26-27). Afganistanin sota nähtiin ympäri maailmaa turvallisuusriskinä, mihin USA:n presidentiltä Jimmy Carterilta odotettiin toimia. Moskovan 1980 Olympiakisojen boikotointi oli yksi näistä toimista Carterin mainitessa boikottijulistuksessaan seuraavaa:

When we are confronted with stark tragedies such as these, we have to stop for a moment and put our own lives and our own principles, our own emotions, our own commitments, back into perspective; to reassess or to kind of inventory what are the most important things in a human life. This is one of those times ...thousands of human lives already lost in Afghanistan, and many more hundreds of thousands of lives that could be lost, unless our Nation is strong enough and is willing to sacrifice, if necessary, to preserve the peace of our country. (Carter 23.03.1980, 517)

Carter aloitti julistuksensa vahvoilla käskyillä ja tavoitteilla. Jokaisen tulisi pysähtyä ja laittaa oma elämänsä kuntoon. Tämän myötä pystymme tarkastelemaan periaatteitamme, tunteitamme ja sitoutumistamme, jotta voimme uudelleen arvioida mikä on tärkeää ihmiselämässä. Nämä ovat jaloja ajattelun lähtökohtia vedoten kansallistunteeseen ja turvallisuuteen. Miten näiden periaatteiden toteutuminen turvataan ja mielettömyys ei leviä? Carterin vastauksena: kaikkien tulisi tinkiä omastaan oman itsensä ja ihmisyyden vuoksi. Miksi tätä korostettiin? Carter vastasi valtiollisesta päätöksenteosta ja ottamalla siihen poliittisesti kantaa käsiteltävä asia politisoitui. Kari Palonen (2003) on muun muassa maininnut, että ”Käsitteellisessä horisontissa policy viittaa politiikan säädettävään puoleen, politicking kuvaa toiminnallista puolta, polity implikoi tiettyjen rajoitusten ja mahdollisuuksien metaforallista tilaa, samalla kun politicization jonkun poliittisen alkamista, se on niin sanotusti pelattavissa.” (Palonen 2003, 171)

Jimmy Carterin boikottijulistuksessa policy voidaan nähdä Yhdysvaltoina ja sen poliittisena säätäjänä Carter itse. Boikottijulistus on politickingia, koska Carter aktiivisesti toimii policyn sisässä ja pyrkii toimimaan policyn sisäisenä määräävänä toimijana. Palonen on maininnut, että: ”Politiikka on itsessään suuntautunut olemassa olevien asiantilojen muuttamiseen. Poliittisen hetkellisyys on negatiivista lopullisuutta – toimintaa päästäkseen eroon kaikesta mitä on. Poliittisella ei ole sisältöä tai tarkoitusta itsensä lisäksi” (Palonen 2003, 172). Boikottijulistuksen polityna toimii olympiakisojen kautta koko maailma. Carterin valtaretoriikka politisoi olympiakisat boikottijulistuksen kautta. Carter mainitsi juuri tästä hetkestä viitaten siihen, että nyt on yksi niistä maailmahistorian hetkistä, jolloin on otettava ihmisarvo keskiöön.

Brittiläinen urheiluhistorioitsija James Riordan on todennut, että ”urheilu on suorastaan vallankumouksellisen sosiaalisen muutoksen väline, jonka ohjaimissa on valtio” (Riordan 2007, 110). Sosiaalisen muutoksen käsitettä selittää Jokisipilä seuraavasti: ”Sosiaalisella muutoksella tarkoitetaan sitä, että kylmän sodan urheilusta tuli itseään paljon suurempien asioiden heijastaja,

väline ja väylä, johon hallitusten lisäksi myös monet tavalliset ihmiset kanavoivat toiveitaan, unelmiaan, epäluulojaan ja aggressioitaan. Hallituksille urheilu tarjosi kustannuksiltaan matalan, mutta profiililtaan korkean keinon viestittää kansainvälispoliittisia kantojaan ja suhdettaan muihin valtioihin.” (Jokisipilä 2014, 24)

Urheilu ja kylmä sota vaikuttivat vahvasti yksilöihin sosiaalisella tasolla. Riordanin mukaan jopa siinä määrin, että voitiin puhua vallankumouksellisesta valtiojohtoisesta toiminnasta. Carter sovelsi juuri tällä periaatteella boikottijulistuksensa retoriikkaa. Urheilu toimi välineenä suurempien asioiden heijastamiseen ja boikottijulistuksen tuli olla väylä, mihin tavalliset ihmiset saattoivat luottaa ja kanavoida tuntojaan. Olympiakisojen näkyvyyden kautta boikottijulistuksella oli korkea profiili viestittää kansainvälisiä ja poliittisia kantoja sekä niiden suhdetta muihin valtioihin. Tämän profiilin uskottavuuden saamiseksi Carter halusi heijastaa olympiaboikotin suurempiin teemoihin ja arvokysymyksiin kuten ihmisarvon käsitteeseen.

Carter otti toiminnan omiin käsiinsä uskottavuuteen ja arvoihin nojaten. Hän perusteli toiminnan aloittamista tapahtumien mielettömyyden ja hetken ajallisen merkityksen kautta. Poikkeuksellisuus perusteltiin tapahtumien traagisuuden, ihmisarvon ja oikeudentunnon näkökulmasta. Carter ei itsessään ollut uhan alla konkreettisesti vaan Carter siirsi retoriikassaan Yhdysvallat vastuulliseen asemaan Afganistanin tapahtumien seurauksista. Yhdysvalloilla oli lupa puuttua tästä positiosta käsin, koska tapahtumat voisivat laajetessaan uhata koko maailmaa. Näin saattoi toimia, kun oli siirrytty poliittisen järjestelmän normien kentän ulkopuolelle (Buzan 1998, 24). Carter sai tällöin erilaisen painoarvon retoriikalleen kuin ilmaisemalla normien kentältä, että Neuvostoliiton Afganistaniin kohdistuvat Neuvostoliiton toimet olivat väärin ja Yhdysvallat eivät voi niitä hyväksyä. Tällöin voitaisiin ajatella, että viestin vaikutuksen jäävän vain asianosaisten välille ja kuuluvan normaaliin suurvaltataisteluun kylmän sodan keskellä. Esimerkiksi Yhdysvallat valvoi suurvaltana ihmisarvoa tällaisen poliittisen normisiirtymän välinearvona ja linkitti sen koskemaan kaikkia käsitystä kunnioittavia valtioita. Carterin ajatus perustui siihen, että jos Yhdysvallat menettää otettaan kokemalla ulkoisen uhan, niin Yhdysvaltojen määrittämä periaate siirtyisi sellaisenaan muihin länsimaisen arvopohjan jakaviin valtioihin.

Jokisipilä avaa tätä Kylmän sodan retoriikkaa analyysissään:

Kamppailuluonteensa ja tulkinnallisen yksinkertaisuutensa vuoksi urheilusta tuli yksi keskeisimmistä kylmän sodan korviketaistelujen näyttämöistä. Erityisesti joukkuelajit, joissa

urheilijat puolustivat kansakuntansa kunniaa sotilasyksikön kaltaisena tiiviinä ryhmänä tarjosivat loppumattoman inspiraatiokentän poliittisia metaforia ja analogioita etsiville poliitikoille ja journalisteille. Mitä intensiivisemmästä ja kontaktipitoisemmasta lajista oli kyse, sitä helpommin se taipui erilaisten sodankäyntivertausten käyttöön. (Jokisipilä 2014, 24)

Jokisipilä vahvistaa Palosen käsityksen siitä, että valta on poliittista kamppailua. Hänestä urheilu sopii siihen muottiin tulkinnallisen yksinkertaisuutensa vuoksi. Väittäisin tästä oikeansuuntaisuudesta huolimatta, että Jokisipilän ilmaisema vertauskuva ”korviketaisteluista” ei anna tässä oikeaa kuvaa. Kahtiajakautuneessa maailmassa kylmän sodan retoriikka saattoi olla vaikutuksiltaan voimakkaampaa kuin suoranainen sotilaallinen toiminta. Edellä mainittua sosiaalista muutosta ja kansakunnan kunnian puolustamista olisi vaikea kuvitella saavutetun sotilaallisen toiminnan korostamisen kautta, sillä sotilaallisia toimia pelättiin ydinasevarustelun vuoksi. Poliittiset metaforat kuten ihmisarvo ja oman elämän periaatteet muokkasivat tätä sosiaalista muutosta pystyen samaistumaan siihen. Myös oman kansakunnan nationalistiseen puoleen oli helpompi kiinnittyä, koska retorinen kamppailu on luonteeltaan uhrیتonta verrattuna sodankäyntiin. Tällöin vahvojenkin sodankäyntivertausten taakse voitiin mennä huolettomammin. Sodankäyntivertauksia tuli kuitenkin tässä tapauksessa välttää, joten urheilu sekä siihen liittyvä boikotti muodostivat oman retorisen näyttämönsä.

Boikotti loi olympiakisoista poliittisen näyttämön. Se mahdollisti valtavan näkyvyyden ja valtaresurssien uudelleenjärjestelyn ympäri maailmaa. Boikotti oli politisoitu raami, minkä sisään tuli koko maailma riippumatta boikottiin osallistumisesta, sillä jokainen valtio on osallinen poliittiseen näytelmään olympiakisojen universaaliudesta johtuen. Tällöin voitiin ottaa esiin universaali teema sosiaalisen muutoksen teema saamalla sille näkyvyyttä maailmanlaajuisesti. Miten nämä poliittiset metaforat ja sosiaalinen muutos rakennettiin Carterin retoriikassa?

2.3. Carterin rauhan retoriikka - Iranin panttivankikriisin hyvittelyä

Carterin retoriikassa Yhdysvallat edusti samaa liittoutumista oikean asian ja rauhan puolelle kuin aiemmin viitatus maailmansodan lopetuksen suhteen eli oli olemassa kategorinen jako turvallisuuden puolustajiin ja vastustajiin.

I can't say at this moment what other nations will not go to the Summer Olympics in

Moscow. Ours will not go. I say that not with any equivocation; the decision has been made. The American people are convinced that we should not go to the Summer Olympics. And I can tell you that many of our major allies, particularly those democratic countries who believe in freedom, will not go. (Carter 23.03.1980, 518)

Carterin boikottijulistuksessa nousi esiin halu kansallistunteen nostoon. Hän oli itse linjannut boikotin ja toiminut sen mukaisesti oikein. Hän tarvitsi selkänajakseen kongressin täyden tuen pönkittämään asiaansa vahvistaen yleisölle tätä turvallisuuden puolustamisen argumenttia. Carter linjasi boikotin olevan jokaiselle vapauteen ja turvallisuuteen uskovalle demokraattiselle valtiolle ainoa mahdollinen vaihtoehto kongressin ollessa linjauksesta samaa mieltä. Huomattavaa on kuitenkin, että Carterin retoriikassa kongressin kannatus tarkoitti kansan tahtoa. Hän yhdisti kongressin mielipiteen yleiseksi mielipiteeksi, koska kongressin mielipide oli hänen poliittiselle operaatiolleen myönteinen. Kongressin rooli oli lainsäädännöllisenä ja legitimoivana elimenä keskeinen, joten sitä tuli erikseen korostaa monessa kohdassa : ”The Congress has voted overwhelmingly, almost unanimously, which is a very rare thing, that we will not go” (Carter 23.03.1980, 518). Carter ilmoitti kongressin olevan yksimielisesti hänen puolellaan, jotta hänen toimiaan ei voitaisi kyseenalaistaa retorisessa operaatiossaan. Ehdottomuus loi linjan ystävään ja viholliseen. Boikotissa tämä linja ja siihen liittyvä valintatilanne olivat ehdottomia: boikotin ja Carterin puolesta tai häntä vastaan. Boikotti ei mahdollistanut välitilan olemassaoloa. Miten turvallisuuden kannalta vapaus voitiin käsittää vain yhtenä mahdollisena vaihtoehtona? Vapaudella tässä tapauksessa ei tarkoitettu vapautta valita, vaan Carterin vapautta toteuttaa omia poliittisia päämääriään ja retorista operaatiotaan. Miksi tämän vapauskäsityksen ja boikotin vaihtoehdottomuuden varmistaminen sekä näkyvyys oli keskeistä Carterille?

Hyvä näkyvyys ja positiivinen imago olivat Carterille kaikki kaikessa, koska marraskuussa 1980 oli tulossa presidentinvaalit. Tammikuussa 1980 Carter aloittikin tätä silmällä pitäen suunnittelemaan toimia Neuvostoliittoa vastaan. Carterin maine presidenttinä oli tahriintunut marraskuun 1979 asti jatkuneen Iranin panttivankikriisin ratkeamattomuuden seurauksena. Carterin maine alkoi siirtyä kohti kyvyttömyyttä ja linjattomuutta. (Jones, 2012)

Iranin panttivankikriisissä islamilaiset opiskelijat valtasivat Yhdysvaltojen Iranin suurlähetystön 4.11.1979. Syynä valtaukselle on nähty Jimmy Carterin toimet. Carter oli päästänyt Iranin entisen, syrjäytetyn johtajan Shah Reza Pahlavin saamaan lääketieteellistä hoitoa Yhdysvaltoihin. Iranissa tämä tulkittiin uhkaavaksi eleeksi ja tuen osoitukseksi Shahille tulla uudelleenvalituksi Iranin

päämiehen paikalle, sillä Yhdysvallat oli tukenut Shahin hallintoa vuosina 1941-1979. Valtauksen tehneet opiskelijat ottivat panttivangeikseen 63 suurlähetystön yhdysvaltalaisista työntekijää. Seuraavien kolmen viikon aikana vapautettiin 11 henkilöä, joten aina vuoteen 1981 kestänyt kriisi piti sisällään 52 panttivankia. Carter yritti vapauttaa panttivankeja toteuttamalla operaatio ”Eagle Claw”. Tämä kuitenkin epäonnistui aiheuttaen 8 yhdysvaltalaisotilaan kuoleman. (Radvanyi 2001, 1)

Carteria pidettiin vastuussa operaatio ”Eagle Claw” epäonnistumisesta. Tämän seurauksena kaikkiin hänen toimiinsa suhtauduttiin erityisellä varauksella, erityisesti sotilaallisiin:

Overt military options were out, and public condemnations would not change the situation. Carter had two real options -- embargo U.S. grain sales to the Soviet Union or boycott the upcoming summer Olympics (Jones, 2012).

Asian korjaamiseksi oli tehtävä jotain ilman sotilaallista konfliktia ja Carter valitsi molemmat ehdotetut toimenpiteet: päättäen boikotoida Moskovan 1980 kesäolympiakisoi ja tehden viljanmyyntisaarron Neuvostoliittoon. Carter toteutti näiden toimenpiteiden kautta retorista operaatiotaan, vaikka ne esitettiin täysin altruistisina tekoina Yhdysvaltojen kansan ja yleisön hyväksi. Yleisö tuli retorisesti vakuuttaa Carterin vahvasta asemasta, johtajuudesta ja vallasta sekä luopumaan omista yksilöllisistä oikeuksistaan ja vapauksistaan tämän luodun vallan edessä legitimoiden vallan toimia. Yleisönä toimiva yhdysvaltojen kansa ja muu maailma oli saatava uskomaan näihin periaatteisiin, jotta Carter sai legitimitietin toiminnalleen. Yleisö ei hyväksy periaatteita, jos ei asetu niiden sisällön taakse (Lakoff 2004, 18).

As the primary season began, he embargoed 17 million tons of grain bound for the Soviet Union. Because he won the Democratic primary in Iowa, Carter believed that the agrarian sector approved of his plan. (Jones, 2012)

Yksi tapa saada legitimitietti periaatteille oli viljanmyyntisaarto, mihin hän pyrki saamaan maaseutusektorin tuen. Maaseutusektori edusti merkittävää osa Yhdysvaltojen väestöstä vuonna 1980. Viljanmyyntisaarrossa hän kielsi Yhdysvaltoja kauppaamasta viljaa Neuvostoliittoon. Neuvostoliitto ei pystynyt kasvattamaan ruokaa väestölleen, joten se oli riippuvainen Yhdysvaltojen tuontiviljasta. Tätä viljaa oli 17 miljoonan tonnin edestä. Carter pyrki edistämään viljanmyynnin sisämarkkinoita ja viljan tuottajien asemaa yhdistäen sen poliittisen operaationsa välineeksi.

But an Olympic boycott could send a larger message. Carter contended that most Soviet citizens did not even know about the invasion and destruction in Afghanistan, nor did they know that the United Nations had condemned Soviet policy. (Jones, 2012)

Carter tarvitsi siis poliittista voittoa asemansa vankistamiseksi ja saavutti sen voittaessaan Iowassa demokraattien esivaalit. Iranin panttivankikriisi kuitenkin jauhoi edelleen paikallaan ja presidentinvaalit jatkokaudelle olivat tulossa jo marraskuussa 1980. Iranin panttivankikriisi jätti esivaalien voitosta huolimatta epävarmuuden varjon. Carter tarvitsi jotain vahvistaakseen periaatteitaan oikeamielisyydestä Iranin panttivankriisistä huolimatta. Tähän hän tarvitsi positiivista julkisuutta. Sitaatista tulee esiin, että hänen mielestään Iowan esivaalien myötä maaseutusektori oli jo hänen puolellaan. Hän ei kuitenkaan kokenut maaseutusektorin tukea riittäväksi varmistaakseen uudelleenvalintansa: toiminnan tuli kuitenkin olla matalariskistä, jottei Iranin panttivankikriisin tilanne toistuisi. Tähän vaihtoehdon tarjosi vuoden 1980 Moskovan olympiakisat. Kuten Jokisipilä aiemmin totesi, niin urheilulla ja olympialaisilla on historiaa kerätä koko maailman yhteen. Olympiakisoja lähetetään median välityksellä ympäri maailman, mihin sisältyy hegemoninen tunne siitä, että koko maailma on hetken yhtä ja kilpailee toisiaan vastaan tasaveroisesti olympia-aatteen mukaisesti. Tällainen kokoava voima on tehokas legitimaation luoja ja siksi se on osa Carterin tarinaa ja poliittista operaatiota. Hegemonian Carterin tuli valjastaa myös kansaan uudelleenvalinnan varmistamiseksi.

Hegemonian käsitteen nosti esiin Antonio Gramsci 1900-luvun alussa. Tällä hän tarkoitti yhteiskunnallista johtajuutta, missä valta-asema luodaan poliittisen johtamisen ja vaikuttamisen tapojen kautta (state-as-force) (Morton 1986, 76). Näissä tavoissa ryhmät pyrkivät tekemään oman ideologiansa yhteiskunnan yleiseksi ideologiaksi (Daldal 2014, 151). Carterille tämä luotu ideologia oli kylmän sodan suurvaltakamppailun voittaminen retorisen operaation kautta. Tämän saavuttaakseen hän loi esimerkiksi turvallisuuden suojelijan metaforia ja personifioi itsensä korkeampien arvojen kuten rauha, turvallisuus ja hyvä lähettilääksi. Carter käytti näitä periaatteita hankkiakseen legitimitetin toiminnalleen eli saadakseen yleisön puolelleen. Hegemonian osana oli myös poliittinen indoktrinaatio, millä tarkotetaan oppien siirtämistä sellaisinaan opetettaville (Daldal 2014, 157).

Carterin käyttämät sodankäynnin silmittömyyteen liittyvät vertaukset ja asioiden ehdoton sanelu polityn käyttäjänä oli tätä poliittista indoktrinaatiota. Hän siirsi kylmän sodan valtakamppailulle

hyödyllisen ideologian ja sen mukaisen tulevaisuuden kuvan annettuina. Hegemonian käsitteen sisälle jääviä käsitteitä ei voinut kyseenalaistaa, koska opit siirrettiin suoraan boikottijulistuksen yleisölle. Carter määritteli hegemonian omien poliittisten intressien kokonaisuudeksi. Jokisipilään viitaten urheilu toimi poliittisena kenttänä tulkinnallisen yksinkertaisuutensa vuoksi. Tulkinnallinen yksinkertaisuus syntyi selkeiden sääntöjen olemassaolosta ja niiden ymmärrettävyydestä kuten seuraavasta olympialiikkeen määritelmästä voidaan nähdä. Olympialiike on organisoitu, maailmanlaajuinen, pysyvä toiminta kansainvälisen Olympiakomitean suvereenin vallan alla sisältäen kaikki yksilöt ja olennot, jotka ovat inspiroituneet olympismista aatteena. Olympialiikkeeseen kuulumisen vaatii olympialaisten peruskirjan (Charter) hyväksymistä sellaisenaan ja kansainvälisen Olympiakomitean tunnustusta (ISSF Sports, 2009).

Olympiaboikotti oli siis hyvä poliittinen areena sodan vastaisuudelle ja yhteishengen luomiseen osana poliittista indoktrinaatiota, koska arvot sisältyvät olympialaisten peruskirjan periaatteisiin. Miten tämä sopi poliittisen operaation osaksi?

2.4. Suurvaltopolitiikka olympiaideaalin edelle

Carterin retoriikassa ja esimerkiksi Suomen Olympiakomitean määrittelyssä olympialiikkeestä on paljon yhtäläisyyksiä edellä mainitun olympialiikkeen käsitteen ollen yhtenevä edelliseen määritelmään nähden:

Olympialiikkeen pyrkimyksenä on rakentaa rauhallisempaa ja parempaa maailmaa kasvattamalla nuoria urheilun avulla, ilman syrjintää ja Olympian hengessä ymmärtämään paremmin toinen toisiaan ystävyiden, solidaarisuuden ja reilun pelin periaatteiden mukaan (Suomen Olympiakomitea, 2017).

Samaa periaatetta noudattaa myös Kansainvälinen Olympiakomitea (IOC 2017). Carter tiedosti ystävyiden, solidaarisuuden ja reilun pelin periaatteiden olemassaolon. Hän käytti näitä arvoja luomaan arvoperustaista pohjaa hegemonian synnylle. Hegemonia ja sen tuoma ehdoton legitimaatio olivat ehto politisoinnille retoriikan poliittiselle uskottavuudelle. Esimerkkinä näistä arvoperusteista voidaan nähdä olympialaisten motto *citius, altius, fortius* eli nopeammin, korkeammalle ja voimakkaammin. Olympialaisten mottoa ehdotettiin Pierre De Coubertinin toimesta Kansainvälisen Olympiakomitean (IOC) perustamisvuonna 1894 ja se otettiin käyttöön vuoden 1924 Pariisin olympiakisoihin. Coubertin sanoi mottoon liittyen, että nämä kolme sanaa

edustavat moraalista kauneutta ja urheilun estetiikka on aineetonta. (The Olympic Museum 2007, 5). Nämä ovat olympialaisten peruseriaatteita, mitkä olympialaisiin liittyvien instanssien tulee hyväksyä sellaisenaan. Tällöin Carter siirtämällä nämä olympialiikkeen periaatteet poliittisen konfliktin alueelle loi politiikkaa olympiaideaalin kustannuksella ja teki olympiakisoista poliittisen valta-areenan.

Carter antoi ymmärtää uhrautuvansa ja edustavansa toimillaan nimenomaan näitä olympialiikkeen arvoja. Hän väitti uhrautuvansa siinä mielessä, että ilman boikottia näitä arvoja ei kunnioitettaisi ja näiden arvojenkaan pohjalta osallistuminen Moskovan kesäolympiakisoihin ei olisi mahdollista. Olympia-aatteella oli siis keskeinen merkitys Carterin retoriikassa ja poliittisen operaation toteutuksessa. Tähän teemaan liittyen hänen turvallisuusneuvonantajansa Zbigniew Brzezinski kehotti häntä seuraavasti:

Carter and his strident anti-communist national security advisor Zbigniew Brzezinski reasoned that a total walkout of the Olympics would cost Russia millions in both preparations and lost revenue. Plus, the Kremlin had announced that the International Olympic Committee's selection of Moscow for the 1980 summer games meant that the world acknowledged the validity of the Soviet government. (Jones, 2012)

Brzezinski argumentoi Carterille, että olympiakisojen väliinjättäminen maksaisi Neuvostoliitolle miljoonia valmistelukuluina ja menetettyinä lipputuloina sekä vaikuttaisi Neuvostoliiton hallituksen kansainväliseen uskottavuuteen. Retorisen operaation taloudellisen hyödyn ja poliittisen uhan retoriikka oli Brzezinskin käsialaa. Valtiollisen uhan ja turvallisuuden tasapainon käsittely korostui kylmän sodan aikana, koska suurvaltojen osalta voimatasapainon ja yhteiskuntajärjestelmän muutokset vaikuttivat suoraan muuhun maailmaan.

Voimatasapainon käsitettä ja yhteiskuntajärjestelmän vaikutuksia voidaan tarkastella klassisen suurvaltapoliitikan teorioiden kautta kuten esimerkiksi Kenneth N. Waltz ”Theory of International Politics” – teoksessa. Waltzille järjestelmä koostuu rakenteesta ja siinä toisiinsa vaikuttavista yksiköistä. Rakenne on järjestelmän läpäisevä komponentti, mikä tekee mahdolliseksi tarkastella järjestelmää kokonaisuudessaan (Waltz 1979, 79). Voimatasapainolla tarkoitetaan kansainväliseen politiikkaan liittyvää käsitettä, missä joillakin valtioilla on voimankäytön mahdollisuus toisia valtioita kohtaan, mutta keskinäisriippuvuudet valtioiden kesken estävät voimankäytön toteuttamisen (Waltz 1979, 102). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että väkivallan ja voimankäytön

uhka on suurempi valtioiden sisällä kuin valtioiden välillä. (Waltz 1979, 103).

Yhdysvalloilla ja Neuvostoliitolla oli suurvaltoina voimankäytön mahdollisuus muita valtioita kohtaan, mutta keskinäisriippuvuudeksi luokiteltava ydinaseiden pelko esti voimankäytön toteuttamisen. Esimerkiksi kylmän sodan ydinaseuhkaan liittyvät kriisitilanteet, kuten Kuuban kriisi. Kuuban kriisillä tarkoitetaan 14. – 28.10.1962 Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välistä kriisiä, missä neuvostoliittolaisen SS-4 Sandal keskimatkan ballististen ohjusten tukikohta havaittiin lähellä San Cristóbalia Kuubassa. Neuvostoliitto ja pääsihteeri Nikita Hrutsev uhkasi Yhdysvaltoja mahdollisella ohjusiskulla Washingtoniin, jos kapinalliset toteuttaisivat suunnittelemansa maihinnousun Sikojenlahdella Kuuban hallintoa vastaan (Office of the Historian, 2017). Carterin tuli tehdä poliittinen päätöksentekonsa osana voimatasapainoa tunnistaen voimankäytön mahdollisuus ja ydinaseuhka suurvaltojen välillä. Suora sotilaallinen konflikti Neuvostoliiton kanssa ei ollut vaihtoehto. Voimatasapainoa ei voinut uhkien vuoksi horjuttaa vaan tuli luoda uusi rakenne ja tapahtuma vallalla politikointiin.

Suurvaltopolitikointiin voidaan nostaa esiin Hans Morgenthau, joka käsitteli klassista suurvaltopoliittikkaa teoksessaan ”Politics among Nations” vähän eri näkökulmasta. Morgenthau puhuu siinä kolmesta vallan perustyyppistä: poliittinen päätöksenteko tavoittelee joko vallan ylläpitämistä, vallan kasvattamista tai vallan osoittamista (Morgenthau 1961, 39).

Vallan ylläpitämisen kohdalla puhutaan status quo – politiikasta, missä ulkopoliittiset toimet tähtäävät vallitsevan valtatilanteen ylläpitoon. Vallan kasvattaminen valtasuhteita muuttamalla ja ympäri kääntämällä on imperialistista politiikkaa. Ulkopoliittikka tähdätessään vallan osoittamiseen ja alleviivaamiseen ylläpitämällä tai kasvattamalla on arvovalta- eli prestiisipoliittikkaa. (Morgenthau 1961, 39) Carterin boikottioperaatio voidaan nähdä parhaiten prestiisipoliittisena toimenpiteenä kylmän sodan eri uhkien puristuksessa. Boikottijulistus ei muuttanut Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton välisiä taloudellisia tai sotilaallisia voimasuhteita, mutta kansainvälisesti erittäin näkyvänä ja paljon kommentoituna operaationa se oli tyypillinen arvovaltopoliittinen siirto suurvaltojen välisessä pelissä. Osallistuminen olympiakisoihin tai niiden boikotointi oli erinomainen keino mitata kahden suurvallan välisiä arvovaltasuhteita. Useiden valtioiden valitsemat tavat ja perustelut kieltäytyä boikotin vaatimuksista ja ilmaista boikotti varsin tarpeettomana konfrontaationa osoitti, että kummankin suurvallan arvovallalla oli rajansa. Toimenpiteiden arvovalta ei tullut voiman kautta vaan aktuaalisten toimien legitimaation asteen kautta arvioituina. Tähän Carter tarvitsi varovaisuutta ja alueen ilman konfliktin uhkaa, minkälaisena

yleisöurheilutapahtuman siirtäminen poliittiselle kentälle nähtiin.

Johann Galtung on teoksessaan ”Peace by Peaceful Means” kritisoinut Morgenthauin klassista suurvaltapolitiikkaa. Galtungille ei ole olemassa suurvaltapolitiikkaa ilman konfliktia ja tämän Carter halusi boikotillaan synnyttää. Galtungin suurvaltakritiikissä suurvaltojen taistelulla on aina ylivaltiolliset vaikutukset synnyttäen konfliktin (Galtung 1997, 70).

Galtung esittää, että jos onnellisuutta ja tavoitteitten saavuttamista luodaan ja ylläpidetään konfliktin kautta, mennään kohti psykopaatin toimintamallia. Henkilön käyttäessä konfliktia itsevaltiutta pakottaviin ratkaisuihin, henkilö on jo psykopaatti. (Galtung 1997, 71) Tämä on helppo ymmärtää, koska konflikti on vahingollinen tila vallan tavoittelussa. Jos konfliktin luomisen kautta saavuttaa onnellisuutta ja iloa toisen tilan kustannuksella, niin tällöin näkee ainoastaan omat itsekkäät tarpeensa ilman myötätuntoa tai empatiaa toista kohtaan.

Galtungin kautta ajateltuna Carterin luoma kielellinen todellisuus ja turvallistamispuhe ovat psykopaatin toimintamalleja. Carter loi tietoisesti vallan tavoittelutilana konfliktin ja teki turvallistamispuheellaan Neuvostoliitosta eksistentiaalisen uhan. Carter myös saavuttaa onnellisuutta boikotin sisällöstä korostamalla sen moraalista hyvää. Yhtä lailla empatian puutetta osoittaa boikotin ilmausten ehdottomuus ja Neuvostoliiton vertaaminen moraaliseen pahaan. Psykopaattisuus ei kuitenkaan tässä tarkoita henkilökohtaista ominaisuutta, vaan suurvaltajohtajan aseman ja tehtävän mukana tulevaa toiminnallista ominaisuutta

Toiminnallinen ominaisuus on mukana kaikessa kansainvälisten suhteiden toiminnassa, koska valtioilla on eri intressit. Tällöin yhteistoiminnassa toimiessa tulee väistämättä intressien välisiä erimielisyyksiä, joiden pohjalta käydään neuvotteluja näiden erimielisyyksien sovittamiseksi. Tämän myötä syntyy myös turvallisuusriskin ja ristiriidan mahdollisuus, jos neuvotteluissa ei päästä sopuun. Carter halusi nähdä Brzezinskin neuvoihin peilaten, että Yhdysvalloilla on boikotin kautta valta sanella sen hetkinen kansainvälisten suhteiden tilanne ja siitä osoituksena olemalla osallistumatta olympiakisoihin. Tämän tuli johtaa siihen, että Neuvostoliitto ei pääse pakenemaan taloudellista ja arvovaltatappiotaan, sillä muu maailma yhteisrintamassa Carterin johdolla boikotoi kisoja.

Carter believed a boycott would send an inescapable message to the Soviet people that such was not the case (Jones, 2012).

Carter ja Brzezinski olettivat, että boikottijulistuksen suurvaltopoliittinen teho olisi riittävä Neuvostoliitolle myöntämään taloudellinen tappionsa Moskovan olympiakisojen järjestämisestä. Neuvostoliitto kokisi suuren arvovaltatappion joutumalla alistumaan kesäolympiakisojen suhteen. Carter tarvitsi urheilijoita ja arvokeskustelua luodakseen hegemonian boikottijulistuksensa ympärille ja legitimoidakseen sen retorisen sisällön. Tällöin hän voisi toteuttaa suurvaltopoliittisen politikointinsa ja asettaa Yhdysvaltojen arvovallan Neuvostoliiton yläpuolelle. Urheilijoiden ja kansakuntien olympiakisoihin osallistumattomuus aiheuttaisi tämän arvovaltatappion Neuvostoliitolle, koska kisojen onnistuminen ja järjestäminen riippui osallistujamäärästä. Carterin tuli kuitenkin varautua ja pyrkiä ehkäisemään itselleen koituvat mahdolliset imagotappiot yleisönsä parissa. Hän oli polityn vallankäyttäjää. Hän politisoi olympiakisat politynsä alle, jolloin urheilijat eivät saaneet osallistua olympiakisoihin olympia-aatteen mukaisesti ja Olympiakomitean sääntöjen vastaisesti.

Carterin täytyi perustella yleisölleen sääntöjen rikkominen legitimoidakseen toimintansa ja vakuuttaa, että boikotti toimii estäen Moskovan kesäolympiakisojen toteutumisen.

You occupy a special place in American life, not because of your talent or your dedication or your training or your commitment or your ability as an athlete, but because for American people, Olympic athletes represent something else. You represent the personification of the highest ideals of our country. You represent a special commitment to the value of a human life, and to the achievement of excellence within an environment of freedom, and a belief in truth and friendship and respect for others, and the elimination of discrimination, and the honoring of human rights, and peace. (Carter 21.03.1980, 519)

This is obviously a difficult decision for me to make. It's much more difficult on you. I'm not saying it's worse for me (Carter 21.03.1980, 520).

Carter mainitsi, että yhdysvaltalaisilla urheilijoilla on erityinen paikka yhdysvaltalaisessa elämässä. He edustavat korkeimpia arvoja viitaten esimerkiksi ihmisarvon tärkeyteen, vapauteen, uskoon totuudesta, ystävyyteen ja rauhaan. Hän puhui koreasti ja ylväästi yhdysvaltalaisista olympiaurheilijoista yhdysvaltalaisena ihanteena ilmentäen aiemmin mainittuja korkeimpia arvoja kyvyillään ja sitoutumisellaan. Urheilijoiden rooli näkyi käytännön tasolla julkisesti toteuttamalla näitä arvoja kuten eriarvoisuuden ja syrjinnän poistamista. Kuitenkin juuri näiden arvojen

tärkeydellä ja niitä kohdanneella uhalla Carter perusteli boikotin välttämättömyyttä. Miten näitä arvoja edustavista olympiaurheilijoista voidaan luopua ja samalla vahvistaa sitä kautta näitä arvoja? Olympiaurheilijat toimivat politisoinnin välineenä. Carter sai olympiaurheilijoiden hyväksynnän kautta syyn perustella yleisölle olevansa moraalinen ja hyvät arvot omaava henkilö. Hänen määrittämänsä hegemonia oli helppo hyväksyä, koska hänen esittämänsä metaforat implikoivat hyvää. Miksi Carter käytti erityisesti olympiaurheilijoita politisoinnin välineenä eikä esimerkiksi Yhdysvaltojen kansalaisia laajemmalla spektrillä, sillä varmasti heihinkin olisi saanut retorisisella tasolla liitettyä näiden arvojen suojelemisen? Jokisipilän mukaan:

Kylmän sodan aikaisena toimintana urheilu viestitti elinvoimaa ja suorituskykyisyyttä, mikä teki siitä käyttökelpoisen metaforan eri maiden ja kansakuntien välisistä voimasuhteista. Urheilusta tuli korkean profiilin kulttuurinen taistelulentä, jolla vastakkaisia ideologisia blokkeja edustavat kilpailijat kamppailivat paremmuudesta median välittäessä tapahtumat globaalille yleisölle. (Jokisipilä 2014, 28-29)

Carterin luomassa retoriikassa urheilijoiden esimerkki elinvoimasta ja suorituskykyisyydestä boikotin takana peilautui suoraan boikotin elinvoimaan ja suorituskykyyn. Urheilijat edustivat boikottia. Tämä loi vahvan moraalisen metaforan siitä, että Yhdysvallat on kansakuntana vahvempi, elinvoimaisempi ja suorituskykyisempi kuin Neuvostoliitto, koska sillä on elinvoimaiset ja kansakuntaa yhdistävät urheilijat takanaan. Tämä on retorinen keino yhtenäisen kansakunnan yhdistämiseksi vahvistamaan urheilun nationalistisista luonnetta.

Carterin pyrkimys oli vakuuttaa yleisö boikotin poliittisesta välttämättömyydestä. Hänen luomansa poliittisen todellisuuden takana oli retorinen operaatio hänen uudelleenvalintansa varmistamiseksi Brzezinskin ohjeistamana Neuvostoliiton ideologisen ja taloudellisen aseman heikentämisen kautta.

Carterin vertaukset korkeampiin arvoihin kuten moraalisiin ja urheilijoiden merkityksen korostaminen tarkoittivat sitä, ettei hän mainitse suoraan politiikkaa tai hyödyn käsitettä vaan hän pyrki epäpolitisomaan päätöksensä. Epäpolitisoinnin tarkoituksena oli hegemonian säilyttäminen ja poliittisen raamin ylläpitäminen metaforiltaan kannatettavina kuten puheena rauhasta ja turvallisuudesta, vaikka itse retoriikka loi politisoinnin kautta konfliktia ja ollen ristiriidassa näihin arvoihin nähden. Tähän kytkeytyy myös seuraava Carl Schmittin teoksessa *Political Theology* esittämä toteamus:

We have come to recognize that the political is the total, and as a result we know that any decision about whether something is *unpolitical* is always a *political* decision, irrespective of who decides and what reasons are advanced. This also holds for the question whether a particular theology is a political or an unpolitical theology. (Schmitt 1934, 2)

Carter ei siis päässyt puhumalla epäpoliittisesti pois politiikan alueelta vaan hän siirsi huomion metaforien kautta omaan kielelliseen todellisuuteensa. Carter mainitsee muun muassa: ”This is obviously a difficult decision for me to make.” (Carter 21.03.1980). Tästä retoriikasta voidaan ajatella yhteys George Lakoffin & Mark Johnsonin ”Metaphors We Live By” - teoksessa käsiteltyyn raamittamisessa mukaan tulevien metaforien käyttöön. Teemu Mäkinen gradussaan USA Patriot Actin parlamentaarisen käsittelyn retorinen analyysin Yhdysvaltain edustajainhuoneessa esittää seuraavaa:

George Lakoff ja Mark Johnson esittävät teoksessaan "Metaphors We Live By", että metaforilla voidaan rakentaa uusia realiteetteja, jotka tehotessaan mahdollistavat uuden realiteetin saneleman toiminnan. Jos tämä uusi realiteetti saa aikaan toimintaa, se samalla tukee esitettyä metaforaa tehden metaforasta ikään kuin itseään toteuttavan profetian. (Mäkinen 2013, 38; Lakoff & Johnson 1980, 129)

Carter rakensi olympiaurheilijoista korkeiden arvojen edustajina metaforan kautta realiteetin kielellisessä todellisuudessaan. Carter loi itseään toteuttavan profetian saadessaan olympiaurheilijat tämän korkeiden arvojen metaforan taakse. Urheilija edusti realiteettia boikotista korkeiden arvojen kautta, jolloin muut voivat katsoa ylöspäin tätä korkeiden arvojen edustajaa ja sitoutua samaan. Tätä kautta voi syntyä itseään toteuttava profetia. Urheilijat toimivat ensin metaforien aktivoijina, minkä jälkeen heille asetettu profetia voi toteutua yleisön kautta. Carter halusi määrittellä yhdysvaltalaiset arvot yleisölle annettuina ja käytti niiden metaforana olympiaurheilijoita näiden arvojen ilmentäjinä. Arvot toimivat esimerkkinä, mikä tuki Carterin retorisen operaation tarkoitusta. Hän pyrki tällä kielellisellä todellisuudellaan saamaan tämän hänen määrittelemänsä realistisen arvojärjestelmän toteutumaan. Kyse on myös siitä, mihin kiinnitetään huomiota kuten Lakoff & Johnson kirjoittavat (1980):

In allowing us to focus one aspect of a concept, a metaphorical concept can keep us from focusing on other aspects of the concept that are inconsistent with the metaphor (Lakoff & Johnson 1980, 10).

Lakoffin fokus-ajatteluun peilaten: keskittymällä korkeisiin arvoihin voidaan unohtaa metaforan osa, mikä on epäjohdonmukainen halutun metaforan kanssa. Esimerkiksi tässä tapauksessa Carter halusi korostaa päätöstä boikotista moraalisenä ja välttämättömänä. Tällöin hän yhdisti korkeiden arvojen realisminsa moraaliseksi teoksi. Tällä hän sulki pois argumentatiivisesti sen, että otettaisiin huomioon argumenttien ja metaforien kyky luoda itsessään uhkakuvia. Tämä voi tapahtua esimerkiksi suuttuttamalla Neuvostoliiton tai kyseenalaistamalla kansainväliset suhteet niihin valtioihin, jotka eivät boikotin sisältöä hyväksy. Carter raamitti poliittisen toimintatilan moraalisen metaforansa sisään ilman vaihtoehtoja. Poliittisen toimintatilan oikeutusta ei voinut tätä kautta kyseenalaistaa moraalin ollessa metaforaan sisäänrakennettu. Metafora ja toiminta eivät voineet olla väärin, koska se oli Carterille moraalisesti oikein. Kaikki muut väitteet eivät sisältäneet tätä moraalin vaatimusta. Ne legitimoituivat yleisölleen paremmin, koska moraalisesti oikea ratkaisu oli kannatettava. Tällainen fokus-ajattelu oli Carterin retoriikan kantava voima:

there will be an additional award that, and that is a special recognition to you that you not only prevailed in a superb international competition of a world championship quality but that you also are honored along with it, having helped to preserve freedom and having helped to enhance the quality or the principles of the Olympics and having helped in a personal way to carry out the principles and ideals of our Nation, and having made a sacrifice in doing it. (Carter 21.03.1980, 520)

Carter esitti urheilijoille vaihtoehtoista palkintoa. Maailmanmestaruustasoista kansainvälistä kilpailua korvaamaan boikotoitavat olympiakisat. Carter halusi kiinnittää urheilijoiden ja yleisön fokuksen moraalisen hyvän metaforan alle, minkä sisällön mukaan boikottiin osallistumisessa ei menetä mitään. Se tarjosi vain lisämahdollisuuden edustaa olympialaisten periaatteita osallistumatta olympiakisoihin. Tämän lisäksi urheilijat saivat vastaavan kilpailun maailmanmestaruustasolla kuin olympiakisat kattaen saman kilpailullisen tason ja osallistujat. Boikottiin ja olympiakisoihin osallistumisessa ei ollut vaihtoehtoja, mutta metaforan uskottavuuden ja boikottiin osallistumisen varmistamisen takia Carterin tuli tarjota näennäinen vaihtoehto ja tuoda esiin positiivinen konnotaatio urheilun, arvojen ja urheilijoiden puolienpitämisen kautta ilman urheilullisia menetyksiä..

Fokusajattelua syvennettäessä on mielenkiintoista huomata, että urheilun ollessa Jokisipilän mukaan kulttuurinen taistelulentä Carterin esittämät olympiaurheilijat olivat tällä periaatteella ajateltuna

kansallissankareita ja yhdysvaltalaisen ihanteen edustajia, mutta käytännössä boikotti tarkoitti kansainvälisen politisoituneen taistelukentän ja areenan aktivoimista. Carterin retoriikassa urheilijat osallistuessaan olympiakisoihin aiheuttaisivat turvallisuusuhan, vaikka he silloinkin edustaisivat näitä korkeita ideaaleja. Urheilu alistui politiikan alle ja nämä korkeat ideaalit toimivat vain tämän politisoituneen areenan kautta.

Korkeat ideaalit ja niiden edustus urheilijoiden kautta olivat retorisia keinoja. Carterin mainitsema turvallisuus oli vain kerrottu boikotilla luodun poliittisen todellisuuden kautta. Mitä tällä boikotilla luodulla todellisuudella sitten tarkoitettiin ja miksi se tehtiin? Aiemmin esille nostetun olympialiikeideaalin lisäksi Olympiakomitean sääntö numero 50 kieltää poliittiset kannanotot, joten tuli luoda reaalityodellisuudesta riippumaton poliittinen todellisuus kiertämään tätä sääntöä:

No kind of demonstration or political, religious or racial propaganda is permitted in any Olympic sites, venues or other areas (International Olympic Committee 2016, 92).

Olympialaisten peruskirjan mukaan olympialaisissa ei ole hyväksyttyä tehdä mielenilmausta, mielenosoitusta, poliittista, uskonnollista tai rassistista propagandaa millään alueella tai areenalla. Maininnalla ”other areas” viitattiin koko maailmaan. Tämän osana toimi myös Yhdysvallat ja Carterin hallinto. Maininnalla tarkoitetaan kaikkea poliittista vaikuttamista, mutta Carter nosti itsensä olympiakomitean yläpuolelle alistamalla olympiakisat poliittisen vaikuttamisen alle. Hän arvotti politiikan urheilua ja olympiakomitean peruskirjan sääntöjä tärkeämmiksi. Olympiakisat olivat matalariskinen ympäristö ilman ydinasekonfliktin uhkaa, jolloin Carter saattoi pyrkiä luomaan urheilijoiden kautta metaforan me-ideologiasta. Tämä olisi ollut muuten vaikea legitimoida ja sitoa uudelleenvalinnan varmistamiseksi marraskuun vuoden 1980 presidentinvaaleissa. Pekka Korhonen on maininnut seuraavaa: ”Yksilöitä ja pieniä ryhmiä ei ole helppo turvallistaa valtion tai globaalin julkisuuden tilassa; merkitys on liian pientä. Ihmiskunta taas on varsin suuri entiteetti; siltä puuttuu voimakas me-ideologia ja -identiteetti.” (Korhonen 2004). Me-ideologia ja -identiteetti luotiin turvallistamispuheen ja moraalisen hyvän puheen kautta kielellisenä todellisuutena. Carterin poliittisen operaation todellisuus ei ollut reaalityodellisuus, joten olympialaisten peruskirjan säännöillä ei ollut hänelle merkitystä. Boikotti oli yksinkertaisesti hyvä tapa luoda oma kansallisvaltioiden ulkopuolinen ideologia ilman historiallista painolastia ja luoda valtion tai globaalin julkisuuden tilassa me-ideologia riippumatta olympialaisten peruskirjasta tai urheilun periaatteista.

Tämä pistää siis kyseenalaiseksi Korhosen maininnan siitä, että ” Kansainvälinen proletariaatti ei aikoinaan erityisen hyvin lyönyt itseään lävitse; me-tilanne puuttui. Kansainvälinen shakkiliitto tai olympiakomitea eivät juuri ole mukana turvallistamiskursseissa.” (Korhonen, 2004). Voidaan toki ajatella Carterin luoneen puhumalleen yleisölle me-tilanteen, mutta tämä selkeän me-identiteetin puuttuminen tuolla hetkellä antoi juuri tilaa tälle moraalisen raamitetun argumentin luomiselle.

Historiaa tai rajoja ei ollut ehdottomassa mielessä olemassa, mitkä olisivat olleet yleisölle jo kiveen hakattuja vaan tietyt periaatteet Carter pystyi muovaamaan haluamikseen. Tästä esimerkkinä sodan vastaisuuden korostaminen ja moraalisen hyvän ideologiaa riippumatta Yhdysvaltojen historiasta tai reaali maailman toiminnasta näiden arvojen osalta. Me-identiteetti oli löydyttävä, jotta yleisö saattoi siihen samaistua. Lakoff mainitsee muun muassa, että yleisö voi hyväksyä vain argumentin sisäistä todellisuutta vastaavat seikat (Lakoff 2004, 18). Ilman me-identiteettiä ja tarttumapintaa todellisuuteen ei turvallistamisen käsite legitimoidu. Kyseessä olikin me-identiteetin uudelleen luominen kielellisen todellisuuden kautta. Carter vetosi urheilijoihin, etteivät he osallistuisi olympiakisoihin ja loisi tätä ei-havaittavissa olevaa uhkaa osallistumisesta sen ollessa metaforan ulkopuolella oleva moraalisesti paha.

Urheilijat olivat Carterin ihannoima me-identiteetin edustajia ja moraalisia entiteettejä, mutta he olivat kuitenkin samalla ne, joiden oli joustettava uhan edessä. Tämä uhka ei ollut kuitenkaan havaittavissa eikä todistettavissa. Urheilijoiden tuli joustaa ja alistua poliittisen toiminnan alle siis me-identiteetinkin takia. Ilman tietopohjaa uhan laadusta Carter pystyi luomaan haluamansa tiedon muokaten sisällön kielellisen metaforan ja boikotin kautta. Urheilijat olivat metaforina samaan aikaan sekä sankareita että uhreja, joilla ei ollut vaihtoehtoa. Korkeat arvot muuttuivat uhaksi tarvittaessa. Tämä uhka aktualisoitui, jos ei Carterin määrittämän korkeamman arvon nimissä jättänyt osallistumatta. Tällöin Carter loi uuden me - identiteetin vastaamaan boikottijulistuksen ja poliittisen operaation tarpeita. Me-identiteetin retoriikka muuttui yleisön ja kontekstin muuttuessa kyvykkyydestä ja urheudesta turvallistamiseen ja ei-havaittavissa olevaan uhkaan.

Olympiakomitea ei voinut olla mukana suoranaisesti turvallistamiskurssissa, koska Olympiakomitea ei saa ottaa poliittisesti kantaa, mutta välillisesti Carterin kautta Olympiakomiteaa käytetään raamittamiskurssin välineenä. Olympiakisat olisi se näyttämö, missä korkeat arvot ovat esillä ja näitä boikotoimalla tuli olla vielä korkeampi tarkoitus. Tässä tapauksessa se tarkoitus oli Carterin luoma poliittinen raami.

2.5. Lakoffin poliittinen raamittaminen

Jo aiemmin mainitun Lakoffin & Johnsonin metafora - keskustelun lisäksi George Lakoff on analysoinut teoksessaan *Don't Think of an Elephant* (2004) syitä siihen, kuinka amerikkalaisen ulkopoliitiikan keskiö muuttui George W. Bushin presidentiksi valinnan jälkeen vahvasti republikaaniseksi ja vahvan oikeistolaiseksi, vaikka 10 vuotta aiemmin sen voitiin katsoa olevan näkemyksenä äärimmäinen. (Dean 2004, xii) Lakoff selittää ajatteluaan narratiivin kautta: Yli 40 vuoden ajan radikaalit oikeistolaiset sijoittivat satoja miljoonia dollareita nuoriin lahjakkuuksiin, puhujiin ja tätä kautta kommunikaatiovälineiden hallintaan sekä niiden kapasiteetin lisäämiseen. Tämä muutti yhdysvaltalaisen politiikan kieltä ja antoi vahvan näkyvyyden voimakkaalle poliittiselle kielelle. Lakoffin ajattelun ja poliittisen narratiivin lähtökohtana on: kun hallitset kieltä, hallitset viestiä ja sen sisältöä. Media hoitaa sisällön levityksen yleisölle saakka. (Dean 2004, xii)

Jimmy Carterin boikottijulistus vuonna 1980 oli yhtä lailla retorinen operaatio. Operaatiolla pyrittiin vaikuttamaan yleisöön julistuksen sisällön mukaisesti muokkaamalla amerikkalaisen politiikan sekä maailmanpolitiikan suuntaa. Carterin narratiivin ymmärtämiseksi tulee nähdä, miten raami muodostetaan ja mitä sen muodostamiseen liittyy. Tätä ajattelua avaa Lakoffin republikaanitutkimus, vaikka Carter on demokraatti. Tätä ei tule siis ymmärtää Carterin republikaaniseksi toimeksi vaan poliittisen operaation välineeksi ja välttämättömäksi yhdysvaltalaisen ulkopoliitiikan ominaisuudeksi.

Amerikkalaiseen ulkopoliitiikkaan on luotu ulospäin vahva kielellinen painotus. Näkyvä sanavalinta ja kielellisen ilmiön tapa määrittää ulkopoliittisen keskustelun suunnan. Lakoff puhuu tästä median raamittamisena. Puhujan täytyy olla jatkuvasti tietoinen siitä, mitä sanavalintoja käyttää, miten hän kommunikoi suhteessa puheen yleisöön ja missä raameissa keskustelu käydään. Esimerkiksi veroista puhumisen voidaan ajatella olevan oikeistolaisessa raamissa poliittisesti haitallista, koska riippumatta perusteista verot käsitellään yksilön oikeuksien rajoittamisena oikeistolaisessa retoriikassa. Tämän myötä veroista ei voi puhua myönteisesti oikeistolaisessa poliittisessä raamissa. (Dean 2004, xiii)

Tätä taustaa vasten Lakoff on maininnut, että: ”Know your values and frame the debate.” (Lakoff 2004). Lakoffille politiikan sisältö määrittyy sen mukaan, kenen arvoista puhutaan ja kenen raameissa väittely käydään. Esimerkkinä Lakoff nostaa teoksen nimenä toimivan kuuluisan

oppilauseensa: ”Don't Think of an Elephant” (Lakoff 2004). Lauseen tarkoitus on nostaa esiin ajatuksen siitä, että: ”Älä ajattele elefanttia!”. Tämän sanottua kuulija ei pysty olemaan ajattelematta elefanttia ja noudattamaan annettua kehotusta:

...in studies of framing is an inferential command: don't think of an elephant. No student can stop their mind from summoning the bulkiness, the grayness, the trunkiness of an elephant. Students discover that they can't block frames from being accessed by their unconscious mind. The conclusion: “when we negate a frame, we evoke the frame. (Lakoff 2004)

Sanana elefantti herättää jokaisessa jotain ajatuksia: kuvan tai muuta tietoa siitä, millainen elefantti on. Se on raami, mihin elefantti sanana kuuluu. Esimerkiksi elefantti on iso eläin, joita käytetään sirkuksessa. Elefantin asuinalueita on muun muassa Afrikka ja niin edelleen. Sana on määritelty suhteessa tähän raamiin. Tästä voidaan päätellä, että raamin kieltäminen nostaa kiellon kohteen väistämättä esiin tietoisuudessa (Lakoff 2004, 3). Tätä voidaan soveltaa poliittisesti siten, että hyökkääminen poliittisen vastustajan raamia vastaan vahvistaa vastustajan viestiä. Se nostaa vastustajan raamit ja sen mitä hän edustaa esiin. Poliittista raamia vastaan hyökätessä tulisi hypätä askel eteenpäin, jolloin on tilaa luoda omat raamit arvojen, vision ja jonkin tehtävän kautta. (Dean 2004, xiii).

...to the Soviet Union and its government while they have 105,000 heavily armed invading forces in the freedom-loving and_innocent and deeply religious country of Afghanistan. Thousands of people's lives have already been lost. Entire villages have been wiped out deliberately by the Soviet invading forces. (Carter 23.03.1980, 518)

Kyseisessä Carterin boikottijulistuksen sitaatissa voidaan nähdä, miten Carterin sanavalinnat pyrkivät herättämään erilaisia mielleyhtymiä. Vapautta rakastava ja viaton Afganistan kokee tragedian, missä tuhansia ihmishenkiä on jo menetetty ja Neuvostojoukot ovat tarkoituksellisesti tuhonneet kokonaisia kyliä. Ajatus siitä, että ihmishenkiä on jo menetetty tuottaa väistämättä ajatuksen kuolemasta. Viattomuus ja vapauden rakastaminen tuovat ajatuksen siitä, miten he uhreina eivät olleet aiheuttamassa tätä tragediaa. Terminä tarkoituksellisuus edustaa tässä tapauksessa tahallisuutta ja häikäilemättömyyttä uhreja kohtaan sekä moraalista pahaa.

Lakoffin ajatus raamista rakentuu sille, että pelkkä faktojen ymmärtäminen ei riitä saavuttamaan poliittista legitimitettä ja yleisöä puolelleen. Yleisö tekee päätöksiä politiikasta ja ehdokkaista omaan arvopohjaansa pohjaten, mihin edellä mainitulla mekaniikalla voidaan vaikuttaa aktiivisesti. Yleisö poimii puheesta sen kielen ja raamin mikä sisältää heidän arvomaailmaansa sopivat arvot kuten aiemmin mainittu veroesimerkki. Jos yleisö ymmärtää poliittisen kielen omiin arvoihin sopiviksi, niin sitä kannatetaan. Riippumatta siitä, ymmärtääkö yleisö sen faktaksi (Dean 2004, xiii). Kyse on siitä, millä tavalla näemme maailman (Lakoff 2004, xv).

Carter käyttää vahvoja arvolatauksia sisältäviä termejä kuten turvallisuus ja ihmisarvo tiedostaen tämän vaikutuksen. Vaikutuksen perustana näitä termejä eivät monet kiistä, koska ne edustavat universaaleja hyveitä. Kaikki haluavat lähtökohtaisesti kokea olevansa turvassa ja tulevan kohdelluksi ihmisarvoisesti. Carter ilmaistessaan tuhansien ihmishenkien menetyksen ja pelkonsa sadoista tuhansista tulevista menetyksistä, se toimii käskynä kattaen koko maailman: ”Näin on jo tapahtunut ja tulee tapahtumaan, jos ei toimita toisin”. Tämä periaate linkittyy Lakoffin teoriaan. Lakoff esitti, että kun puhumme esimerkiksi elefantista, emme voi olla ajattelematta sitä. Tämä periaate toimii myös muualla, sillä ajattelemalla kielellistä termiä ”ihmishengen menettäminen tai kuolema” emme pysty olemaan ajattelematta sitä, miltä kuollut ihminen näyttää. Emme voi olla samaistumatta niihin tuskiin ja miellelyhtymiin, mitä nämä sanat meissä herättävät, vaikka ne eivät olekaan yhtä konkreettisia kuin suoran visuaalisen referentin omaava elefantti. Alitajuntamme kuitenkin aktivoivat nämä metaforien miellelyhtymät samalla periaatteella. Näiden kauhun metaforien herättäjänä Carter asetti itsensä muiden yläpuolelle ja raamitti yleisön mukaan keskusteluun. Carter loi kielellisen todellisuuden vahvistamaan näkemyksiään vaadittavista toimista vedoten myös näihin ihmisluonteeseen kuuluviin tuntoihin. Carter hyödynsi kielellisessä todellisuudessaan sitä, että tämä herätetty tunne ja samaistuminen ihmishenkien menettämisestä koetaan, jollei hänen boikottijulistukseensa sitouduta. Annettujen metaforien kautta oli vain yksi vaihtoehto: hyväksyä Carterin boikottijulistuksen ehdot. Ajatusmallin ollessa selvä, saattoi Carter sanella ehtoja kuten seuraavasta sitaatista voidaan huomata:

The highest commitment that I have in my official capacity as President is to preserve the security of the United States of America and to keep the peace. Every decision that I make, every action that I take, has to be compatible with that commitment. Ours is a nuclear age. We have a much more serious prospect now even than existed back in 1936 when the Olympics were held in Berlin. It was serious then. (Carter 23.03.1980, 518)

Rauhan ylläpitäminen ja turvallisuuden säilyttäminen ovat Jokisipilän aiemmin mainitsemia sodankäyntivertauksia. Carter puhui aivan kuin rauha ja turvallisuus olisivat uhattuina aktivoiden samoja alueita kuin ihmishengen menettämisen osalta. Rauhan ja turvallisuuden menetys voi johtaa näihin lopputuloksiin. Näihin perustarpeisiin liittyvä retoriikka aktivoi Lakoffin kauhun metafora – ajattelun. Emme pysty olemaan ajattelematta sitä, mitä tapahtuu, jos rauha ei säily? Entä jos enää ei ole turvallista? Tätä miellelyhtymäverkostoa Carter vahvisti maininnalla ydinaseajasta. Ydinaseisiin liittyen muistetaan esimerkiksi Hiroshiman ja Nagasakin pommitukset. Näihin tapahtumiin ja ydinaseisiin liittyvä pelko oli hyvin suuri kylmän sodan aikana, koska tietoisuus molempien suurvaltojen omistamasta ydinaseesta loi erittäin vahvan jännitteen. Carter vertasi siis boikottijulistusta ja vuoden 1980 olympiakisoja näihin tapahtumiin, joten sodankäyntivertauksen käyttö ja retoriikka poliittisessa raamissa oli hyvin voimakasta. Tämä nosti esille retoriikan operationaalisen tarkoituksen.

Raami voidaan ymmärtää siis yksilön sosiaalisesti todellisuudeksi. Se on tapa nähdä maailma, tehdä valintoja, arvioida omista preferensseistään käsin, mihin haluaa uskoa ja kuinka toimia eri tilanteissa. (Lakoff 2004, xv) Tätä mekanismia ei voi muuttaa, kuin muuttamalla raamia minkä puitteissa toimitaan. Tämä muutos voidaan havainnollistaa vuoden 2001 Yhdysvaltojen terrori-iskujen kautta. Lakoff esittää meillä jokaisella olevan käsitys siitä, millaisia Yhdysvallat, Manhattan tai World Trade Center olivat ennen terrori-iskuja. Esimerkiksi Yhdysvallat saatettiin nähdä vahvana talousmahtina ja yksilönvapautta korostavana. Tämä oli joidenkin tapa nähdä Yhdysvallat osana sosiaalista todellisuutta. Manhattan puolestaan vanhana teollisuuskaupunkina eläväisien ihmisten asuttamana, jotka haluavat elää vapaina ilman sotia ja tarjosi tätä kautta väylän maahanmuutolle sekä eri yksilön mahdollisuuksille. Lakoff linjaa, että World Trade Center oli enemmän kuin liiketila ja vapaan markkinatalouden virstanpylväs. Se saattoi olla monelle symboli amerikkalaiselle työlle, vapaudelle ja elämäntavalle. Syyskuun 11. päivänä 2001 kaikki muuttui WTC:n terrori-iskun myötä. Sosiaalinen todellisuus muuttui samantien. Tapahtumasta ja World Trade Centeristä tuli pelon, arvaamattomuuden ja tuskan symboli. Lakoff perustaa väitteensä sille, että ihmiset kohtelivat häntä eri tavalla iskun jälkeen. Ennen tapahtunutta iloiset ja reippaat ihmiset tervehtivät häntä avoimesti, mutta tapahtuman jälkeen ihmiset eivät tervehtineet ja tuskan näki heistä pitkälle (Lakoff 2004, 53.)

Voidaan puhua kauhun metaforasta ja yleisestikin kuvien voimasta käsitysten muokkaajina. Lakoff käyttää tälle esimerkkinä sanontaa: Yhteiskunta on rakennus. Tässä metaforassa rakennus toimii päässä ja ikkunat silminä. Tämä metafora on jokaisella olemassa piilossa uinuen, kunnes WTC-iskun

kaltainen tapahtuma aktivoi sen. Aktivoinnin seurauksena havainnollistamme, että tornista tulee pää, silmistä ikkunat ja tornin kärki on temppeli tornin aivoina. Lentokone lentäessään rakennuksen läpi on kuin luoti, joka lävistää jonkun pään. Rakennus on kuin ihmisen keho, joka seisoo suorassa, mutta rakennuksen kaatuessa kehokin kaatuu. Tämä kuvastaa, miten emme ole tietoisia näistä metaforista, mutta tapahtuessaan ne vaikuttavat toiminnalliseen kokemusmaailmaamme ja avaavat sen kauhuja (Lakoff 2004, 54-55.)

Miksi näin tapahtuu meille jokaiselle ja miten se ilmenee kollektiivisella tasolla? Selittävä tekijä löytyy neurobiologiasta. Ihmisen prefrontaali-korteksilla on peilisoluja aktivoituen toiminnassa tai näköhavainnolla toisen tekemästä samasta toiminnosta. Tämän myötä syntyy hermoverkko-yhteyksiä limbiseen järjestelmään ja tunteita sääteleville alueille. Nähdessämme lentokoneen lentävän tornia kohti koemme lentokoneen lennon, kuin se lentäisi itseämme kohti. Rakennusten kaatuessa havaitsemme kuin ne kaatuisivat itseämme kohti. Peilisolu-hermoverkko yhdistettynä metaforamaailmaamme vuorovaikuttaa ulkoisten tapahtumien kanssa ja aiheuttaa tällaisia reaktioita. Ulkoisista kauheuksista tulee henkilökohtaisia tunteisiin vaikuttavia asioita metaforien muuttumisen kautta (Lakoff 2004, 54).

Tämän ei kuitenkaan tarvitse olla järkyttävä ja iso mullistus kuten WTC-iskut. Lakoff nostaa tämän esimerkiksi sanan: standing (pysyvyys). Ajattelemme kielellisesti, että on olemassa asioita mitkä ovat pysyviä ajankulusta ja muutoksista riippumatta. Kuitenkin esimerkiksi George H.W. Bush toisti Persianlahden sodan aikana ilmauksen: ”This will not stand”. Hän tarkoitti sillä, ettei tilanne tule pysymään. World Trade Center tehtiin kestäväksi 10 000 vuotta, mutta se hajosi WTC-iskujen toimesta. WTC:n hajottua heräsi kysymys siitä, miten amerikkalainen valta ja yhteiskunta tulee pysymään ja kestäväksi, jos edes WTC ei kestänyt. (Lakoff 2004, 55.) Näiden lauseiden merkitys ja symboliikka on siinä, että ne kertovat jotain olennaista siitä, miten puhutaan, miten puhe raamitetaan ja mikä sen lopullinen merkitys on. Ihminen muodostaa laajempia metafora- ja miellelyhtymä-kokonaisuuksia eri tilanteista, rakenteista ja symboleista. Tapa, miten lause muodostuu ja mitä symboliikkaa siinä käytetään vaikuttaa näihin miellelyhtymä-kokonaisuuksiin ja niiden myötä syntyviin tulkintoihin. Yhdistämme monumentteja ja historiallisia tapahtumia siihen, miten näemme itseemme, rakennamme identiteettimme ja ajattelemme asuinmaamme suhteesta itseemme. Raamin rakentuminen on siis ymmärrettävissä tätä neurobiologista taustaa vasten. Pysyvyyden ajatteleminen ja vaaliminen muodostaa käsitystämme maailmasta ja luottamuksesta siihen, jolloin kielellisen todellisuuden ja näiden rakenteiden purkaminen ohjaa käsitystämme tiettyyn suuntaan. Tätä suuntaa Carter halusi ohjata poliittisen operaationsa toteutumiseksi kuten

seuraavasta sitaatissaan:

Ours is a nuclear age. We have a much more serious prospect now even than existed back in 1936 when the Olympics were held in Berlin. It was serious then. In retrospect it's obvious (Carter 23.03.1980, 518).

Carter käytti historiallisena tapahtumana vuoden 1936 Berliinin Olympialaisia, jolloin Saksaa johti valtakunnankansleri Adolf Hitler. Hitler ja hänen aikainen Natsi-Saksansa herättää vahvoja kielteisiä ajatuksia kielteisistä teoista, esimerkiksi arjalaisideologian, holokaustin tai muiden hirmutekojen kautta. Ihmisillä oli näistä johtuen aito hätä ja tiedostus näistä teoista sekä niiden seurauksista on kantanut vuosikymmeniä tekojen jälkeenkin. Carter pyrki symboliikkansa pukemaan tästä taustasta nouseviin miellehytymiin. Hänen retoriikkansa kielellisessä todellisuudessa voidaan huomata, että: ymmärrettäessä ja muistettaessa Hitlerin johtaman Saksan teot, niin ymmärretään mitä vuoden 1980 Moskovan olympiakisoissa voisi olla edessä, jos mitään ei tehdä. Raami eräällä tavalla suljettiin. Tämä oli vahvasti metaforiin pohjautuvaa ja arvolutautunutta puhetta.

Yhdysvaltalaisessa ulkopoliitikassa on käytetty vahvasti metaforiin pohjautuvaa puhetta edellä esitellystä vaikutusmekanismista johtuen. Esimerkiksi WTC-iskun jälkeen George W. Bush puhui terroristeista pelkureina ja tuholaisina, jotka tulee savustaa koloistaan. Lakoff mainitsee nämä käsitteellisinä metaforina, missä moraalilla on korkealla olevaa, moraalittomuus alhaalla ja moraalittomat ihmiset ovat eläimiä (eläen maan läheisyydessä) (Lakoff 2004, 57). Tässä Bush pyrki korostamaan vastakkainasettelua hyvän ja pahan välillä. Tämä oli tehokasta siksi, että WTC-iskun jälkeen ihmisten tulkinta terrorismista ja sen uhasta voimistui. Terroristeista identifioitui jatkuvan uhan ja moraalisen pahan entiteettejä, koska he symboloivat toisen symbolin eli vapaan Yhdysvaltojen luhistumista. Bush asemoi itsensä moraaliseksi hyväksi sanomalla terroristeja moraalittomiksi. Tästä huomataan, että moraalisen hyvän korostaminen tuo yhtä lailla esiin vastapoolina moraalittoman pahan. Tähän voidaan vaikuttaa retorisin keinoin kuten aiemmassa esitin. Tämän tyyppisistä retorisista keinoista hyvänä esimerkkinä toimi myös Jimmy Carterin vuoden 1980 Moskovan olympiakisojen boikottijulistuksen seuraava sitaatti. Siinä korostetaan periaatteellisuutta ja perspektiivin oton tarpeellisuutta vahvistaen sitä ottamalla jälleen puheeksi Afganistanin arvon :

When we are confronted with stark tragedies such as these, we have to stop for a moment

and put our own lives and our own principles, our own emotions, our own commitments, back into perspective (Carter 23.03.1980, 517).

Carter asemoi itsensä moraaliseksi hyväksi nostamalla esiin arvolutuneita sanoja kuten tragedia. Tragediasta tulee mieleen joku paha tapahtuma tai hetki jotain peruuttamatonta, mikä kollektiivisesti aiheuttaa jotain pahaa ympärilleen, mihin “we have to stop for a moment” (Carter 23.03.1980, 517). viittaa. Neuvostoliitto toiminnallaan on moraaliton paha ollessaan vastuussa tuhansien ihmishenkien menettämisestä Afganistanissa. Moraalittoman pahan kasvaessa maailmassa nousi sen vastavoimana esiin moraalinen hyvä, mitä Carterin retoriikassa edusti Yhdysvallat. Moraalinen hyvä ilmeni vapauden, periaatteellisuuden, ihmiselämän arvokkuuden ja voimakkuuden korostamisena. Nämä miellelyhtymät sopivat Carterin tarkoituksiin, sillä moraalisen hyvän identifioituessa häneen henkilönä ja Yhdysvaltoihin Carter pystyi muokkaamaan tätä miellelyhtymää hänen poliittiselle operaatiolleen edullisella tavalla.

Miksi Neuvostoliitto asemoitui moraalisen pahan raamiksi Yhdysvalloille juuri Afganistanin toimien kautta? Tätä voidaan selittää kylmän sodan duopolisella maailmankatsomuksella ja toimintalogiikalla. Toisen maailmansodan loputtua vuonna 1945 Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välit kiristyivät. Poliittisen toiminnan välineinä toimi aiempaa enemmän propaganda ja sen sisältämät ideologiset taistelut. Kaksi maailman voimakkainta valtiota kokivat toisensa vihollisiksi ja uhiksi. Osapuolet tekivät kaikkensa niin propagandan, vakoilun, talouden ja poliittisen taistelukeinojen kautta voittaakseen toisensa. Vuosikymmenten valtataistelu muokkasi ihmisten miellelyhtymäkokonaisuutta sen kautta, miten heille puhuttiin ja mitä tapahtui tänä aikana. Esimerkkeinä John F. Kennedyn Apollo-puhe tai Kuuban ohjuskriisi. Voidaan esimerkiksi karrikoida, että yhdysvaltalaiselle neuvostoliittolaisen olleen esimerkiksi yksilönvapautta riistävä kommunisti leniniläis-marxilaisella suunnitelmataloudellaan ja neuvostoliittolaiselle yhdysvaltalaisen olevan työväenluokkaa sortava ja rahaa palvova kapitalisti liberaalilla markkinataloudella. Tämä tarkoitti sitä, että riippumatta kummankaan osapuolen toiminnasta, niin poliittisen raamin muodosti tämän kaltaiset vastakkainasettelut. Teot muodostivat aina syyn asettua toista vastaan sekä osoituksen vääryydestä, koska raamit olivat vastakkaisia. Tällöin suurvaltoihin liittyvät miellelyhtymät ovat vastakkaisia ja kärkeviä.

Tätä taustaa vasten Carterin puhuessa Neuvostoliitosta moraalittomana pahana historialliset tapahtumat Kylmän sodan aikana olivat muokanneet raamin ja sen sisältämät miellelyhtymät. Esimerkiksi Neuvostoliitto oli uhka yhdysvaltalaiselle elämäntavalle ja identiteetille.

Yhdysvaltalainen raami oli poissulkeva Neuvostoliittolaiseen raamiin nähden yhdysvaltalaisessa kontekstissa, mitä voidaan vahvistaa esimerkiksi viittauksilla Natsi-Saksaan.

Tätä raamia syvennettäessä tulee käsitellä eri moraalisuuden muotoja. Konservatiivisessa ”Strict Father Model” eli tiukan isän mallissa Lakoff ottaa esille, että sen kautta ajattelevalle ihmiselle paha on kouriintuntuva voima maailmassa. Asettuakseen pahaa vastaan tulee olla moraalisesti vahva, sillä heikkous antaa pahalle vallan. Heikkous on itsessään pahan olomuoto. Paha on itsenäinen entiteetti, mikä päättää käyttäytymisesi maailmassa. Paha tekee itsessään pahoja asioita, jolloin ei ole olemassa muita selittäviä tekijöitä vaan maailmaa nähdään ainoastaan mustana tai valkoisena. Pahaa vastaan toimiessaan on hyvä, jolloin havaitessaan pahan toimii sen vastakohtana. Tässä mallissa hyvä ja paha ovat jatkuvassa ja pysyväluontoisessa fyysisessä taistelussa keskenään, jossa voimakkaampi voittaa. (Lakoff 2004, 57)

Tätä mallia voidaan soveltaa käsiteltäessä Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita. Kummallekin osapuolelle toinen edusti pahaa. Mitä pahempia asioita toinen teki, sitä moraalisesti vahvempi ja parempi toinen osapuoli oli. Carter mainitsee sitaatissaan: ”...unless our Nation is strong enough and is willing to sacrifice...” (Carter 23.03.1980). Carter tarkoitti, että maan ollessa tarpeeksi vahva, on se moraalisesti hyvä. Valmiudella uhrauksiin hän tarkoitti, että hyvän tulee olla tarpeeksi voimakas asettuakseen Neuvostoliiton edustamaa absoluuttista pahaa vastaan. Heikkoudessa ei ole moraalista hyvää, jolloin se ei ole vaihtoehto. Se edustaisi Neuvostoliiton toimintamallia pahan olomuotona ja antaisi tällöin absoluuttiselle pahalle vallan. Tämä selitti myös, miksi Carter kielsi ehdottomasti vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin osallistumisen.

Neuvostoliitto oli pahan entiteetti, joka teki pahoja asioita. Tätä pahan entiteettiä Carterin Yhdysvallat ei voinut muuttaa. Ainoa tapa asettua sitä vastaan oli varmistaa, että Yhdysvallat on moraalisesti hyvänä voimakkaampi. Yhdysvallat osoittaisi moraalista heikkoutta ja antaisi absoluuttiselle pahalle vallan toteutua osallistumalla olympiakisoihin. Carter myös personifioi itsensä presidentin aseman lisäksi tähän moraalisen hyvän ja yhdysvaltojen kansan edustajaksi puhumalla yleisölleen heidän puolestaan. Hän käytti myös tietoisesti termiä ”vapaus” yhteenliittäkseen ja perustellakseen asemaansa yhdysvaltain kansan edustajana. Sanasta vapaus assosioituu vaurautta ja yksilön vapautta. Näitä asioita voidaan yleisesti pitää yhdysvaltalaiseen identiteettiin kuuluvina. Vapauden konnotaatio on jotain kyseenalaistamattoman positiivista yhdysvaltalaisessa kontekstissa, jolloin miellelyhtymä ohjautuu tarkoituksenmukaisesti moraaliseen hyvään. Carterille demokraattinen valtio, joka uskoo yhdysvaltalaiseen vapausaatteeseen ei lähde

olympiakisoihin. Carter siis alleviivasi maailman duopolisuutta ja sen mustavalkoisuutta hyvän ja pahan taisteluna. Yleisö on joko kuin Carter moraalisen hyvänä tai kuin Neuvostoliitto pahan entiteettinä.

Miksi juuri olympiakisat ja boikottijulistus oli tämän toiminnan väylä? Eikö sotilaallinen hyökkäys ja pommitukset olisi ollut varmempi ja tehokkaampi tapa kritisoida Neuvostoliiton toimia, jolloin paha olisi pyyhitty pois hyvän tieltä? Lakoff mainitsee analyysissään tärkeän seikan yhdysvaltalaisesta politiikasta ja retoriikan tavasta: republikaanien retorikassa raamissa on olemassa pahan entiteetti, mikä tulee pyyhkäistä pois. Tähän puututaan usein voima- ja sotilaallisilla keinoin kuten George W. Bush puhuessaan terroristeista torakoina ja julistaessaan sodan terroristeja vastaan. Lausunnon lähtökohtaisena periaatteena oli korjata vääryys tai kostaa. Lakoffin mukaan on olemassa teorioita, joiden mukaan tämä retoriikka johti muun muassa Irakin sodan kaltaisiin sotilaallisiin toimiin. Tästä huolimatta liberaalit ja niin kutsutut edistykselliset ovat katsoneet kriisitilanteissa tarvittavan oikeutta ja ymmärrystä koston sijaan. He esittävät, että esimerkiksi Irakin sodan suhteen toimintamallin olisi tullut painottaa pelastustyöntekijöiden ja lääkäreiden lähettämiseen pommittajien sijaan. (Lakoff 2004, 54) Heidän mukaansa pommitettaessa aluetta vajotaan samalle tasolle moraalisen pahan toimijana kuin mistä Yhdysvallat Irakia syyttää. Viattomia kuolee molempien toiminnan seurauksena.

Carter demokraatti-puolueen edustajana edusti tässä tapauksessa edistyksellisempää linjaa. Boikottijulistus ei ollut suora sotilaallinen toimi vaan taloudellinen ja ideologinen pakote kohdistuen ennen kaikkea muulle maailmalle arvovalintaan pakottamisena. Neuvostoliittoa ei pystynyt kääntämään ideologiselta yhteiskuntarakenteeltaan eikä tuhoamaan sotilaallisesti, joten vaihtoehtona oli elintilan ja vallan pienentäminen. Tämän saattoi nähdä duopolisessa maailmassa nollasummapelinä: toisen vallan pienentäminen lisää toisen osapuolen valtaa. Myös voidaan ajatella, että raamittaminen oli arkipäiväistä. Raamittamisen valjastaminen käyttöön oli tehokkaampaa ja pysyvämpää miellelyhtymien kautta kuin yksittäinen sotilaallinen toimi, mitä ei pystyisi perustelemaan suurelle yleisölle. Tämä erityisesti siksi, että pelko sodasta ja erityisesti ydinaseiden käytöstä oli vahvasti ihmisten mielissä moraalisen pahana. Raamittaminen ja moraalisen hyvän retoriikka oli turvallisempaa. Se oli yksinkertaisuudessaan sitä, että puhui asioista kuten uskoo tai haluaa niiden olevan. Tätä presidentiltä odotettiin arvojohtajana, minkä yleisö halusi kuulla. Ihmiselle on luontaista käsitellä asioita siten, kuin itse kokee oikeaksi. Ihmisen kognitiivinen neuroverkko jättää tulkitsematta faktat ja pitäytyy raamissa, jos raami on vahva ja siihen liittyvät argumentit sopivat ihmisen omiin arvoihin (Lakoff 2004, 73). Esimerkiksi Irakin sodan osalta ajatus

siitä, että se oli Irakin kansan pelastusoperaatio Saddam Husseinin hirmuvallasta ja naapurivaltioiden uhalta oli tällainen raami.

Faktat kuitenkin osoittivat Irakin sodan luoneen uhkaa Irakin kansalle ja hyvinvoinnille. Sodan syttyessä varsinaista sodan tarvetta ei ollut (Lakoff 2004, 74). Tähän Carterin ajatus kielellisen todellisuuden luomisesta olympiaboikotin kautta perustui. Raamin luonti yhdistettynä Carterin henkilökohtaiseen agendaan sekä sen yhteensovittaminen Yhdysvaltojen valtion etuun oli tärkeämpää kuin todelliset faktat siitä, mitä tapahtui ja miten siihen tulisi suhtautua. Tämä tuli esimerkiksi esiin Carterin aiemmassa sitaatissa vapauden yhdistymisestä boikottiin erottamattomana käskynä.

Carterin raami ei ollut kuitenkaan yhtä uskottava kuin tulevan Irakin sodan, koska Irakin tilanteen poliittisuutta ei kukaan kyseenalaistanut, sillä valtioiden välinen toiminta on ulkopoliittikkaa. Carterin raamissa hän siirtyy alueelle, minkä poliittisuus on kielletty tapahtuman säännöissä. Carterin raami sisälsi sen, että urheilijoiden omana ryhmänään tulisi luopua osallistumisoikeudestaan olympiakisoihin. Tätä poliittista väliintuloa eivät monet urheilijat hyväksyneet. Carteria syytettiin valehtelijaksi ja ratkaisu koettiin epäoikeudenmukaisena. Miksi minun pitäisi uhrautua? Kuten Lakoff aiemmin mainitsi, raamia ei voi hyväksyä, jos ei hyväksy sen sisältöä. Tästä esimerkkinä 10 000 metrin juoksija Herb Lindsayn antaman lausunnon osa vuodelta 1979 :

I'm going to write to my congressman and ask to be compensated in some way, like the farmers in the grain embargo (Runners World 1980).

Lindsay nostaa esille sen, että kun maanviljelijät saivat viljan kauppasaarosta kompensoivaa etua, niin mitä urheilijat saivat osallistumisoikeudesta luopumisessa? Viljan kauppasaarolla tarkoitetaan Jimmy Carterin vuonna 1979 asettamaa viljaa koskevaa kauppasaartoa Neuvostoliittoa kohtaan reaktiona Neuvostoliiton Afganistanin toimille. Carter pyrki sitomaan Neuvostoliiton taloutta siten, että Neuvostoliiton tulisi pyytämään viljaa Yhdysvalloilta, koska Neuvostoliiton oma sato oli näinä vuosina heikko. Carter lupasi maanviljelijöille viljan viennin jäädyttämisestä koituvista tappioista korvauksena CCC:n (Commodity Credit Corporation) turvaamia valtion obligaatioita. (Paarlberg 1980) Urheilijoille kompensatiota olympialaisten menettämiselle ei ollut, vaikkakin Carter sellaista pyrki esittämään:

Mr. Onek has been describing to you my commitment to do the best I can to give you Olympic-quality international competition, probably toward the end of August, that will let you participate, representing yourselves, representing our Nation (Carter 23.03.1980, 520).

Carter tarjosi olympiatasoista kansainvälistä kilpailua elo-syyskuun taitteessa mikä olisi vastaava kuin nyt boikotoidut Moskovan olympiakisat. Valehteliko Carter lupauksissaan? Lakoffin kautta ajateltuna vastaus on monisyinen. Missä menee raja valehtelun ja eri näkökulman sekä liioittelun välillä? Voidaanhan sanoa, että Afganistanissa oli levotonta ja tehtiin pahoja asioita, mutta missä menee raja väärän tiedon ja erilaisen tulkinnan välillä? (Lakoff 2004, 76). Raja menee siinä, meneekö raami yleisölle läpi. Valehtelu ei mene, koska se on sisällöllisessä ristiriidassa yleisön arvopohjan kanssa. Uskottavuus ja sen mukainen tulos kertoo yleisölle retoriikan legitimaation asteen.

Miksi puhun tuloksesta puhujan luoman raamia ja sen poliittisen vaikutuksen yhteydessä? Raamin ja puheen moraalisuuden aste ja sen tulokset kertovat, kuinka yleisö hyväksyy raamin ja sitä sanelevan auktoriteetin. Lakoffin mukaan moraalit syntyvät säännöistä ja sitoumuksista moraalisen auktoriteetin sanelemana. Tälle auktoriteetille tulee olla kuuliainen ollakseen moraalinen. Se vaatii sisäistä kuria kontrolloida luonnollisia mielihaluja ja seurata moraalisen auktoriteetin ohjeita. Kuri opitaan lapsuudessa rangaistuksena vääristä teoista, joten yhtä lailla moraalisuuden säilyttäminen vaatii palkkiojärjestelmän. (Lakoff 2004, 82) Viljahyvitysten osalta palkkiojärjestelmä oli olemassa, mutta urheilijoiden palkkio jäi saamatta. Urheilijalle olympialaisia korvaavaa tapahtumaa ei urheilullisesti ollut, jolloin Carterin ehdotus korvaavista kisoista ei aktivoanut tätä palkkiojärjestelmää. Mielestäni Lakoff ansiokkaasti huomaa, että moraalisuuden vaatimuksen ja moraalisen auktoriteetin epäoikeudenmukaisuus johtaa niiden noudattamatta jättämiseen. Epäoikeudenmukaisuuden suhteen ei ole syytä pitää yllä sisäistä kuria ja seurata ohjeita, koska siitä ei hyödy esimerkiksi palkkion kautta. Raami on siis myös palkkioiden ohjaama miellelyhtymäkokonaisuus. Siihen vaikutetaan ilmauksilla, mitkä aktivoivat miellelyhtymiä, jotta yleisö viiteryhmänä voisi olla kuuliainen moraalille auktoriteetille. Tämä raami joko yhdistää ja vahvistaa auktoriteettia tai se kyseenalaistetaan tulosten mukaan.

2.6. Boikottijulistuksen toimivuus raamissa

Poliittisen kentän arvovaltaa ja raamin saavutettua legitimaation astetta voidaan mitata retoristen teesien onnistumisten kautta. Tässä kyseisessä tapauksessa konkreettinen vastaus ilmeni seuraavan kysymyksen kautta: Kuinka monta valtiota lähti boikottiin ja kuinka yhdysvaltalainen yleisö tuli boikotin taakse ja mikä sen vaikuttavuus oli mielipiteisiin? Vaikutusta voidaan arvioida esimerkiksi konkreettisina osallistumistilastoina.

Vuoden 1980 kisoja boikotoi 65 kutsuttua maata, joko boikotin tukena tai taloudellisista syistä, mitkä linkittyvät myös toisiinsa (taloudellinen riippuvuus USA:sta). Näitä maita olivat muun muassa Kiina, Kanada ja Argentiina (US Department of State, 2009).

Tätä voidaan käsitellä tulkitsemalla Nicholas Evan Sarantakesin (2011) teoksessaan *Dropping The Torch* esittämiä asioita. Sarantakesin mukaan Yhdysvaltojen hallituksen esittäneen kaikkien olympiakisoista poissaolevien maiden boikotoivan olympiakisoja. Kansainvälisen Olympiakomitean mielestä moni maa ei ollut päättänyt ja useat joukkueet eivät olleet menossa Moskovaan rajoitettujen resurssien vuoksi ennemmin kun tarkoituksenaan ottaa osaa itse poliittiseen kannanottoon. Lopulta 80 valtiota osallistui Moskovan olympiakisoihin. (Sarantakes 2011, 226) Sarantakes toteaa, että boikottiin osallistuminen käännettiin lehdistössä näennäiseksi menestykseksi mitalien määrällä mitattuna ja samalla vedottiin maantieteelliseen onnistumisprosenttiin boikotin laajuuden osoituksena:

Those national teams and sports federations not participating in Moscow won 73% (58 out of 80) of all the gold medals won at Montreal by athletes from nations outside the Soviet bloc. The boycott was extremely successful in the third world. (Sarantakes, 2011, 226)

Lehdistö tuki siis kaikin keinoin Carterin toimintaa esittämällä, että boikottiin osallistuvat maat voittivat Montrealissa 73% jaetuista kultamitaleista Neuvostoliiton blokin ulkopuolelta. Boikottia mainostettiin erittäin onnistuneeksi kolmannen maailman osalta. Sarantakes kuitenkin nostaa esiin, että motiivit poisjäännille eivät usean maan osalta olleet poliittiset vaan taloudelliset. Carterin voidaankin nähdä käyttäneen tätä taloudellisen tilanteen perustetta ja siitä johtuvia osallistujien poisjääntiä oman todellisuutensa ja missionsa pönkittämiseen. Ilman tätä turvallistamisen retoriikkaan ei olisi tullut tarvittavaa konsensusta ja yleisön vakuuttaminen ei olisi onnistunut.

Lehdistö etsi perusteita Carterin operaation vahvistamiseksi ja käytti urheilullista menestystä tämän indikaattorina. Tämän indikaattorin pohjalta voitaisiin osoittaa, että boikotti on onnistunut, mikä

loisi yleisölle itseään vahvistava kuvan siitä, että näin on tapahtunut. Lehdistö yritti tehdä mustaa valkoiseksi Carterin toiveiden mukaisesti eli eräällä tavalla muokata reaalityodellisuutta Carterin kielellisen todellisuuden mukaiseksi tukemaan paremmin poliittisen operaation tarkoituksia.

Kuvan luomisessa suuressa roolissa oli myös Zbigniew Brzezinski, Jimmy Carterin läheinen neuvonantaja ja ulkoministeri. Hänen sanomaansa presidentille Sarantakes (2011) pureutuu seuraavasti:

Although many seem to accept the Soviet and the IOC propaganda position that the outcome on attendance at the Olympics was a defeat for the United States, the fact of the matter is that we achieved most of our aims. (Sarantakes 2011, 227)

Brzezinskin mukaan boikotille oli riittävä se, että Kiina, Länsi-Saksa ja Japani osallistuivat boikottiin. Nämä valtiot välittivät tarpeeksi merkittävän poliittisen viestin Yhdysvaltojen lisäksi, vaikka yksikään muu valtio ei olisi boikottiin osallistunutkaan. Itä-Aasiassa boikotti oli ollut menestys Kiinan, Japanin, Indonesian, Thaimaan ja Filippiinien boikotoissa Moskovan olympiakisoja. (Sarantakes 2011, 227)

Brzezinskin arvioissa vahvistui käsitys siitä, että imago boikotin onnistumisesta tuli pitää yllä, epäonnistumisesta huolimatta. Hän kertoi Carterille sen, minkä tämä halusi kuulla. Urheilullisen painoarvon epäonnistumisen osoituksena ja Itä-Aasian valtioiden kyvykkyyden ilmaiseminen oli retorinen keino, koska vuoteen 1980 mennessä indonesialainen urheilija ei ollut voittanut minkäänlaista olympiamitalia. Thaimaa oli saanut yhden olympiamitalin vuoden 1946 jälkeen ja Filippiinit yhden hopeamitalin. Alueellinen politiikka ja tuki eivät olleet kansainväliseen urheiluun verrattavissa vahvasta poliittisesta ohjauksesta huolimatta (Sarantakes 2011, 227).

3. CARTERIN RETORINEN OPERAATIO – TURVALLISTAMINEN

Edellinen lukuni keskittyi taustoittamaan Jimmy Carterin Kansakunnan tila - puheen ja Moskovan vuoden 1980 olympiakisojen boikottijulistuksen taustaa, motiiveja ja vaikuttamisen tasoa. Tässä luvussa syvennyn siihen, miten Carter käyttää boikottijulistuspuheessaan 21.03.1980 turvallisuuden käsitettä perustellakseen boikotin intressit ja siitä syntyvää poliittista jakoa. Poliittisen raamiin turvallistaminen luo kielellisen todellisuuden näkökulman vahvistamaan politisoinnin voimakkuutta.

Lähestyn tässä luvussa Carterin boikottijulistuksen retoriikkaa tulokulmana Barry Buzanin, Ole Waeverin ja Jaap De Wilden *Security: A New Framework* - teoksessaan esiin nostama metodi turvallistamisen käsiteestä ja sen käytön perustelemista Carl Schmittin poliittiseen ystävä-vihollinen jaottelun kautta. Tämä jaottelu nostaa esiin boikotin poliittisen luonteen ja mahdollistaa turvallistamisen vaikutusten arvioinnin prosessina. Kylmän sodan aikana Yhdysvallat ja Neuvostoliitto muodostivat omat blokkinsa ja toteuttivat siinä viitekehyksessä omaa retorista prosessiaan. Kuten aiemmin on tullut esille, boikottijulistus oli Yhdysvaltojen ja Carterin osalta aktiivinen retorinen prosessi. Nostan tässä luvussa esille esimerkkejä boikotin molemmilta puolilta ja pyrin avaamaan uuden näkökulman sille, miten boikottia ja siihen liittyvää turvallistamista käytettiin politiikan teon välineenä ja mitä sillä haluttiin kertoa urheilun ja politiikan rooli jäädessä turvallistamisen kautta aiemmassa tutkimuksessa ohueksi. Määrittelen ensin turvallistamisen käsitteen tässä boikottijulistuksessa ja sitten yhdistän sen Jimmy Carterin prosessin sisällöllisiin analysointiin.

Kylmän sodan retoriikkaa on tutkittu paljon. Esimerkiksi Mark Kramer on todennut artikkelissaan *Ideology and the Cold War*, että keskeinen kiistan aihe länsimaisten tutkijoiden välillä on ideologian rooli. Kramerin mukaan voidaan kysyä, oliko kylmä sota kahden ideologian: liberaali demokratian ja marxismi-leninismien kilpailua vai ajoivatko sitä eteenpäin taloudelliset ja valtapoliittiset intressit? Tähän ei ole selkeää vastausta saatu. (Kramer 1999, 539) Boikotin ja turvallistamisen osalta vastauksia saadaan käsitellen kylmän sodan tapahtumia prosessina. Ideologia oli osapuolten välillä erotteleva tekijä. Olympiakisojen ollessa politiikasta vapaa alue sääntöjensä puolesta tuli tämän alueen politisointi muodostaa kielellisen todellisuuden kautta. Buzanin mukaan politisoitu asia tulee käsitellä hallinnollisin päätöksin ja resurssien uudelleenjakamisen kautta, mutta otettaessa mukaan turvallistamisen käsite, politisoitu asia siirtyy poliittisen järjestelmän sääntöjen ulkopuolelle. Tämä mahdollistaa esimerkiksi poikkeustilatoimia. (Buzan 1998, 24)

Analysointi tapahtuu läpikäymällä Carterin boikottijulistuksen poliittista sisältöä turvallistamisen kannalta. Aiemmin on käyty läpi se, miksi olympiakisat valittiin poliittisen operaation areenaksi ja kuinka se tapahtui poliittisen raamin käsitteen kautta. Tässä luvussa käsitellään: mitä boikotti oli ja miten sitä voidaan perustella turvallistamisen näkökulmasta? Häätötilan käsitettä ja boikottia ei voida arvioida ilman boikotin puolustajia ja sen vastustajia. Tähän tematiikkaan pääsen kiinni Schmittin ystävä-vihollinen jaolla. Boikotin ystävästä esimerkkeinä nostan Kanadan ja Australian. Näiden valtioiden yhteyttä boikottiin käsitellen lehtiartikkelein ja urheilijoiden kokemusten kautta.

Boikotin vastustajien puolelle voidaan nähdä esimerkiksi Suomi, joka osallistui Neuvostoliiton rajanaapurina vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin. Tarkastelen Suomen roolia muun muassa Mikko Torron ”Suomalainen näkökulma Moskovan olympiakisoihin sanomalehdistössä kesällä 1980” Suomen historian pro gradu -tutkielman avulla, koska se ilmentää sanomalehtikirjoittelun kautta boikotin aikaan Suomessa rakennettua kielellistä todellisuutta. Tämä liittyy keskeisesti myös boikotin puolustajiin, sillä niille rakennettiin myös samaan tapaan kielellinen todellisuus. Boikottiin osallistumaton valtio ei ollut boikotin ja intressien suhteen koherentti vaan poliittisiin valintoihin liittyi myös kritiikin mahdollisuus. Tämä liittyi kiinteästi Carl Schmittin poliittisen jaon tematiikkaan.

Buzan, Waeber ja De Wilde esittävät Security: A New Framework - teoksessaan, että perinteisen turvallisuustutkimuksen käsitys turvallisuustutkimuksen ytimenä olevista sodasta tai voimasta on rajallinen. Ajatus siitä, että muiden osa-alueiden relevanttiudesta ainoastaan liittyessään suoriin voimatoimiin on liian kapea ja tätä kautta väärä. Heidän näkemyksensä mukaan turvallisuustutkimuksen tulee keskittyä esiin nouseviin uhkiin ja niiden kohteisiin ennen varsinaisia voimatoimia. Esimerkiksi sota konkreettisenä toimena on luonnollisesti osa turvallisuustutkimusta, mutta heidän mielestään se jättää tarkasteltavan todellisuuden spektrin liian kapeaksi. Spektrin laajentamiseksi ennen toimintaa syntyneitä uhkia ja niiden kohteita sekä kohteiden tapaa turvallistava tilanne tulisi käsitellä, jotta kokonaisuus tulisi huomioituksi (Buzan et al. 1998, viii; Van Munster 26.06.2012).

Buzan ja Waeber esittävät perinteiselle turvallisuustutkimukselle vaihtoehtoisesti, että turvallisuusanalyysi tulee jakaa toimijoihin (retorinen toiminta) ja tarkoitettuihin kohteisiin määritellen selkeästi näiden välinen suhde. Nämä voidaan jakaa määritelyyn kohteeseen (referent object) tarkoittaen valtiota, johon kohdistuu eksistentiaalinen uhka. Valtiolla on tätä kautta

legitimoitu oikeus selviytyä. Tämän uhan määrittää retorinen toimija, joka luo turvallistettavan asian väittämällä jotain määritellystä kohteesta. Tätä kautta tulevat mukaan funktionaaliset toimijat eli toimijat, jotka vaikuttavat kohteeseen ja toimijaan, mutta eivät itse aktiivisesti hae osallisuutta suhteessa kohteeseen tai toimijaan. (Buzan 1998, 35-36)

Tätä selventääkseen Buzan ja Waever ovat määritelleet turvallistamisen retorisenä tapahtumana. Retoriikka luo kielellisen asian, mistä voidaan sosiaalisesti rakentaa uhka. Buzan ja Waever käyttävät sosiaalisen uhan rakentamisesta esimerkkinä armeijan jalkaväen liikuttamista. Armeijan jalkaväen liikuttaminen ei välttämättä ole suoranainen uhka ennen kuin päättävänä toimijana oleva sotajoukkojen hallitsija ilmaisee sotajoukon liikuttamisen olevan sotilaallinen toimi. Tämä ilmaisu määrittää kohteen muodostaen uhan. Uhka muodostaa hätätilan, johon tulee reagoida. Se, miten tähän uhkaan reagoidaan ja voidaan reagoida vaikuttaa toimijan retoriikan ja kohteen toiminnan lisäksi esimerkiksi ympäristö. Ympäristöllinen vaikutus näkyy esimerkiksi siinä, kuinka nopeasti jalkaväkijoukot voivat päästä perille. Tällöin ei osallistuta toimijan retoriikkaan vaan vaikutetaan toimijaan ja kohteeseen. Uhan ja turvan käsitteet ovat toimijan ja kohteen välinen sosiaalinen konstruktio, koska uhkaa ja turvaa ei voi määrittellä ilman määrittelyä siitä, mitä osapuolet tilanteesta ajattelevat. (Buzan et al. 1998, 22; Van Munster 26.06.2012)

Jimmy Carter oli turvallistava toimija toteuttaessaan Moskovan 1980 olympiaboikotin ja määritellesään kohteekseen Neuvostoliiton. Neuvostoliitto oli eksistentiaalinen uhka, mikä aktiivisena toimijana oli järjestämässä vuoden 1980 Moskovan Olympiakisoja. Carter ilmaisi sosiaalisen uhan kohteekseen Neuvostoliiton ja määritteli kohteesta johtuvan uhan julkaisemansa boikottijulistuksen kautta. Boikottijulistuksessa esitetään Neuvostoliiton toimia Afganistanissa vääriksi ja koko maailmaa uhkaaviksi, jolloin Carter aktiivisena retorisenä toimijana aktivoi kohteen ja siihen liittyvän uhan. Tätä kautta Yhdysvalloilla oli Carterin legitimoima oikeus selviytyä. Legitimoinnin Carter rakensi boikottijulistuksessa presidentin arvovallan ympärille maan johtajana.

Carter otti toimijan asemansa Yhdysvaltojen johtajana, joka vastaa turvallisuudesta presidentin valtaoikeuksien turvin. Hän viittasi turvallisuuteen prosessina turvaten tässä toimijan asemassaan rauhan. Tältä pohjalta Carterille toimi yleisönä maailman valtiot, joiden tuli nähdä Yhdysvallat turvallistajana ja rauhan ylläpitäjinä. Tällöin hän siirsi moraalisen arvolatauksen sisältävät asiat kuten rauhan ja turvallisuuden hänen toimijuutensa oikeutukseksi ja eksistentiaalisen uhan

nostamiseksi esiin. Tämä antoi oikeuden selviytyä uhasta Yhdysvaltojen aktiivisena toimijana määrittämällä tavalla.

Turvallistaminen ei kuitenkaan tarkoita ainoastaan, että käsitteellisesti ilmaistaan jonkun asian muodostavan turvallisuusuhan. Toimet eivät riitä oikeutukseen. Yleisön tulee myös hyväksyä turvallisuusuhan olemassaolo, jotta turvallisuuden tunne toteutuu (Buzan 1998, 25). Yleisön olisi oltava samaa mieltä boikotin ja turvallistamisen perusteista, jotta Carter pystyi legitimoimaan toimensa. Boikottijulistus ei toimi ilman yleisön ymmärrystä siihen linkittyneestä tilanteesta. Tämän ymmärryksen saavutettuaan yleisö voi arvioida uhan sisällön hyväksymistä. Buzanin kautta ajateltuna voidaan siis huomata, että turvallisuuden käsite kytkeytyy irrottamattomasti politiikkaan. Turvallisuudessa on kyse kansainvälisistä suhteista, minkä hoitaminen on politiikkaa. Turvallisuuden käsitettä ei voi epäpolitisoida. (Buzan 1997, 21)

The impossibility of applying objective standards of securityness relates to a trivial but rarely noticed feature of security arguments: They are about the future, about alternative futures – always hypothetical – and about counterfactuals (Buzan 1997, 31).

Tätä taustaa vasten voidaan myös huomata, että Carter rikkoi puheessa mainitsemiaan sääntöjään asettamalla rauhan ja vakauden periaatteet kyseenalaisiksi puuttumalla kansainvälisiin suhteisiin. Carter kuitenkin legitimoii puuttumisensa näiden periaatteiden suojelemisella. Esimerkiksi Neuvostoliiton sotilaalliset toimet ja kasvu ovat suuri uhka. Yhdysvaltojen edustaessa vahvuutta ja voimaa oli toimittava sääntöjen vastaisesti, jotta uhka voitiin pysäyttää. Sääntöjä voi rikkoa, jos sen pystyy legitimoimaan yleisölleen (Buzan 1998, 25).

Sääntöjen rikkomisen legitimoiminen yleisölle ei ollut helppo tehtävä. Retoriikassa Carterin oli käytettävä vahvoja retorisia ilmauksia kuten, ettei epäonnistuminen ole vaihtoehto. Tämä oli luottamuksen keräystä sääntöjen rikkomista ja toimijuuden oikeutusta varten. Eräänlaista uhkien luonteen alleviivausta sillä, että ne ovat edessä joka tapauksessa ilman Carterin juuri kyseisiä turvallistamistoimia.

Carter legitimoii toimintansa sillä, että Neuvostoliitto voi tehdä jotain nyt tai myöhemmin. Joka tapauksessa toiminta on silloin liian myöhäistä kuten Buzan mainitsee turvallistamisesta. Carterin tarkoitus oli luoda retorinen pakote toiminnalleen. :

The distinguishing feature of securitization is a specific rhetorical structure (survival, priority of action “because if the problem is not handled now it will be too late, and we will not exist to remedy our failure (Buzan 1998, 26).

Political security concerns spread out in two directions. First, they include the equivalent nonmilitary threats to political units other than states. Second, beyond the units as such, we can also think of political security in defense of system-level referents, such as international society or international law. Among the principles that can be securitized are human rights and other demands relating directly to the condition of individuals. (Buzan 1998, 141)

Carter turvasi oman tilanteensa politisoimalla sen poliittisen turvallisuuden käsitteen alle. Carter ja Brzezinski vetosivat kansainväliseen yhteisöön ja sen muovaamiin lakeihin ihmisoikeuksien kautta. Yksilön ihmisoikeuksien turvaamisen kautta voidaan perustella yksilön oikeutta tehdä mitä vain laillista yksilön poliittisen turvallisuuden toteutumiseksi. Carterin Yhdysvallat oli tämä yhteisö luodulla kuvalla siitä, että suurvallat määrittävät tämän kansainvälisen yhteisön periaatteet. Yhdysvallat oli tämän poliittisen turvallisuuden tuoja, koska Neuvostoliitto ei Afganistanin toimissaan noudattanut kansainvälisen yhteisön periaatteita. Tähän rikkomukseen Carter perusti turvallistamisen tarpeen kielellisessä todellisuudessaan ja käytti sitä poliittisen operaationsa intressien tukemiseen.

Brzezinski väitti Carterille olympiakisojen väliinjäättämisen maksavan Neuvostoliitolle miljoonia valmistelukuluina ja menetettyinä lipputuloina vaikuttaen Neuvostoliiton hallituksen kansainväliseen uskottavuuteen. Retorisen operaation taloudellisen hyödyn ja uhan osa oli Brzezinskin käsialaa liittyen kiinteästi turvallistamiseen. Buzanin mukaan turvallisuus on selviytymistä. Jokin asia aiheuttaa selvää uhkaa jollekin tietylle tarkoitettu objektille kuten valtiolle (Buzan 1998, 21).

Turvallisuus Carterille kohdistui tulevaisuuteen ollen Carterin luomaa. Kukaan muu ei ollut tehnyt johtopäätöstä, minkä mukaan Moskovan olympiakisat ilman boikottia olisi myönnytys Afganistanin sodan toimille ja tämä olisi luomassa maailmanlaajuisia uhkaa. Toisaalta myös hän kykeni luomaan tästä ei-havaittavissa olevasta uhasta niin spesifin, että se karsi kaikki vaihtoehtoiset turvallisuusskenaariot pois, jolloin Carterin pystyi toimimaan haluamallaan tavalla. Buzan korostaa ajattelussaan, että suuri osa turvallisuutta on tulevaisuuden tunne ja kuva, minkä puitteissa eletään.

(Buzan 1998, 24). Se on aina hypoteettinen oletus siitä, mitä kukin haluaa nähdä. Tässä tapauksessa Carterin motiivina oli uudelleenvalinta sekä ideologinen ja taloudellinen voitto Neuvostoliitosta ja välineenä sen saavuttamiseksi toimi boikotti. Carter halusi ennen kaikkea nähdä tulevaisuuden näiden motiivien toteutuessa, mihin turvallisuus ja turvallistaminen olivat hyvä vaihtoehto.

Carterin poliittisen operaation kannalta voidaan sanoa, että turvallistaminen näiden motiivien puolesta onnistui hyvin hänen kielellisessä todellisuudessaan, mutta reaali maailmassa Carter ei saanut legitimoitua turvallisuuspuheensa teesejä puutteellisten tulosten valossa. Mitä sitten uupui? Kollektiivinen voimakas linkki, kyseenalaistamaton valta, johon valtiot olisivat sitoutuneet ja olisi heitä puhutellut, sillä osallistujamaiden määrä jäi vähäiseksi. Tämä osaltaan kertoi legitimitetin määrästä ja voimatasapainon muutoksista. Kuitenkaan valtiot eivät olleet Carterin retoriikan ainoa yleisö:

That's why it's particularly important that you join in with us, not in condemnation, even of the Soviet Union, not in a negative sense at all, but in a positive sense of what's best for our country and best for world peace (Carter 1980, 519.)

Carter käytti terminologiaa siitä, että olisi erityisen tärkeää liittyä ”meihin”. Carterille ”me” oli kansalaiset. Hän ei siis puhunut yleisönään pelkästään valtioille vaan kansalaisille. Molempia yleisöjä tarvittiin erilaisten funktionaalisten toimijoiden osana, jotta retorinen operaatio ja turvallistamispuhe voi saada tarvittavan legitimitetin ja voimatasapainon. Mitä tällä voimatasapainolla ja funktionaalisilla toimijoilla sitten tarkoitettiin tässä tapauksessa?

3.1. Voimatasapaino funktionaalisenä toimijana

Funktionaaliset toimijat vaikuttaen tähän turvallistamisen balanssiin olivat boikottiin osallistuvat ja osallistumattomat valtiot. Vuoden 1980 kisoja boikotoi 65 kutsuttua valtiota, joko boikotin tukena tai taloudellisista syistä. Nämä valtiot linkittyvät toisiinsa myös ollen taloudellisesti riippuvaisia Yhdysvalloista. Näistä keskeisimpiä valtioita olivat Kanada, Australia, Länsi-Saksa ja Iso-Britannia.

Nämä valtiot eivät olleet suoranaishalla toiminnallaan osallisia Carterin toimijuuteen julistusta annettaessa, mutta niiden osallisuus muutti turvallistettavan asian painoarvoa ja eksistentiaalisen uhan laajuutta. Voidaan puhua siis voimatasapainon muutoksista, joskin jokseenkin perinteisistä, eikä kovin suurista; ehkä mieluummin voimatasapainon heilahteluista tai väreilyistä.

Voimatasapaino on kollektiivisen kilpailutilanteen välttämätön seuraus, johon voidaan politiikalla tietoisesti vaikuttaa (Korhonen 2004). Esimerkiksi kylmässä sodassa Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välillä ideologisen ja taloudellisen suvereeniuden saavuttaminen oli kollektiivinen kilpailutilanne, mihin boikotti poliittisena operaationa vaikutti. Boikottiin osallistuvat maat olivat funktionaalisia toimijoita, joiden merkitys oli valtioiden määrän tuomassa vaikuttavuudessa. Kysymyksenä kuului: Miten paljon liittolaisia ja valtioita boikottiin sitoutuu? Osallistujien määrä vaikutti boikotin poliittiseen vaikuttavuuteen ja tätä kautta voimatasapainoon. Boikottiin osallistuminen vahvisti boikotin vaikuttavuutta ja vahvisti Yhdysvaltojen asemaa kollektiivisessa kilpailutilanteessa. Tästä johtuen myös boikottiin osallistumattomat maat vaikuttivat, koska olympiakisoihin osallistuminen puolestaan heikensi boikotin vaikuttavuutta ja käänsi kilpailutilanteen asemia Neuvostoliiton eduksi. Korhonen kuitenkin muistuttaa, ettei voimatasapainoa voida spesifisti mitata, mikä on epästabiilin luonteensa vuoksi muuttuessaan johtanut hyökkäyssotiin. Ei voi tietää, kuka on liittolainen tosipaikan tullen (Korhonen 2004).

Boikotti tarjosi kuitenkin tietyn spesifin tavan mitata voimatasapainon kehittymistä olemassaolleen tiedon valossa, koska se ilmaisi boikottiin osallistuvat ja osallistumattomat valtiot. Valtioiden todellisia intressejä ja liittolaisuusidettä oli vaikea löytää spesifisti, mutta boikottijulistus pakotti valtioita ottamaan kantaa osallistumisellaan. Valinta osallistumisesta kertoi siitä, mitä ne ajattelivat boikotista ja vallitsevasta voimatasapainosta. Valinnassa ei ollut kyse vain arvoista tai valtion subjektiivisista toiveista vaan Carterin määrittelemän normin noudattamisesta tai noudattamatta jättämisestä niihin liittyvin seurauksin. Tämä normiin sidottu pakollinen valinta muutti voimatasapainoa ja sen toteutumista pystyttiin mittaamaan. Seuraavasta sitaatista voidaan huomata kuinka Carter käyttää tasa-arvon käsitettä annettuna normina ja määrittäjänä. Hän määritteli ylhäältä päin (top-down) tasa-arvoon kuuluvaksi amerikkalaiset, jotka rakastavat maataan tehden uhrauksia. Tasa-arvon peruskäsitteen mukaista vapautta valita ei ollut olemassa vaan tasa-arvo oli Carterille nationalistinen mahdollisuuksien tasa-arvo. Jokaisella oli mahdollisuus auttaa maataan tehden uhrauksia. Tasa-arvo ei ollut siis tässä tapauksessa yksilön oikeus vaan sarja retorisesti muotoiltuja käskyjä. Tasa-arvon lisäksi yleinen hyvä, rauha ja vapaus olivat arvolatautuneina käsitteinä Carterin turvallistamisretoriikan luoman kielellisen todellisuuden määrittämiä käskyjä. Tämä loi illusion valinnasta, vaikka todellisuudessa valinta oli jo tehty ja politisoitu ajamaan Carterin poliittisen operaation intressejä.

And I will appreciate this opportunity for me as President to meet with you to discuss a very serious matter as equals, as Americans who love our country, who recognize that sometimes

we have to make sacrifices and that for the common good, for peace and for freedom, those sacrifices are warranted. (Carter 21.03.1980, 520-521).

Rens Van Munster on artikkelissaan *Securitization* tulkinnut Buzanin turvallistamisen tapaa eri arvolatautuneiden käsitteiden kautta. Buzanille ja Waeverille toimijan turvallistamiskäsitys ja analyysin vaiheet tarvitsevat tuekseen tietyn retorisen rakenteen johdettuna sodasta ja sen historiallisista konnotaatioista kuten selviytyminen, hätä, uhka ja puolustus (Van Munster 26.06.2012). Retorisessa puheessa otetaan lähtökohdaksi sota, josta yleisölle on muodostunut tietty kuva. Sotaan liittyy selviytymisen toivomus, esimerkiksi sotasankareiden kautta tai toimintatapojen kautta. Tällä tarkoitetaan sodasta selvinneiden symboloivan sodan loppumista. Sotaan liittyy myös tuhoavana ja sekasortoa aiheuttavana rakenteena hädän käsite. Hätä syntyy siviiliuhrien uhan olemassaolosta, mihin liittyy konkreettinen kuoleman pelko. Sotavarustelu vie resursseja uhaten huoltovarmuutta vaikuttaen muun muassa ruoan saatavuuteen. Hätä syntyy myös jostain uhasta, missä koettu turvallisuuden tunne on jollain tavoin häviämässä kuten ravinnon puuttuessa. Kaikesta tästä syntyy vastareaktion puolustuksen tarve. Tästä kaikesta sotaan liittyvästä luopumisesta eli turvallisuudesta, ruoasta, elämästä tai muusta turvallisuuden tunteen vievästä seikasta syntyy puolustuksen ja vastatoimien tarve, jotta ennen uhkaa ollut tila saataisiin palautettua (Van Munster 26.06.2012).

Arvolatautuneiden käsitteiden kautta Buzan ja Waever ovat määritelleet turvallisuusanalyysin ensimmäisen osan eli turvallisuuspuheen kolmen kriteerin kautta: Ensin turvallisuuspuhe on diskursiivinen prosessi, missä toimija väittää määritellyn kohteen olevan tosi asiassa uhattuna kuten rauha tai moraalinen hyvä. Esimerkiksi Carterin kanssa näistä määritelmistä eri mieltä oleminen edustaa sotaa ja sen historiallisia konnotaatioita kuten siviiliuhrien uhkaa ja kuoleman pelkoa.

Toisena osana vaaditaan oikeudet ottaa käyttöön epätavalliset vastatoimet uhan käsittelemiseksi. Tällaisina voidaan ajatella toimivan boikotin ja turvallistamispuheen. Kolmantena osana on yleisön vakuuttaminen. Olympiakisoihin osallistuvat maat tulee vakuuttaa siitä, että sääntöjä rikkova käytös oli oikeutettua ja välttämätöntä. Tämä tarkoitti poikkeustilaa, missä poliittisen päätöksenteon rakenteet kuten julkinen keskustelu ja demokraattiset toimintatavat sivuutettiin hätätilan nimissä. Samalla poliittisen ja ei-poliittisen keskustelun areenat yhdistyvät yhdeksi suvereenin päätöksen alle määrittyväksi toiminnaksi (Buzan et al. 1998, 36; Van Munster 26.06.2012). Tämä toiminta oli Jimmy Carterin boikottijulistus, mikä jo aiemmin mainittuna oli siirretty poliittisen toiminnan

ulkopuolelle samalla poikkeustilan - perusteella. Turvallisuusanalyysistä esimerkkinä seuraava Carterin sitaatti:

And I'd like to remind you that everything we have done has been not only for the ultimate purpose of peace but has been done with peace. I've got powerful forces available to carry out my command, military forces, the most powerful on Earth, and I did not exercise any military option (Carter 21.03.1980, 519-520).

Carter korosti Yhdysvaltojen sotavoimien olevan maailman voimakkaimmat, mutta kaikki tehdyt toimet oli tehty rauhaa ajatellen ja tämän vuoksi sotilaallisia toimia ei ollut harjoitettu. Hänen puheensa lähtökohtana toimi siis rauha ja matalariskisyyden korostaminen. Se oli peliliike poliittisen operaation onnistumisen turvaamiseksi poikkeustila-retoriikasta huolimatta. Rauhan säilyttäminen oli toisenlainen keskeinen osa peliliikettä, jossa hän teki siirron shakkipelissä, mutta ei vienyt peliä täydellisen eksistentiaalisen uhan eli suursodan alueelle. Tämä oli osa Carterin diskursiivista prosessia. Turvallistettu riski oli niin poikkeuksellinen, ettei olympialaisten peruskirjan sääntöjä tai poliittisia menettelytapoja voinut soveltaa vaan tuli siirtää poliittisen ulkopuolelle antaen Carterin turvallistamisretoriikalle vapaat kädet, mutta poikkeuksellisuus tapahtui matalariskisellä alueella, ettei Carterin toimet aiheuta hallitsemattomia tapahtumia, mikä voisi vaarantaa poliittisten intressien toteutumisen ja maineen yleisön parissa.

3.2. Turvallistamispuhe Moskova 1980 – turvaa vai konfliktia?

Moskovan 1980 Olympiakisojen boikottijulistus voidaan tätä taustaa vasten käsittää turvallistamispuheeksi. Turvallistaminen oli Carterin pyrkimys saada läpi poikkeuksellinen poliittinen päätös kongressin hyväksymänä. Carter onnistuessaan vakuuttamaan ihmiset toimiensa välttämättömyydestä sai yleisöltä valtuudet toimia ilmaisemallaan tavalla. Tällöin ihmiset seuraavat häntä ja yksilöiden välillä sosiaalisesti toimien muodostavat kollektiivin, joka pyrkii suojaamaan tarkoitettua kohteita ja johtajansa määrittämää intressiä (Buzan 1998, 37). Carterin boikotin turvallistamispuhe oli juuri niin vahva kuin hän sai osallistujamaita kollektiivisen asiansa taakse ja ne valtiot, jotka eivät asettuneet boikotin taakse olivat kuitenkin osa turvallistamispuhetta, missä yleisölle kerrottiin kaikkien valtioiden olevan mukana hätätilaa vastaan, koska kielellinen todellisuus vaati ehdottoman legitimitetin.

Miksi on olennaista käsitellä erikseen presidentin halua puhua turvallisuudesta olympiakisojen yhteydessä sodan antiteesinä ja rauhan edustajana? Tähän saadaan näkemystä peilaamalla tätä muuhun tutkimukseen. Boikotin sisältöä on käsitelty myös aiemmin kuten seuraavasta Mikko Torron Suomen historian pro gradu – tutkielman näkökulmasta ilmenee:

Yhdysvaltain poliittisessa johdossa olympiaboikotti oli nähty jo vuonna 1978 varteenotettavaksi vaihtoehdoksi protestoida Neuvostoliiton toisinajattelijoiden vangitsemisia. Lopulta Neuvostoliiton suorittama interventio Afganistaniin sai Carterin toimimaan. Carter teki virallisen aloitteen Yhdysvaltain boikotista 20.1.1980, rinnastaen Neuvostoliiton urheilun maan harjoittamaan politiikkaan. Boikottivaatimus konkretisoitui seuraavien kuukausien aikana, ja näin urheilu oli valjastettu politiikan välineeksi. (Torro 2006, 22)

Torro näkee Suomen historian tutkijana poliittisen motiivin ainoastaan Afganistanin kriisin kautta, mikä on luonut urheilun politiikan välineeksi. Boikotilla oli poliittiset motiivit, mutta Torron näkemys boikotin poliittisista syy-seuraussuhteista ei nähdäkseni ole täysin oikein. Carter valjasti urheilun jo politiikan välineeksi puhuessaan boikotista ja turvallistaessaan sen. Valjastaminen ei tapahtunut vasta siinä vaiheessa, kun se julistuksen vaatimuksena korostui vaan Carter toimi paljon aikaisemmin saadakseen kollektiivin mahdollisimman suureksi ja koherentiksi Yhdysvaltojen puolustamiseksi. Urheilu politiikan välineenä ei ollut vain tapa kritisoida Neuvostoliittoa ja identifioitua ideologisesti paremmaksi kuten Torro esittää. Kyse oli turvallistamisen tavasta tarkoituksenaan luoda konflikti voimatasapainon muuttamiseksi. Tähän osallistui olympiakisojen poliittisen areenan kautta koko maailma.

Olympiakisat olivat siis ensisijaisesti normitettu moraalien taistelun poliittinen näyttämö boikottijulistuksen ollessa keskeinen retorisen operaation osa. Toisinajattelijoiden vangitsemisella ei ollut tähän operaatioon ratkaisevaa merkitystä. Neuvostoliiton harjoittama politiikka ja osallistuminen Afganistanin sotaan ei ollut boikottivaatimuksen ainoa eikä keskeisin syy. Olympiakisat tarjosivat ei-sotilaallisen poliittisen näyttämön käydä moraalista taistelua, minkä kulissiksi sopi retoriikka Neuvostoliiton harjoittamasta politiikasta. Kumman suurvallan moraalit oli oikea? Carterin osalta presidentin turvallisuuspuhe rauhasta ja turvallisuudesta sodan antiteesinä on tulkittava retoriseksi keinoksi, millä turvallistaminen oikeutettiin. Presidentin turvallisuuspuheella pyrittiin asemoitumaan voimatasapainon päälle oikeuttaakseen oma moraalinen hyvä. Konfliktin ja sodan uhan todellisuus oli turvallistettua hätätilan retoriikka, jonka sisällön hyväksymällä oli pakko

ottaa vastaan Carterin turvallisuus- ja moraalikäsitys. Moraalikäsitteellä oli myös sisäpoliittinen intressi, mihin Torro ei tartu. Irakin panttivankikriisi oli pitkittyessään murentanut yleistä mielipidettä presidentin kyvystä ylläpitää Yhdysvaltojen turvallisuutta ja tehdä moraalisesti oikeita päätöksiä. Carterin tuli varmistaa yleisön silmissä kykynsä ylläpitää turvallisuutta ja tehdä kovia päätöksiä. Irakin panttivankikriisi tuli olla vain yksittäinen epäonnistuminen. Tämä uskottavuus tuli saavuttaa, jotta hän olisi voinut tulla valituksi marraskuun 1980 presidentinvaaleissa jatkokaudelle

Turvallisuuskäsite Carterille kohdistuu hänen luomaansa tulevaisuuteen. Muut valtiot eivät olleet tehneet johtopäätöstä siitä, että Moskovan olympiakisat ilman boikottia olisi myönnytys Afganistanin sodan toimille ja loisi maailmanlaajuisia uhkaa. Toisaalta hän saattoi luoda tästä ei-havaittavissa olevasta uhasta niin spesifin, että se karsi kaikki vaihtoehtoiset turvallisuusskenaariot pois. Tällöin on toimittava Carterin haluamalla tavalla. Buzan korostaa ajattelussaan, että suuri osa turvallisuutta on tulevaisuuden tunne ja kuva, minkä puitteissa eletään. Se on aina hypoteettinen oletus siitä, mitä kukin haluaa nähdä Turvallisuuskäsite Carterille kohdistui hänen luomaansa tulevaisuuteen. Hän saattoi luoda tästä ei-havaittavissa olevasta uhasta niin spesifin, että se karsi kaikki vaihtoehtoiset turvallisuusskenaariot pois. Tällöin oli toimittava Carterin haluamalla tavalla. Buzan korostaa ajattelussaan, että suuri osa turvallisuutta on tulevaisuuden tunne ja kuva, minkä puitteissa eletään. Se on aina hypoteettinen oletus siitä, mitä kukin haluaa nähdä. Tässä tapauksessa Carterin motiivina oli uudelleenvalinnan varmistaminen sekä ideologinen ja taloudellinen voitto Neuvostoliitosta. Välineenä sen saavuttamiseksi toimi boikotti.

Tätä näkemystä tuki myös Carterin neuvonantaja Zbigniew Brzezinski teoksessaan *The Choice – Global Domination or Global Leadership*. Brzezinski vaikutti vahvasti Carterin ajatteluun oltuaan vuodesta 1977 vuoteen 1981 hänen turvallisuusneuvonantajansa (Center for Strategic and International Studies, 2017). Brzezinski mainitsee, että YK:n perustamissopimuksen jälkeen vuonna 1945 merkittävien valtioiden tuli sopeuttaa maailmanlaajuinen voimapolitiikkansa saavuttaakseen tai ylläpitääkseen merkittävää turvallisuusroolia (Brzezinski 2004, 8).

Brzezinski ilmaisee myös, että toisen maailmansodan jälkeisten järjestöjen merkitys tuli huomioida. Toisen maailmansodan jälkeen ei enää voitu käydä ideologisia sotia maailmansotina vaan tuli keksiä tapoja voimapolitiikan ja turvallisuusroolin ylläpitämiseen ilman sotilaallista konfliktia. Toiminnan pääasiallisen tarkoituksen tuli olla turvallisuuden varmistaminen. (Brzezinski 2004, 9)

Brzezinski vahvistaa käsitystä siitä, että ideologiset sodat tuli käydä erilaisilla areenoilla kuin suorat sotilaalliset konfliktit. Esimerkiksi YK organisoi ydinsulkusopimuksen (Non-Proliferation Treaty NPT) vuonna 1968 rajoittaen merkittävästi suoran sotilaallisen konfliktin mahdollisuutta. NPT on monenkeskinen ydinaseriisuntaa koskeva sopimus. Tämän lisäksi ohjustorjuntajärjestelmiä rajoittava ABM-sopimus solmittiin vuonna 1972 Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä strategisten ydinaseiden vähentämiseen tähtäävien neuvottelujen (SALT I) seurauksena. Strategisten aseiden rajoittamisneuvottelut jatkuivat toisella kierroksella (SALT II) vuonna 1972. Neuvotteluissa saatiin aikaiseksi sopimus strategisten ohjusten rajoittamisesta, joka allekirjoitettiin vuonna 1979. Neuvostoliitto kuitenkin hyökkäsi Afganistaniin pian sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, eikä Yhdysvallat ole siksi ratifioinut sopimusta. (YK, 2016)

Brzezinskia tulkiten toisen maailmansodan jälkeinen voimapolitiikka muutti luonnettaan. Voimakkain valtio ei määrittynyt sotilaallisen vahvuuden mukaan vaan sen mukaan, mikä valtio pystyy tarjoamaan turvallisuutta ja määrittelemään sen rajat uskottavimmin. Tähän Carterin boikottijulistus tarjosi hyvän toteuttamisen tavan, minkä taustat juontuvat jo sopimusten tekovuosille 1968-1972. Motiivina toiminnalle oli siis operatiivinen pakko. Pakko muodostui ulko- ja voimapoliittisen aseman sekä sisäpoliittisten intressien kautta tulevien presidentinvaalien muodossa. Buzan muistuttaa, että turvallistava toimija voi yrittää rakentaa mistä tahansa kohteen (Buzan 1998, 36).

Motiivina ei ollut toisinajattelijoiden vangitsemisen protestoiminen kuten Torro tutkimuksessaan esittää vaan voimapoliittinen tarvetila. Afganistanin kriisi oli tähän tarvetilaan sopiva Neuvostoliiton luoman eksistentiaalisen uhan puolelta konkreettinen teko, mihin retorisen hätätilan vaatimus oli hyvä verhota. Tämä oli turvallistamisen vaatimus. Protestoiminen oli vain yksi osatekijä Carterille saadakseen vakuutettua yleisö siitä, että hän edustaa kollektiivista moraalista oikeaa. Hän loi toisen maailmansodan ja kylmän sodan epävarmuuksien keskellä turvallisuuden tarpeen kautta valtaa politisoimalla urheilukisat poliittiseksi areenaksi. Neuvostoliitto oli vihollinen ja turvallisuusuhka, jonka voimapoliittista asemaa tuli heikentää tämän uuden poliittisen tilan myötä.

Miksi sitten urheilu oli tarkoituksenmukainen turvallistamisen väline? Urheilu vahvojen emootioiden areenana antaa mahdollisuuden ja motiivin voimapoliittisille teoille. Chien Yu Lin, Ping Chao Lee & Hui Fang Nai ovat artikkelissaan ”Theorizing the Role of Sport in State-Politics” maininneet urheilussa olevan sääntöjä ja säädöksiä, mitkä ovat johdettu muilta elämänaloilta. Se

tarjoaa poliittisesti käyttökelpoista materiaalia kuten kansainvälistä imagon kohottamista, minkälaiseksi boikotin ulkopoliittisen intressin voi tulkita. (Lin, Lee, Nai 2008, 23) Kyse on poliittisesta toiminnasta, kun jossain elämän osa-alueessa on mukana kilpailuelementti ja tietyt normit, joihin asettua. Urheilu täyttää tämän määritelmän kuten Lin, Lee ja Nai seuraavaan toteamukseen tiivistävät:

If ever there was a perfect marriage, one would be hard pressed to find a more compatible couple than sport and politics (Lin, Lee, Nai 2008).

Tämä huumorinsävytteinen väite sisältää sen viisauden, että urheilu toimii valtion näyteikkunana sen poliittisesta toiminnasta. Esimerkiksi voimakkaat urheilijat assosioivat vahvaa kansakuntaa ja terveitä elämäntapoja. Tämän assosiaation myötä meillä on käsitys siitä, millaisia urheilijat ovat ja samaistamalla heihin luomme merkityksiä. Esimerkiksi voimakkuus ja kilpailu ovat voiman symboleita. Samaistamalla näiden symbolien merkitykset valtion poliittiseen toimintaan näemme valtion voimakkaana ja kilpailullisena edesauttaen valtion poliittisia pyrkimyksiä kuten vallan saavuttamista. Tämä on retorista metaforien ja merkitysten luontia, mihin liittyy kiinteästi aina politiikka retoriikan kautta. Tästä johtuen ei voida puhua urheilun valjastamisesta politiikan alle vaan politiikan tekemisestä eli politisoinnista urheilun kautta. Buzan ilmaisee, että lakien ja normien rajoittama kollektiivi kuten valtio voi ryhtyä itseään ruokkivaan kilpailuun muita valtioita vastaan ja se vahvistaa me-henkeä (Buzan 1998, 37). Tätä vastakkainasettelua ja me-henkeä Carter loi metaforilla ja luomalla niille hänen poliittisia pyrkimyksiään tukevia merkityksiä. Turvallisuuspuheen kautta hän saisi tarvittavan kollektiivin osallistujamaita taakseen vahvistamaan Yhdysvaltojen voimapoliittista asemaa ja vahvistamaan saavutettavaa valtapyrkimystään jatkokaudelle presidentiksi.

3.3. Uhraukset – pois deténte–politiikasta

Erilaisia näkökulmiakin on kuitenkin esitetty konfliktin lähtökohdaksi. Muun muassa Shane Saum toteaa tutkimuksessaan ”The Olympic Cold War” Yhdysvaltojen käyttäneen Moskovan 1980 olympiakisoja matalariskisenä, mutta aggressiivisena vastauksena Neuvostoliiton Afganistanin valtaukseseen, missä alettiin siirtyä pois deténte eli liennytyksen politiikasta (Saum 2010, 1). Saum nostaa ansiokkaasti esiin sen, ettei kyse ollut ainoastaan Neuvostoliiton Afganistanin toimista ja

niiden protestoinnista vaan tarkoituksellisesta liennytopolitiikasta erkaantumisesta. Boikotti ja turvallisempu olivat nimenomaan kaikkea muuta kuin liennytopu, koska me-hengen korostaminen vahvistaa aina jakavaa tilannetta siitA, miten muut ovat jossain kauempana jakolinjan tuolla puolen. Kuten aiemmin todettua Carter loi turvallisuuspuheellaan hAtAtilan ja Neuvostoliitosta eksistentiaalisen uhan. TAtA kautta voidaan ajatella, ettA eri blokkien vAlisen jakolinjan suurentuessa myOs blokkien vAliset ristiriidat suurenivat, silla hAtAtilaa ei ole ilman konfliktia tai sen uhkaa.

Olen Saumin kanssa samaa mieltA siitA, ettA kyseessA oli matalariskinen vastaus jo aiemmin mainittujen YK:n sopimusten myOtA. Brzezinski nostaa esiin, ettA SALT-neuvotteluiden vuosina 1968-1972 mukaisesti ydinaseiden mAarAA rajoitettiin. TAmAn myOtA Yhdysvaltojen turvallisuus ei ollut enAA yhdysvaltalaisen kAsissA vaan oli riippuvainen sopeutumisesta mahdollisesti tuhoisan antagonistin eli pAAvihollisen kAsiin (Brzezinski 2004, 9).

Brzezinskin mielestA SALT-neuvottelut johti Yhdysvallat Neuvostoliitosta riippuvaiseksi viitaten antagonistin armoille jAAmisenA. TAmA vahvistaa Saumin kAsitystA siitA, ettA Carterin hallinto otti askeleen pois liennytopolitiikasta. Brzezinski loi Buzanin teorian mukaisesti diskursiivisen uhkakuvan siitA, ettA ydinaseita vAhentAmAllA Neuvostoliitto saisi valtapoliittisen edun ja Yhdysvallat ei pystyisi tarjoamaan turvaa toisen maailmansodan jAlkeen muuttuneessa turvallisuusympAristossA. Brzezinski antoi siis ymmArtAA, ettei turvallisuustilanne ollut hyvA ja vastauksena tAhAn toimi boikottijulistus. TAmA oli epAtavallinen toimi, jotta valtioita saataisiin kollektiivisesti Neuvostoliiton toimia vastaan ja irrottautumaan Neuvostoliiton vallan alta. TAmA olisi osoitus onnistuneesta yleisOn vakuuttamisesta. Toimet olivat siis dramaattisia peliliikkeitA kovin panoksin, koska liennytopu oltiin siirretty suurempien jakolinjojen alle. Kuitenkin tulee muistaa, ettA peliliikkeet liennytopolitiikasta siirtymisestA huolimatta tapahtuivat matalariskisellA sektorilla. Kansallinen turvallisuus tuli pitAA de facto kaukana sotilaallisista konflikteista ydinaseiden pelon vuoksi.

Carter lAhti pelaamaan kovin panoksin. HAn lopetti liennytopun, koska hAnen selkeAnA pAAmAArAnAn oli luoda itsestAAn kuva vahvana ja rohkeana johtajana. Irakin panttivankikriisin myOtA voidaan sanoa, ettA hAnellA oli tavallaan nOssOn maine. HAnellA oli valta, mitA hAn ei pystynyt kAAyttAmAAn konfliktien pelossa. Ratkaisuna tALLE Carter teki boikottijulistuksella siirron suurvaltapelissA, missA toisen siirto tuottaa toisen vastasiirron. Neuvostoliiton oli pakko reagoida Carterin toimintaan, jolloin liennytopolitiikasta siirryttiin pois. Dramaattisia peliliikkeitA tarvittiin,

jotta rohkeus ja vahvuus nousi esiin. Hän saattoi näiden liikkeiden pohjalta esiintyä koko ei-neuvostoliittolaisen maailman johtajana ja boikottijulistuksen tuli korvata uskottavuuden luojana SALT-neuvotteluissa menetetyn sotilaallisen voiman tuoma asema.

Tätä käsitystä tukee myös Saumin boikottiin liittyvä poliittisen symboliikan analyysi. Saumin mukaan vuoden 1980 Moskovan Olympiakisojen ja vuoden 1984 Los Angelesin olympiakisojen lopputulokset tarjosivat symboliset voitot valtiolle toisen kustannuksella ilman täysimittaisen sodan mahdollisuutta. Tätä hän perustelee sillä, että kylmässä sodassa oli tarkoitus saada poliittisilla toimilla edullisempi asema ideologisesti vastustajaan nähden ilman täysmittaista sotaa. (Saum 2010, 4) Tähän näkemykseen hän on soveltanut Derick L. Hulme Jr. teoksessa ”The Political Olympics: Moscow, Afghanistan, and the 1980 U.S. Boycott” esittämää näkökulmaa olympialaisten demonstratiivisesta vaikutuksesta (Hulme 1990, 14).

Symboliset voitot olivat kylmän sodan toiminnan taustalla, koska täysimittaista sotaa pelättiin ydintuhon mahdollisuuden vuoksi niin poliittisesti kuin taloudellisestikin. Symboliikka ei sisältänyt sotilaallista uhkaa ja symboleita käyttävä siviiliyhteiskunta voitiin siirtää niiden kautta osaksi olympiakisojen politisoitunutta areenaa. Saumin esittämä poliittinen symboliikka ei kuitenkaan yksin selitä olympiakisojen roolia täysimittaisen sodan estäjänä, vaikka sen rooli onkin merkittävä olympiakisojen politisoimisessa. Symboliikka voi toimia tukena diskursiivisille teoille saadessaan tarpeeksi yleisöä vakuuttuneeksi. Toisin kuin Saum väittää, se voi nimenomaan osaltaan olla johtamassa myös täysimittaiseen sotaan luomalla vahvoja vastakkainasetteluja. Vahvojen vastakkainasettelujen kuvaaminen symboliikalla voi johtaa vastakkaisiin intresseihin ja sitä kautta konflikteihin. Esimerkiksi Natsi-Saksan ajalle oli tyypillistä panostaa vahvaan symboliseen painotukseen ideologisenä tukena, mistä esimerkkinä hakaristi-tunnus. Siihen yhdistettiin antisemitismia, vihaa, väkivaltaa ja kuolemaa (Symbols.com, 2017). Tämä oli aatteellisesti yhdistävä tekijä ja mahdollisti ideologisiin taisteluihin johtavat jakolinjat. Symboliikan korostamisen voi nähdä siis katalyyttina voimatasapainon muutoksille eri intressien asetuttua vastakkain. Tällöin pelkkä kollektiivinen symboliikka ei riitä vaan symboliikan taustalla tulee olla jokin intressi aiheuttaen konfliktin kuten esimerkiksi antisemitistinen ideologia Natsi-Saksassa. Hakaristi yhdistetään usein nykyäänkin antisemitistiseen ideologiaan. Hakaristi on tästä syystä kielletty symboli useissa maissa. (Symbols.com, 2017)

Tähän ideologiseen ja symboliseen taustaan Carter viittasi myös boikottijulistuksessaan:

Ours is a nuclear age. We have a much more serious prospect now even than existed back in 1936 when the Olympics were held in Berlin. It was serious then. In retrospect it's obvious. (Carter 21.03.1980, 519)

Carter muodosti diskursiivisen todellisuuden siitä, että nyt vuonna 1980 maailmanpoliittinen tilanne on jopa vakavampi kuin vuoden 1936 Berliinin olympiakisojen aikaan, jolloin Saksa oli Adolf Hitlerin ja antisemitistisen ideologian vallassa. Hän viittasi symbolisesti termillä ”nuclear age” käsillä olleen turvallisuuspoliittisen tilanteen olevan rinnastettavissa ydinaseiden käyttöön ja yhdistettynä symboliikkaan ja ideologiaan vaarallisempaan maailmanpoliittisena tilanteena kuin vuonna 1936 ollut toisen maailmansodan uhkaa sekä natsi-ideologian nousua. ”Nuclear age” viittasi kylmän sodan aikaiseen ydinaseiden käytön mahdollisuuteen ja pelkoon niiden tuhoavasta voimasta. Tästä tuhon mahdollisuudesta käytetään nimitystä MAD (Mutual Assured Destruction). MAD oli sotilaallinen doktriini. Se sisälsi tietoisuuden siitä, että Neuvostoliitto ja Yhdysvallat omistivat sellaisen ydinaseen, millä kumpikin suurvalta pystyisi tuhoamaan toisensa ja koko maapallon useampaan kertaan (NuclearFiles, 2017). Kyseessä oli siis nimensä mukaisesti molemminpuolinen varmistettu tuho. Doktriinin tarkoituksena oli ilmaista se, että ydinaseita käytettäessä kumpikin osapuoli tuhoutuisi ilman hyötyä, jolloin ydinaseita ei voi käyttää. MAD -doktriini loi kuitenkin myös jännitteitä, koska sen periaate ei ollut aukoton. Se aktivoi toimimaan ensin, jottei toinen osapuoli ehdi. Tällöin ydinaseiden käyttö on mahdollista, jos toinen osapuolista kokee ehtivänsä ensin ja itseään suojellakseen tuhoaa toisen osapuolen. (NuclearFiles, 2017)

MAD oli korkeariskistä politiikkaa, mihin Carterilla ei ollut varaa. MAD -doktriinin retoriikka kuitenkin palveli Carterin poliittisen operaation tarkoitusta. MAD -doktriini sisälsi tarvittavaa dramatiikkaa, jotta Carterin toimia ei uskallettaisi olla pitämättä legitimeinä. Yleisö tiedosti ydinaseiden käytön seuraukset. Viittaamalla tilanteen olevan vielä pahempi kuin niitä käytettäessä Carter halusi luoda välttämättömyyden tilan ajatuksella: nyt on tehtävä jotain, ettei niin käy. Tämän vuoksi Carter viittasi ydinaseeseen, mutta tapahtuen vain retoriikan matalariskisemmällä alueella, missä ei ollut pelkoa MAD:in aktivoitumisesta.

Buzan esittää kyseisen Carterin keinon olleen kylmälle sodalle tyypillinen yritys turvallistaa koko ihmiskunta yhdeksi kohteeksi ydinvarustelun jaetun pelon kautta (Buzan 1998, 36.) Pelkkä symboliikka ei riittänyt synnyttämään jaettua pelkoa vaan diskurssin tuli viitata johonkin koettuun uhkaan, mikä voidaan ilmaista auki. Tällöin kyse ei ollut ainoastaan kahdesta suurvallasta

taistelemassa keskenään vaan suurvalloista, joiden retorinen toiminta viittasi koettuihin uhkiin, jolloin täysimittaisen sodan uhka oli nimenomaan lähempänä kuin ennen boikottia.

Carter viittasi tietoisesti suuriin uhkiin ja yhdisti ne olympiakisoihin, jolloin yleisö ei voinut puhua olympiakisoista ja olympiaboikotista matalariskisenä toimenpiteenä. Turvallistamisen kautta Carter ei halunnut yleisön tulkitsevan sitä niin, vaikka toimenpide oli todellisuudessa matalariskinen. Todellinen käsitys matalariskisyydestä ei olisi luonut diskursiivista hätätilaa ja tuonut tarvittavaa voimatasapainon muutosta hänen heikon johtajuuden imagonsa muuttamiseksi. Tällöin kollektiivinen ymmärrys Carterin poikkeustoimille olisi ollut vähemmän perusteltu ja hän ei olisi saanut riittävästi kollektiivista taakseen turvatakseen Yhdysvaltojen sisä- ja ulkopoliittiset intressit. Carterille ja Brzezinskille ei enää riittänyt Saumin mainitsema kylmän sodan varovaisen edun tavoittelu. Tarkoitus tällä retorisella operaatiolla oli laittaa Neuvostoliitto niin ahtaalle konfliktinkin uhalla, että Yhdysvallat voisi määritellä maailman turvallisuustilanteen ja tätä kautta saavuttaa ideologinen voitto uudessa maailmansotien jälkeisessä tilanteessa ja siirtää maailman voimapoliittista tilannetta Yhdysvalloille edullisemmaksi. Tämän retorisen toiminnan edellytyksenä tuli luoda viholliskuva ja se vaati eräänlaisen ”korkeariskisyyden teatterin”, vaikka toiminta oli tietoisesti matalariskistä ja kielellisen todellisuuden kautta toteutuvaa.

3.4. Neuvostoliitto moraalittomana toimijana

Lähden pohjustamaan ajatusta viholliskuvan muodostamisesta Jimmy Carterin lähtökohtaisten premissien ja boikottijulistuksen olennaisten kohtien kautta moraalittomuuden näkökulmasta. Tämän jälkeen avaan syvemmälle sen teoreettisia taustoja ja taustavaikuttimia. Jimmy Carter kuvasi vuoden 1980 Moskovan olympiakisojen boikottijulistuksessaan Neuvostoliittoa seuraavasti:

Not add the imprimatur of approval to the Soviet Union and its government while they have 105,000 heavily armed invading forces in the freedom-loving and innocent and deeply religious country of Afghanistan (Carter 21.03.1980, 518).

Carter esitti, ettei Neuvostoliiton hyökkäys Afganistaniin ollut hyväksyttävää teon uhrin ollessa Afganistan. Hän vahvisti teon mielettömyyttä kuvaamalla Afganistanin valtion vapautta rakastavaksi, viattomaksi sekä vahvan uskonnolliseksi maaksi, mistä huolimatta niitä kohtaan hyökätään. Voidaan kysyä, että miksi Carter reagoi retorisesti puolustaen Afganistania?

Afganistanin suhteita voidaan selittää käsittelemällä historiallisia tapahtumia: Yhdysvallat on omannut vahvat, mutta vaihtelevat diplomaattiset suhteet Afganistaniin. Elokuun 8. päivänä vuonna 1919 solmittiin Anglo-Afgaaninen sopimus. Sopimus oli aselepo Iso-Britannian ja Afganistanin välillä kolmannen Afgaanisodan päättymisen merkiksi, missä Iso-Britannia tunnusti Afganistanin itsenäisyyden. Tämä antoi Afganistanille ensimmäistä kertaa oikeuden harjoittaa omaa ulkopoliittikkaa. (National Army Museum 2008)

Vuoden 1921 tammikuussa Afganistanin lähetystö vieraili Yhdysvalloissa ja Euroopassa luodakseen diplomaattiset suhteet maiden välille (University of Nebraska Omaha, 2016). Suhteet astuivat voimaan kuitenkin vasta vuosien 1934-35 aikana maiden nimittäessä suurlähettilään viran diplomaattisiin tehtäviin. Suhteet maiden välillä ovat tästä huolimatta vaihdelleet paljon vuosien aikana, mistä esimerkkinä Saur-vallankumous. (Institute for Cultural Diplomacy, 2016)

Saur-vallankumous oli Afganistanin kansandemokraattisen puolueen (PDPA) tekemä vallankaappaus 27.-28. huhtikuuta 1978, missä itsejulistetusti vallassa ollut Afganistanin presidentti Mohamed Daoud Khad syrjäytettiin ja tapettiin Hafizullah Aminin käskystä. Tämä johti Afganistanin kansandemokraattisen tasavallan perustamiseen, jolloin Hafizullah Amin nousi PDPA:n puheenjohtajana maan johtoon. Neuvostoliiton osallisuudesta vallankaappaukseen kiistellään, mutta tutkija D Suba Chadran mukaan Neuvostoliitto lisäsi sitoutumistaan PDPA:han tasavallan perustamisen jälkeen. (IPCS, 2001)

Miksi Neuvostoliitto olisi halunnut sitoutua PDPA:han? PDPA perustettiin vuonna 1965 ja sen perustuskirjan mukaan puolueen ideologiana toimii marxismi-leninismien käytännön toteutus. Perustajina mainitaan Afganistanin kehittyneiden ja valistuneiden vapaaehtoisten liitto. D Suba Chadran mukaan PDPA:n jäsenistö oli Neuvostoliitto-myönteinen ja he olivat joko opiskelleet tai saaneet sotilaskoulutuksen Moskovassa (IPCS, 2001).

Tämä yhteistyön lisääntyminen tuhosi Afganistanin diplomaattisia suhteita, koska kylmän sodan keskellä Afganistanista tuli PDPA:n valtaannousun myötä Neuvostoliiton liittolainen. Yhdysvaltain ja Afganistanin suhteet olivat kuitenkin vielä tässä vaiheessa seesteiset. Jimmy Carter nimitti Saur-vallankumouksen jälkeen Yhdysvaltain Afganistanin suurlähettilääksi Adolph Dubsin. Helmikuun 14. päivänä 1979 Dubs siepattiin aseistautuneiden militanttien toimesta, jotka esiintyivät poliiseina.

Sieppaajat vaativat vangitun puoluejohtajansa vapauttamista. Hafizullah Aminin hallitus kuitenkin kieltäytyi neuvottelemasta militanttien kanssa ja Dubs murhattiin. Dubsin virkaa ei enää täytetty ja Neuvostoliitto tunkeutui Afganistaniin joulukuussa 1979. (ADST, 2016)

Bruce Flatin, joka toimi poliittisena neuvonantajana Kabulissa Dubsin murhan aikoihin on todennut seuraavassa Charles Stuart Kennedyn ADST:lle toimittamassa haastattelussa:

Others said it was because they wanted to terminate our relationship with Afghanistan. And indeed that did happen. It did terminate the AID relationship, but that wouldn't have made any sense either, because if I were the Soviets I wouldn't give a damn if Americans were shoving money down that rat hole. I didn't see any communist purpose served by getting us out of our AID programs there. (Kennedy 1993)

Whatever the reason, he was dead. It was a hardball game there. This occurred, as I said, on Valentine's Day, 1979. Our bilateral relationship went steeply downhill from that point onward. (Kennedy 1993)

Kuten Flatin toteaa: Afganistanin ja Yhdysvaltojen suhteet menivät todella heikoiksi tapahtuneen johdosta. Hän ei kiellä mahdollisuutta, etteikö tämä olisi ollut myös Neuvostoliiton tarkoituksena, vaikka todellista näyttöä asiasta hänellä ei vaikuta olleen. Vahvat kahdenväliset diplomaattiyhteydet kuitenkin katkesivat. Mistä syystä sitten Afganistanin suhteet olivat Yhdysvalloille näin tärkeät? Kylmän sodan aikaan Afganistanista tuli supervaltojen välikappale Lähi-Idän vaikutusten suhteen Afganistanin sodan kautta. Vuoden 1979 Neuvostojoukkojen valtausta Afganistanissa seurasi Yhdysvaltain aktiivinen tuki mujahideen-vastarintataistelijoille, joiden tehtävänä oli estää kommunistisen uhan siirtyminen neuvostojoukoilta afgaanihallitukselle (Institute for Cultural Diplomacy, 2016).

Tähän taustaan vasten peilaten Carterin lause Afganistanista rauhaa rakastavana ja viattomana valtiona oli Yhdysvaltojen näkökulmasta retorinen keino ja jääne kommunismin vastaisesta taistelusta. Tätä Carterin lausumaa tulee tarkastella siitä näkökulmasta, että Afganistanin esittäminen viattomana ja uhrina korosti Neuvostoliiton valtauksen ja toimien moraalittomuutta sekä osoituksena vihollisuudesta.

Riikka Kuusisto esittää teoksessaan Western Definitions of War in the Gulf and in Bosnia, että

viholliskuva luodaan tietyillä kriteereillä ja ennaltamäärätyillä ilmaisuilla: ”Kuinka puolustaa sitä, mitä ei voi puolustaa? Kuinka oikeuttaa toisen ihmisen tappamisen, mikä on aina väärin?” (Kuusisto 1999, 35)

Lähtökohtaisesti ajatus toimii siten, että sota tarvitsee aina poikkeuksellisen tilan ja kiireellisyyden toimia. Tämän lisäksi sota tarvitsee kohteen: vihollisen sekä ajatuksen vihollisesta, jolle pitää tehdä jotain. Kohteessa ei ole kyse mielipiteistä tai oikeasta ja väärästä jossain määrittelemättömästi vaan kohteen määrittely vaatii aktiivisen toiminnan (Kuusisto 1999, 36).

Afganistan ei ollut Carterille rauhaa rakastava ja viaton valtio reaali politiikassa. Se oli sitä hänen kielellisessä todellisuudessaan hänen luodessaan sen kautta viholliskuvaa nostaakseen esiin Neuvostoliiton moraalittomuuden. Ei ollut siis kyse Afganistanista itsessään vaan välineellisesti siitä, mikä Afganistanin ideaali oli Carterille tässä boikottijulistuksen tarkoituksessa. Tämän ideaalin tuli tukea hänen käsitystään Neuvostoliitosta toimien perusteena viholliskuvan luonnille ja Yhdysvaltain moraalikäsitysten vastakohtana muodostukselle. Dramatiikka tuli luoda kielellisesti alueelle, missä sitä ei reaali poliittisesti voinut olla.

Kuusisto nostaa teoksessaan esiin myös sen, miten länsimaisissa yhteiskunnissa vihollinen on kohdattava jatkuvasti joko taistelukentällä tai retorisisessa toiminnassa. Tätä analysoidessaan hän käyttää James Ahon argumentaatiota. James Ahon mukaan länsimaisten yhteiskuntien tapa suhtautua sotaan oli verrattavissa tieteeseen tai työhön yleisestikin: ”sotilaallisella voimankäytöllä haetaan oikeutusta saavuttaa tavoite oikeuttaen kaikki keinot. Symbolisesti yritetään tuhota kaikki viholliset ”meidän” Jumalaltamme. Tällä symboliikalla yritetään kaikin väkivaltaisoin keinoin säilyttää jakolinja ”meidän” oikeellisten, moraalisten ja hyvien ihmisten sekä toisella puolella olevien ”muiden” pahojen, moraalittomien ja pahojen ihmisten välillä. Tämä raja on ehdoton.” (Aho 1981, 1994; Kuusisto 1999, 36) Ajatuksena on, että kun muut pysyvät poissa tai ne tuhoetaan säilyy yhtäläillä moraalilla ja hyvä.

Miten tämä absoluuttinen paha sitten määritellään ja mistä kaikkien keinojen oikeutus haetaan? Kuusisto soveltaa Vilho Harlen ajattelua, mikä selittää asian länsimaisten sotien raakuuksilla ja siinä olevalla luontaisella uskolla siitä, että vihollinen saa aikaan väkivallan itseään kohtaan, aiheuttaa sen, oikeuttaa ja on vastuussa siitä. Vihollisen häikäilemättömät toimet ja luonne antavat meille luvan käyttää heidän omia aseitaan heitä vastaan hyökätessä. Normit ja säännöt koulutuksesta, rationaalisuudesta ja oikeudentunnosta voidaan laittaa sivuun kun kohdataan absoluuttinen paha.

(Harle 1991; Kuusisto 1999, 36.) Absoluuttinen paha luo siis itse pahuutensa ja moraalittomuutensa johtaen hyvän toiminnan aktivoitumisen välttämättömyyteen kuten edellä Kuusisto toteaa. Mielikuva on vahva myös siksi, että kun kaikki säännöt ja periaatteet tulee jättää sivuun, herää ajatus siitä, että nyt on olemassa jotain todella pahaa tilanteen ollessa ”normiton”.

Robert L. Ivie puolestaan on esittänyt, että kun ihmisille valkenee sodan todellisuus heidän tulee uskoa, että vika on vihollisessa, koska se on ristiriidassa rauhan ideaalin kanssa. He näkevät vihollisen: ”aktiivisesti toimivana pakottavana pahana, jolla on tarkoitus horjuttaa kansainvälistä lakia alistaakseen sivistyneen maailman” (Ivie 1980, 292; Kuusisto 1999, 36). He toimivat itse vapauden rationaalisina puolustajina. Tästä voidaan nähdä rauhan ideaalin järkkymisen sodan tai muun horjutuksen kautta luovan automaattisesti mielikuvan absoluuttisesta pahasta.

Ofer Zur on luokitellut ihmisen viholliset seitsemään kategoriaan. Zur väittää, että niin sanotut symboliset, salatut ja arvokkaat viholliset ovat mahdollistaneet aggressiivisille, hyökkääville ja epäoikeudenmukaisille Jumalan vihollisille tilan nousta esiin. Nämä viholliset liittyvät yhteen käydäkseen sotaa ja suosivan ehdottomia jakolinjoja. (Zur 1991) Nähdäkseni Zur pyrkii ilmaisemaan, että vihollinen on voitu luokitella mielikuvissa eri tavoin riippuen historiallisista ajanjaksoista ja niiden tilanteista. Tänä päivänä nämä ryhmät kuitenkin sulautuvat yhä vahvemmin kohti ehdottomuutta ja äärimmäisyyttä eli absoluuttisen pahan mielikuvaa. Eräällä tavalla ei ole syytä tai tarkoitusta, mihin viholliskuvan voisi itsessään ajatella vaan sen sisältämä absoluuttinen paha kohdistuu kaikkeen hyvään.

Tämän jakolinjan ehdottomuutta Carter pyrki korostamaan. Neuvostoliitto oli itsessään moraaliton Yhdysvaltojen silmissä, mutta Afganistanin sota ja sen jälkeinen Moskovan 1980 Olympiakisat olivat Carterille todistus ja välikappale absoluuttisesta pahasta. Hän pystyi julistuksen kautta osoittamaan viholliskuvaa tukien konkreettisen esimerkin Neuvostoliiton kuulumisesta näihin pahoihin ja muihin. Käytännössä tämä tarkoitti, että osallistumalla boikottiin liittyi valtioneuvoston edustaman hyvän jakolinjan tälle puolelle.

Miten tällainen jakolinjan symboliikka sitten muodostuu? Miten viholliskuva voidaan muodostaa sen ollessa ristiriidassa faktuaalisten asioiden kanssa? Kuusisto esittää Brett Silversteinin tutkimuksiin pohjaten, että asenteiden muokkaamisessa käytetään kognitiivista vääristämistä. Kognitiivisessa vääristämisessä tulkitaan samoja tekoja eri tavalla riippuen tekijästä, nähdään kielteiset väittämät vihollisesta faktoina ja sivuutetaan myönteiset raportit. Näiden pohjalta

vihollinen yhdistetään kaikkeen tuhoavaan toimintaan kiinnittämättä huomiota varsinaiseen todistusaineistoon ja vähättelemällä vihollisen kulttuurisia, sosiaalisia ja tieteellisiä saavutuksia. (Silverstein 1989, 903-913.; Kuusisto 1999, 37)

Kuusisto kuvaa Ofer Zurin historiallista tutkimusta toteamalla, että: ”kognitiivisessa vääristämässä vihollisen pahat teot nähdään tavallisesti olevan linjassa hänen luonteeseensa kun taas hyvät teot suljetaan pois poikkeuksena tai yrityksenä pettää; itseään toteuttavia vihamielisiä ennustuksia vihollisesta arvostetaan varmoina teorioina ja vihollisten ajatellaan olevan vakaita, muuttumattomia ja tarpeellisia. Esimerkkinä Zur nostaa esiin, että koska sotilaat epäröivät tappaessaan eläviä olentoja, joista he lähtökohtaisesti itse pitivät, niin taistelussa nämä kanssaihmiset muuttuvat käsitteellisesti kasvottomaksi massaksi (punaiset ja japsit), eläimet (rotat, käärmeet)” (Zur 1991; Kuusisto 1999, 37). Vihollinen projisoidaan johonkin, mitä kohtaan vaikeita tekoja on helpompi suorittaa ja todistustaakkaa ei ole. Miten voi olla saavutuksia ihmisenä, jos vihollista ei nähdä ihmisenä?

Robert L. Ivie on samoilla linjoilla. Hänen mukaansa viholliset kuvataan luonnollisiksi uhiksi, eläimiksi, alkukantaisiksi, koneiksi, rikollisiksi, hulluiksi, fanaatikoiksi ja satanistisiksi olennoiksi (Ivie 1980, 288-289; Kuusisto 1999, 37).

Tämä liittyy kiinteästi myös itsen moraalisen hyvän korottamiseen, koska viholliskuvien ollessa poikkeavia, kauheita, rikollisia ja uhkaavia vahvistavat ne oman ryhmän sisäistä tasapainoa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, oikeuttavat ryhmän olemassaolon ja auttavat ylläpitämään omia yksilöllisiä identiteettejä. Meidän viholliskuvamme paljastavat ainakin yhtä paljon meistä kuin vihollisistamme. (Kuusisto 1999, 37) Eli kun ryhmän olemassolo on oikeutettu ja ryhmä löytää sisäisen tasapainon voidaan peilata itseä suhteessa viholliskuviin, missä me olemme yhdessä rintamana näitä pahoja olentoja vastaan. Tämä korottaa ryhmän moraalista hyvää, koska yksilöt voivat identifioitua ryhmän osana viholliskuvien mielikuvia vastaan ja korottaa täten oman identiteettinsä moraalista hyvää.

Tästä moraalisen hyvän luomisesta käyttää Kuusisto esimerkkinä länsimaisten valtajohtajien retoriikkaa Persianlahden sodan aikaan. Valtajohtajien käyttämiä metaforia käytettiin selittämään heidän rooliaan Persianlahden konfliktissa. Niissä korostettiin Persianlahden konfliktin uljautta, jännittävyttä ja sodan palkitsevia puolia. Vastaavasti uhrien tuska ja kipu painettiin alas kuten monien lopputulosten satunnaisuuskin. Bosniassa vastaavaa retoriikkaa, mistä ei puhuttu oli

sodankäynnin hulluus ja tuhoisuus. Päämäärätietoisuutta ja moraalisia tarkoituseriä korostettiin sen sijasta. Kummassakaan tapauksessa metaforiset selitykset eivät nousseet suoraan tapahtumista ja ainoista mahdollisista vaihtoehdoista vaan ne laadittiin tiettyjen henkilöiden ja tiettyjen tarkoituserien vuoksi. Se, mitä tällä retorisella esityksellä alleviivattiin ei varsinaisesti vaikuttanut länsimaiseen yleisöön, mutta sillä oli suorat seuraukset tuhansien irakilaisien ja bosnialaisten elämään. (Kuusisto 1999, 65) Näin toimii kognitiivinen vääristäminen ja itsen moraalisen hyvän imagon korottaminen eli luodaan odotusarvo tilanteelle kuvaten ainoastaan moraalin ja imagon sekä oikeellisuuden puolella olemisen osa-alueet kuten ”uljas ja jännittävä”. Kyse oli nimenomaan moraalisen hyvän imagosta kielellisellä tasolla eikä absoluuttisesta moraalista hyvästä, koska tekojen sisällä joudutaan painamaan alas ne asiat, mitkä eivät sovellu moraalisen hyvän imagoon.

Miten kognitiivinen vääristäminen eroaa tässä tapauksessa aiemmin esille tulleesta Lakoffin poliittisesta raamittamisesta? Poliittisessa raamittamisessakin luodaan mielikuva jostain pahemmasta ja moraalittomasta. Käsitteiden välinen ero tulee intensiteetin asteesta ja siitä, miten yleisö otetaan mukaan. Kuten aiemmin mainittua poliittisessa raamissa, se voidaan ymmärtää yksilön sosiaalisena todellisuutena ja tapana havainnoida ja toimia niiden mukaisesti eri tilanteissa. (Lakoff 2004, xv)

Poliittisessa raamittamisessa raamin tulee sisältyä yleisön arvomaailmaan. Lakoffin mukaan tätä on perusteltu sillä, että ihmisen kognitiivinen neuroverkko jättää tulkitsematta faktat ja pitäytyy raamissa, jos raami on vahva ja siihen liittyvät argumentit sopivat ihmisen omiin arvoihin (Lakoff 2004, 73).

Kognitiivinen vääristäminen ei anna mahdollisuutta nähdä maailmaa tai tehdä valintoja suoraan havaintojen pohjalta vaan siinä muokataan asenteita vallassa olevan henkilön esittämien käskyjen pohjalta. Kognitiivisessa vääristämässä ei ole tarkoitus sovittaa retorista sisältöä yleisön arvomaailmaan vaan nostaa valtajohtajan omaa moraalisen hyvän imagoa kertomalla tilanteen poikkeuksellisuudesta ja vihollisen kauheudesta. Lakoffin poliittisessa raamissa on nimenomaisesti tarkoitus, että ihminen samaistaa käsityksensä havainnoistaan raamin sisältöön kuten aiemmin mainitussa WTC:n tapauksessa. World Trade Center oli yhdysvaltalaisuuden ikoni. Kognitiivisessa vääristämässä pyritään nimenomaan väistämään tätä tosiseikkaa. Jos sodassa tai tapahtumassa oleva tosiseikka sisältää jotain ikävää, se painetaan alas ja se ymmärretään vaihtoehtoisena ja ylväänä toimena pahaa vastaan. Kognitiivisessa vääristämässä halutaan antaa kuva siitä, että toisella puolella oleva paha ei ole ihminen. Paha on kasvotonta massaa, eläin, hirviö kuten Zur

aiempana totesi. Olympiakisoissa ei sotaan asti mennä, jolloin kyse ei ole aktuaalisesta absoluuttisen pahan kuvaamisesta vaan Carter pyrki sodan kaltaisella retoriikalla vahvistamaan itse moraalista hyvänsä osana kielellistä todellisuuttaan, missä Neuvostoliitto on absoluuttinen paha. Tämä ei olisi onnistunut hyödyntäen pelkästään poliittista raamia. Carter perusti boikottijulistuksen retoriikkansa poliittisen raamittamisen lisäksi kognitiiviseen vääristämiseen, mikä mahdollisti viholliskuvan luomisen.

Esimerkkinä tästä seuraavassa boikottijulistuksen osiossa Carter ohjasi huomion negatiiviseen tapahtumaan. Tapahtuma ei itsessään viittaa Neuvostoliittoon tai boikottiin vaan traagiseen lento-onnettomuuteen, jossa Yhdysvaltojen amatöörintyöryhmittäjäjoukkueesta kuoli Puolassa 22 jäsentä. Carter nosti omaa moraalisen hyvän imagoaan kuolleiden urheilijoiden kustannuksella ulko- ja sisäpoliittisten intressiensä vuoksi. Urheilujoukkueen urheilijat olivat kuin käytettäviä yksikköjä, joilla omaa asemaa ja uljautta saatiin pönkitetyksi. Tämä oli kognitiivista vääristämistä.

This is a sad time for all those in our country who are involved in amateur athletics. This past week, as you know, a tragic airline accident occurred in Warsaw, Poland, and 22 members of the U.S. amateur boxing team were killed. It's a tragic occurrence, and our whole Nation was reminded of the value of a human life, and also was reminded of the sacrifice that goes into the training for championship sports. (Carter 21.03.1980, 517)

Carter muistutti uhrauksista, joita urheilijan mestaruustason harjoittelu sisältää ja miten koko Yhdysvaltojen kansakunta sai muistutuksen ihmisarvon merkityksestä tällaisten tragedioiden kautta. Kansakunnan yhdistämisen illuusio ja elämäntyön merkitysten muistuttaminen vahvistivat osaltaan poliittista raamia.

This team went overseas to do its best. They were full of spirit and full of determination to exhibit their own prowess and achievement, and also to represent their country. And they represented us well. And I personally feel the loss, which I know you all share. (Carter 21.03.1980, 517)

Carter ilmaisi ottavansa tapauksen henkilökohtaisena menetyksenä. Hän korosti erityisesti sitä sitoutumista ja päättäväisyyttä menestyksen saavuttamiseksi ja päästä edustamaan kotimaataan, mikä vahvistaa poliittista raamia, koska näihin arvoihin yleisö voi samaistua. Carter pyrki personifioimaan itsensä tuntevaksi ja ajattelevaksi ihmiseksi, joka ajattelee kuten jokainen meistä

ajattelisi. Hän pyrki luomaan me-henkeä saadakseen sanoilleen saman uskottavuuden kuin jokaisen meidän sanomana. Tämä oli poliittisen raamin samaistamista sellaiseksi, että sen sisältö on hyväksyttävissä. Mihin Carter haki uskottavuutta ja mikä sisältö vaatii me-henkeä? Carter haki uskottavuutta mielikuvalleen siitä, että itäblokki oli alueena ja Neuvostoliitto paikkana vaarallinen. Onnettomuus tapahtui Puolassa ja lentokone oli neuvostovalmisteinen edustaen symbolisesti kaikkea itäblokin tekniikkaa ja organisoitumisen tyyliä. Carter loi mielikuvaa siitä, ettei ollut sattumaa onnettomuuden tapahtuvan juuri Puolassa neuvostovalmisteisella välineellä. Miksei tämä voisi tapahtua myös olympialaisissa?

The Olympics are important to the Soviet Union. They have made massive investments in buildings, equipment, propaganda (Carter 21.03.1980, 518).

Käänte sisällössä tapahtui tässä puheen vaiheessa, jossa puhuttiin ensimmäistä kertaa vuoden 1980 Moskovan olympiakisoista. Carter korosti olympiakisojen merkitystä Neuvostoliitolle ja sen tekemistä vahvoista satsauksista urheilijoiden tärkeimpään pääkilpailutapahtumaan. Carterille urheilijoiden merkitys korkeiden ideaalien samaistajina loppui kuitenkin siirryttäessä viholliskuvan muodostusvaiheeseen. Huomio ei ollut enää urheilijoissa tai Neuvostoliiton urheilullisissa panostuksissa. Puhe ja huomio kääntyi ihmisarvosta ja kotimaan edustamisen korkeista ideaaleista Neuvostoliiton satsauksiin rakennuksien ja ennen kaikkea propagandan suhteen. Propaganda on vahva viholliskuvan muokkaaja, koska sen esittäminen herättää pelkoa, uhkaa ja epäluottamusta. Carter piti systemaattisesti olympiakisojen tärkeyttä ja laajoja investointeja asiana, minkä kautta Neuvostoliittoa saattoi vahingoittaa Yhdysvalloille mieleisellä tavalla.

Propagandaan viitaten Kuusisto puhuu myös länsimaisten valtioiden johtajien tavasta puhua onnellisesta lopusta. Esimerkiksi Persianlahden sodan tapahtumissa:

taistelu oli kovaa, hyvän voimien tuli taistella kovaa, uhrata asioita jotka olivat heille rakkaita ja hyväksyä haavat mitä heidän valon sotilaansa saivat taistelussa. Joka tapauksessa vaaran ja kärsimyksen kohtaaminen tarkoituksen vuoksi kannatti lopulta: sankari sai palkinnon palveluksistaan ikuisella uhrien kiitollisuudella, kansainvälisen yhteisön kunnioituksella ja lähitulevaisuuden ilman vihollisia. Kaikki länsijohtajat alleviivasivat rooliaan maansa eturintaman sankareina, järkähtämätöntä päättäväisyyttä, korkeita periaatteita ja välitön oikeudentunto maataan kohtaan. (Kuusisto 1999, 85)

Carter ei puhunut sotatapahtumista, mutta hän vääristi retoriikkansa tietoisesti yhtäläisellä tavalla. Keinoina toimivat samat periaatteet: Carter oli itse eturintamassa tiedostamassa Neuvostoliiton uhan, hän edusti hyvän voimia (kuten ihmisarvon lähettiläiden tai moraalisen hyvän) taistellen boikotin kautta kuten urheilijat taistelevat kovaa omissa lajeissaan. Urheilijat uhrastessaan olympiakisat tämän esimerkin ja hyvän puolesta hyväksyvät olympiakisoihin osallistumattomuuden aiheuttaman tuskan. Tämä vääristäminen tulisi kannattamaan, koska Carter saisi palkinnoksi ikuisen kansakunnan kiitollisuuden, kansainvälisen yhteisön kunnioituksen ja lähitulevaisuuden ilman Neuvostoliittoa vihollisena. Neuvostoliitto ei voisi toimia enää Yhdysvaltojen vihollisena, koska toimet heikentäisi sen voimaa liikaa. Tämän toisi mukanaan välitön oikeudentunto maataan kohtaan. Tämä oli kognitiivista vääristämistä sotaretoriikan keinoin, vaikka kyseessä olikin ei-sotilaallinen näyttämö.

Tätä näkemystä ja vastakkainasettelua korosti kylmän sodan viholliskuva kahden supervallan Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä. Kuusisto katsoo, että tässä vastakkainasettelussa on ollut kyse kotimaan politiikasta. Miten tässä ulkopoliittisessa toiminnassa kaikessa oli kyse kotimaan politiikasta? Vastakkainasettelun motiivin kautta kuten Kuusisto esittää: ”vastakkainasettelun motiivi ei ole sotilaallinen tai turvallisuuteen liittyvä uhka vaan tarve kohottaa kansallista yhtenäisyyttä, hallita toisinajattelijoita, kasvattaa asevarustelu-kapasiteettia, ylläpitää hädän ilmapiiriä ja legitimoida kansallisen sotilasjohdon näkemys ”aggressiivisesta vihollisesta.” (Kuusisto 1999, 38)

Tätä vastakkainasettelun tematiikkaa voidaan avata seuraavasti: kylmässä sodassa diskurssi pahoista vihollisista ja niihin liittyvistä maininnoista sodan oikeina motiiveina puuttuvat. Tämä johtaa siihen, että ulkomaisissa konflikteissa suoralle mukaantulolle ei voi saada laajaa tukea. Tilanteissa, missä vakuuttavien vihollisten löytäminen vaikuttaa haastavalta, missä näyttää olevan monta erillistä vihollista tai missä mahdolliset viholliset kuvataan vain osittain pahoina ja heillä on myös uhrin rooli, etäisyyden pitäminen ja katsoa tragediaa sympatialla, mutta etäällä on oikea ratkaisu. Käytännössä siis sotilaallisen väliintulon oikeuttaminen ilman selkeää vihollisen määrittelyä ja strategisia päämääriä on vaikeaa. (Kuusisto 1999, 39)

Carterin keskeinen retorinen keino oli kuitenkin väittää boikottijulistuksen keskeiseksi teesiksi turvallisuuteen liittyvän uhan heikentämistä ja turvallisuustilanteen heikentymistä uhan seurauksena. Olen Kuusiston kanssa samaa mieltä siitä, että todelliset motiivit eivät liittyneet turvallisuuteen tai sotilaalliseen uhkaan vaan Carter käytti tätä puhetta legitimoimaan päätöksiään

hakien niille oikeutusta kuten aiemmin todettua. Oikeita sodan motiiveja ei voitu kertoa, koska niille ei olisi saatu riittävän laajaa tukea. Carterin ilmaistessa asiansa toisin, esimerkiksi, että: olympialaisia tulee boikotoida vahvistaaksemme taloudellista mahtiamme tai toisinajattelijoiden hallitsemiseksi hänen boikottinsa ei olisi ollut uskottava. Nämä argumentit eivät kertoisi syytä, miksi urheilijoiden ja kansakuntien tulisi luopua olympialaisesta tapahtumana ulkopoliittisen valtataistelun vuoksi. Vaihtoehdottomuus osana kaikkia koskevaa hätää oli tapa saada päätöksille henkilökohtainen merkitys ja luottamus. Tällainen vaihtoehto luotiin henkilökohtaisuuksilla kuten ilmaisevan asian koskevan juuri tiettyä yksilöä ja hänen on tehtävä hädän keskellä valinta. Ilman tämän hädän ilmapiirin luontia ei olisi ollut argumenttia kiireestä ja sen tuomasta välttämättömyydestä. Miksi juuri minun pitäisi tehdä mitään ja juuri nyt, jos ei ole välttämätön hätä?

Kansallisen yhtenäisyyden kohottaminen ja henkilökohtaistaminen tuli ilmi Carterilla terminologialla: ”our nation” tai ”our whole country”. Hän ei puhunut henkilökohtaistamisessaan yksilöistä vaan kansakunnista, joiden tulee yhdistyä hädän hetkellä. Me-henki yhdistyy kansakuntiin yksilöiden yhteenkuuluvuuden kokemuksen myötä. Carter loi olympiakisojen ylle hädän ilmapiirin yhdistämällä Afganistanin tapahtumat olympiakisoihin. Tämän hän teki saavuttaakseen legitimitetin näkemykselleen aggressiivisesta vihollisesta.

Viholliskuva tuli muovata hänen sisäpoliittisen asemansa vankistamiseksi ja Neuvostoliiton heikentämiseksi ei-sotilaallisesti. Väitän näin siksi, koska Carter käytti nimenomaisesti boikottijulistuksensa alussa Neuvostoliittoon ja olympiakisoihin liittyvää lento-onnettomuutta esimerkkinä urheilijoiden ja ihmisarvon merkityksestä. Hän mainitsi merkityksen yhteydessä ottaneensa asian henkilökohtaisesti. Onnettomuus oli tuore tapahtuma, missä urheilijoita kuoli Neuvostoliiton valta-alueella, niin kutsutussa itäblokkissa. Carter ei sanonut ottaneensa afganistanilaisia siviiliuhreja henkilökohtaisesti vaan he toimivat esimerkkinä Neuvostoliiton pahuudesta, koska heissä ei ole eritelty olevan urheilijoita. Carter halusi herättää myötätuntoa nimenomaan urheilijoissa, jotta he kokisivat yhteyden lento-onnettomuudessa menehtyneiden urheilijoiden ja Afganistanissa tapahtuneiden murhien välillä Lakoffin kauhun metaforan ajattelun mukaisesti. Mielikuvat lento-onnettomuudesta ja kuolemasta herättävät hermoverkostomme, milloin ulkoisista kauheuksista tulee henkilökohtaisia tunteisiin vaikuttavia asioita. Tunne on vastaava kuin onnettomuuden sattuessa omalle kohdalle (Lakoff 2004, 54). Onnettomuuden henkilökohtaistaminen oli nationalismiin eli kansallistunteen herättämistä vahvistettuna Lakoffin kauhun metaforilla.

Olympiaurheilijat pystyvät samaistumaan paremmin toisiin urheilijoihin elämäntyylin ollessa vastaava esimerkiksi lentomatkustelun kautta. Carter pyrki hyödyntämään tätä mekaniikkaa legitimoimalla näkemyksensä Afganistanin kauhuista henkilökohtaisten tunnetilojensa kautta. Näihin tunnetiloihin liittyviin metaforiin samaistumisen kautta, hän loi niin sanotun emotionaalisen pakon olympiaboikottiin liittymiselle. Urheilija ymmärtää tiedostaessaan matkailun vaatimukset ja riskit, että onnettomuudessa olisi voinut olla kuka tahansa urheilija. Neuvostoliitto tehdessään tietoisesti jotain pahaakin kuten Afganistanin valtaus, niin mitä kaikkea onnettomuutta se voisikaan saada aikaan tätä kautta, kun onnettomuuskin oli jotain näin lopullista ja pahaakin? Tämä oli kuitenkin vain retoriikkaa ja uhkakuvien maalailua. Onnettomuus ja Neuvostoliiton toimet eivät liity toisiinsa reaali maailmassa, mutta sillä vahvistettiin viholliskuvaa Neuvostoliitosta moraalittomana pahana, jotta boikotti saisi urheilijoiden legitimoinnin ja hyväksynnän. Mielikuvat toimivat vahvoina moraalien muokkaajina.

Miksi tämä kognitiivinen vääristäminen ja poliittinen raami piti toteuttaa tällaisen poliittisen tarinan kautta? Carter halusi varmistaa urheilijoiden hyväksynnän argumenteilleen ja luopumisen unelmastaan osallistua olympiakisoihin. Hän halusi kasvattaa myös tätä kautta asemaansa Yhdysvaltojen johtajana. Ilman urheilijoiden hyväksyntää ei tule yleisönsäkään hyväksyntää, sillä urheilijat edustavat Carterin mainitsemia korkeita ideaaleja ja ovat kansan esikuvia. Heidän esimerkkinsä on keskeinen yleisen hyväksynnän saavuttamiseksi. Ihmiset olivat tottuneet erinäisiin kriiseihin ja sodan uhkaan, joihin liittyy uhrien mahdollisuus kylmän sodan aikakautena, joten miksi urheilijat hyväksyisivät oman uransa yhden kohokohtan uhraamisen heihin liittymättömän asian vuoksi, mikä tapahtuu heistä riippumatta? Eivät he tätä kautta ajatellen sitä hyväksyisikään, jos vihollisen toimintaa ei esitetäisi juuri heistä riippuvaiseksi. Tilanne esitettiin ennen kaikkea omakohtaisen uhkaavana ja ehdollisena. Carterin mukaan uhka koskee jokaista urheilijaa, jolloin urheilija ei voi irrottaa itsensä politisoituneesta tilanteesta. Toisaalta hän antaa ymmärtää, ettei uhka toteudu boikotin onnistuessa ja kisojen peruuntuessa. Urheilijoille annettiin vain sellaista tietoa todellisuudesta, mikä tuki Carterin omia pyrkimyksiä kuvata urheilijat pelastavina enkeleinä..

Urheilijoiden glorifiointi edellä mainitulla tavalla oli tyypillinen kylmän sodan toimintatapa. Riikka Kuusiston mukaan: ”kylmän sodan esimerkit osoittavat, että vahva usko ja aggressiiviset viholliset voivat rauhoittaa ja tyynnyttää pelkoa, selkeyttää tilannetta ja keskittää energiaa. Sotilaat jättäessään taistelukentän kaikkialla läntisessä maailmassa haluavat nähdä itsensä taistelun sankareina korkeamman tarkoitusperän vuoksi ja pelastaakseen maailman kaaokselta paholaismaisten

diktaattorien kynsistä.” (Kuusisto 1999, 39) Carter vertasi urheilijoita ja heidän uhrauksiaan näihin sotilassankareihin, missä korkeampi tarkoitusperä tulee Carterilta annettuna. Carter muodosti Neuvostoliitosta paholaismaisen diktatuurin. Tätä diktatuuria vastaan vain urheilijat voivat estää pahan voiton toteutumisen ollen tämän korkeamman moraalin vartijoina kuten seuraavasta sitaatista voidaan tulkita:

Olympic athletes represent something else. You represent the personification of the highest ideals of our country. You represent a special commitment to the value of a human life, and to the achievement of excellence within an environment of freedom, and a belief in truth and friendship and respect for others, and the elimination of discrimination, and the honoring of human rights, and peace. (Carter 21.03.1980, 519)

Carter puhui historiallisuudesta ja yhdysvaltalaisen urheilijoiden moraalikäsitteen ylväydestä vahvistaakseen omaa moraalista positiotaan. Mitä vahvempi tämä positio on, sitä moraalittomampi on sen vastapuoli. Moraalikäsitte on käsitteenä duopolinen ja sopiva viholliskuvan luontiin. Moraalisuus ja sen absoluuttinen vastakohta on moraalittomuus. Moraalittomuus voisi olla vaikutin tai peruste urheilijoille sitoutua uhraamaan oman henkilökohtaisen etunsa. Tällä uhrauksella urheilija nostettaisiin jalustalle moraalisen hyvän puolustajina kuten sotasankarit ja he kokisivat urheilumenestyksen kaltaisen aseman poliittisena vaikuttajana estäessään poliittisen pahan nousun.

Carter käytti siis yhtäläistä retoriikkaa kuin valmistettaessa kansalaisia sotaan. Carter vetosi auktoriteettiin, ihmisyyteen ja ehdottomuuden vaatimukseen hätätilassa aivan kuten poikkeustilaretoriikassa on totuttu näkemään. Poikkeustilaretoriikassa myös korkeammat arvot yhdistetään niiden äärimmäiseen puolustamiseen. Boikottijulistus ei suoraan tätä ilmaissut, koska Carter ei voinut ilmaista itseään suoraan. Retoriikka tulee myös suhteellistuttaa aikaansa. Vuosikymmeniä kestäneen kylmän sodan aikana kansalaisten valmistaminen sotaan ei ollut vaihtoehto, sillä kaikki osapuolet pyrkivät välttämään sotilaallista konfliktia. Kylmän sodan keskellä kummallakaan suurvallalla ei ollut siis varaa avoimeen sotaan, esimerkiksi ydinaseiden pelon vuoksi. Poliittiset valtakamppailut tuli käydä eri areenalla ja tämän kamppailun legitimoinnin urheilun alueella. Hän ei olisi voinut myöskään legitimoida taloudellisesta perustetta olympiakisojen boikotoimisesta sillä, ettei Neuvostoliitto saa hyötyä enemmän kuin Yhdysvallat. Talous ei olisi riittänyt perusteeksi uhrata urheilijoiden työtä ja unelmaa sekä olympiaurheilun ideaalia, koska urheilun ideaaliin ei politiikka kuulu. Urheilun ympärille tuli kehittää urheilusta riippumaton tarina. Carterin tuli luoda viholliskuvan illuusio omasta sankariudesta uhan nähneenä

ja tulevat uhrit pelastavana. Sankarin ominaisuudessa havaittu vihollinen ja pahan aloittaja oli tällöin Neuvostoliitto.

4. BOIKOTTIJULISTUKSEN JAKOLINJAN MUODOSTUS OPERAATION OSANA

Carterin tehtyä boikottijulistuksensa ja määritelleensä kohteensa teki hän vahvan poliittisen jaon ystäviin boikotin puolella ja vihollisiin boikotin ulkopuolella muodostaakseen vahvan kollektiivin ja tarvittavan muutoskonfliktin. Boikotti sanana ilmaisee ehdottomuutta, ylittämätöntä jakolinjaa ollen absoluuttisesti jotakin vastaan, jolloin on täysin jonkin puolesta. Tätä voidaan tarkastellaan Carl Schmittin ”The Concept of The Political” –teoksessa esittämällä ystävä-vihollinen jaottelulla. Ystävät määrittyvät sen kautta, kuinka vihollinen jaottelussa löytyy. Vihollisen löydyttyä voidaan asettaa ystäviksi kaiken sen puolesta, mitä vihollinen ei edusta.

The enemy is solely the public enemy, because everything that has a relationship to such collectivity of men, particularly to a whole nation, becomes public by virtue of such relationship (Schmitt 1922, 28).

Carl Schmitt esittää teoksessaan poliittisen jaon ystäväan ja viholliseen olevan kaikista intensiivisin jaottelu, koska se sisältää konfliktin mahdollisuuden. Tätä tulee hänen mukaansa käsitellä poliittisena kriteeristönä eroten merkittävällä tavalla muista jaotteluista kuten hyvä ja paha tai kaunis ja ruma. (Schmitt 1922, 26) Muut jaottelut kuten hyvä ja paha tai kaunis ja ruma voidaan linkittää toisiinsa. Esimerkiksi asiassa, jossa voidaan erotella hyvä ja paha voidaan nähdä jotain kaunista tai rumaa, mutta poliittinen jako ystäväan ja viholliseen on itsenäinen, mitä ei voi johtaa mistään erillisestä ominaisuudesta. Schmittin mukaan poliittisen vihollisen kriteereihin ei kuulu se, että vihollinen on moraaliltaan paha tai ruma tai että vihollinen syntyisi jonkun ominaisuuden perusteella. (Schmitt 1922, 27) Tämä jaottelu antoi Carterille mahdollisuuden luoda itsenäinen päätös todellisuudesta riippumatta Yhdysvaltojen liittolaisten mielipiteestä. Jakoon riittää se, että Carter näki Neuvostoliiton vihollisena ja Yhdysvaltojen politiikkaan perustavalla tavalla sopimattomana verhoten sen Afganistanin toimien taakse. Yhteinen vihollinen paljastuu siitä, että hän on muukalainen, perustavalla tavalla erilainen, jonka kanssa toimiessa on konfliktin ja väkivallan mahdollisuus (Schmitt 1932, 28; 32). Jakolinjan muodostus lähti varoituksen kautta:

“There must be a firm, clear voice of caution given to the Soviet Union, not just in admonition and criticism of what they have already done to despoil a small and relatively weak country but to make sure that they don’t look upon this as an achievement without

serious adverse consequences which can then be followed up with additional aggression along the same lines.” (Carter 21.03.1980, 519)

Vallan tavoittelussa on olemassa konfliktin mahdollisuus, koska valta-asemaa ei vapaaehtoisesti anneta pois. Yhtäläillä valta ei käsitteenä riipu siitä, onko konfliktin ja poliittisen jaon toisella osapuolella joku piirre kuten kauneus tai rumuus tai siitä, onko hän vihollinen vai ei. Osapuolen ollessa moraalisesti hyvä ja kaunis, hän ei välttämättä ole ystävä. Osapuolen ollessa paha, hän ei välttämättä ole vihollinen. Vain jaottelun osapuolet voivat määritellä, kuka tilanteessa on ystävä ja kuka vihollinen. (Schmitt 1922, 27) Ainoastaan se riittää, että toisella osapuolella on valtaa tai poliittinen vaikutuskanava haluten siirtää se oman intressinsä alle. Ystävä-vihollinen erottelu on siis autonominen ja vapaa muista jaotteluista (Schmitt 1932, 26).

Yhteisen vihollisen paljastuessa tapahtuu väistämättä jaottelu, koska Schmittille poliittinen menee muiden jaotteluiden edelle. Poliittinen ei ole riippuvainen muista jaotteluista ja muut jaottelut ovat vain poliittisen jaottelun osatekijöitä (Schmitt 1922, 26). Jaottelu tehdään Schmittin mukaan ajateltuna osapuolten moraalisen tulkinnan kautta. Jaottelun toisen osapuoli tulkitessa, että nämä hänen havaitsemansa muukalaiset edustavat jotain uhkaavaa toisen osapuolen olemassaololle on ainoastaan luonnollista, että selviytyäkseen toiset ja muut erotellaan sekä nostetaan esiin, jotta heitä vastaan voidaan mahdollisen tilaisuuden synnyttyä puolustautua tai hyökätä heitä vastaan. Yksilö voi kuitenkin valita näistä preferensseistä itse edustamansa moraalisen puolen. Osapuolten tulkinta ei kuitenkaan tarkoita valinnanvapautta siinä mielessä, että onko jaottelua vai ei vaan toisen osapuolen tulkitessa tilanteen jaotteluksi, se tapahtuu, minkä jälkeen kollektiivinen tulkinta liittyy poliittisen jaon puolen valintaan yksilöstä riippumatta.

Käytän esimerkkinä John F. Kennedyn 1960-luvun alun avaruuskilpailuretoriikkaa osoittaakseni Carterin turvallistamiseen ja olympiaboikottiin vaikuttaneen edelleen samat periaatteet kuin 1960-luvulla kiihvimman kylmän sodan sotilaallis-poliittisen vastakkainasettelun aikaan hyvin kaukana detente-politiikasta. Tämä retoriikka osoitti kylmän sodan dynamiikkaa ja avaruuskilpailu olleen matalariskinen politisoitu näyttämö kuten olympialaiset. Avaruuskilpailussa kilpailtiin kylmän sodan ja avaruusvarustelun teknologisesti kehityksestä suurvaltojen voimannäyttämönä. Siteeraan seuraavassa John F. Kennedyn toukokuun 25. päivä 1961 kongressille pitämää puhetta ensimmäisen Apollo-lennon alla:

Finally, if we are to win the battle that is now going on around the world between freedom and tyranny, the dramatic achievements in space which occurred in recent weeks should have made clear to us all, as did the Sputnik in 1957.... (John F. Kennedy Speeches, 25.05.1961)

John F. Kennedy puhui taistelun voittamisesta ja dramaattisista saavutuksista Sputnikin vuoden 1957 lennosta puhuessaan. Hän käsitteli siis avaruusohjelmien kehitystä vallan näkökulmasta ja siirsi ideologisen taistelun vapaudesta ja tyranniasta avaruusohjelman piiriin. Puheen sisällön ylväydestä ja ylpeästä huolimatta ja sen positiivisten asioiden korostamisesta, kuten hänen johtamansa valtion olevan kehityksen eturintamassa teknologian kehittymisenä ja ihmiskunnan uusien aluevaltausten saavuttajana toimi se kuitenkin todellisena motiivina ystävä-vihollinen jaottelun mukaiselle valtataistelulle. Valtataistelussa taisteltiin esimerkiksi siitä, kenet muistetaan Kuun ja avaruuden valloittajana ja kumpi on voimakkaampi. Avaruusohjelmien tarkoitus oli myös kehittää omaa teknologiaa konfliktien varalla ja arvioida vastustajan teknologista valmiutta, vaikka siitä ei tietoisesti puhuttu avaruusohjelmien yhteydessä.

Tähän valtataistelun retoriikkaan Carter poliittisen jaottelunsa linkitti. Ystävä-vihollinen jaottelu ollessaan autonominen ja vapaa muista jaotteluista mahdollisti sitä selittävien tekijöiden kuten moraalisen hyvän yhdistämistä jaottelun alle perusteita kyseenalaistamatta. Tämän tematiikan alle voitiin laittaa myös voimapoliittisia teemoja, kuten kilpailua suurvaltojen voimakkuudesta. Boikottijulistus oli tällaisen schmittiläisen poliittisen jaottelun osa poliittisen operaation välineenä urheilukollektiivin kautta. Urheilukollektiivin luonteeseen kuuluu, että aina on olemassa kilpailullinen voittaja ja häviäjä.

Kilpailullisuustematiikkaan liittyen voidaan palata Carl Schmittin teoriaan: Vihollinen on siis lähtökohtaisesti pahan ruumiillistuma, vihollinen itsessään eikä kilpailija. Schmittin mukaan tulkiten tämä jako on olemassa siksi, että ryhmä kokoaa itsensä kollektiiviksi tunnistaessaan vihollisen, niin tämän jaon luonne on jo olemassa tästä urheilukollektiivista johtuen. Voisi väittää jaon olevan niin intensiivinen koskettaessaan tiettyjä joukkoja, että tämän on tietyllä tavalla pakko näkyä ulospäin.

4.1. Urheilukollektiivin vaatimus – Välttämätön poliittiselle operaatiolle

Tämä urheilukollektiivin vaatimus voidaan nähdä Carterin boikottijulistuksessa Moskovan 1980 olympiakisojen osalta. Lähtökohtana urheilukollektiivissa on osoittaa voimaa ja rohkeutta urheilijoiden hyvien suoritusten kautta vahvimman ja parhaimman voittaessa rehellisesti urheilullisen suorituksen kautta. Olympiakisat on tällainen areena. Tämä suoritus ja siihen liittyvän kollektiivin perusteet ovat yhtä lailla kuin avaruusohjelmakin kaikkien hyväksymiä ja ihailemia ihmisen edistysaskelia sekä osoituksia vallasta.

Millaisena Yhdysvallat sitten näyttäytyi Neuvostoliitolle? Barukh Hazan on teoksessaan ”Olympic Sports and Propaganda Games: Moscow 1980” kertonut Yhdysvaltojen liittolaisista ja Neuvostoliiton suhtautumisesta niihin olympiaboikotin suhteen. Hazanin mukaan Neuvostoliiton uutistoimisto TASS:in ilmaisi boikottiin osallistuvat maat fasistien, rasistien ja diktaattoreiden yhteenliittymäksi ja mainitsi valtiot, jotka päättivät boikotoida olympiakisoja muodostavan oudon ryhmän. Tämä niin sanottu outo ryhmä sisälsi Chilen, Haitin, Hondurasin, Paraguayn ja Etelä-Korean, mitä TASS kuvasi diktatoriaksi. Tämä ei riittänyt TASS:in kauhisteluiksi vaan uutistoimisto ilmaisi näkemyksensä Washingtonin boikotista antiolympioliikkeenä ja vetäneen mukanaan Kanadan ja Japanin. Kaiken kukkuraksi Hazanin mukaan: ”TASS ilmoitti Kanadan ja Japanin urheilijoiden halunneen osallistua olympiakisoihin kuollakseen.” (Hazan 1982, 138)

Tästä voidaan nähdä, että moraalisen oikean ja vastakkaista urheilukollektiivin muodostusta tapahtui myös Neuvostoliiton puolella. Neuvostoliitto koki olevansa länsivaltojen toimesta uhattuna ja edustavansa moraalista oikeaa, mihin ehdoton suhtautuminen esimerkiksi Chileen, Haitiin ja Hondurasiin viittasi. Tämä heijastui myös Neuvostoliiton oman poliittiseen retoriikkaan. Hazanin mukaan on hätkähdyttävää, että riippumatta Moskovan virallisesta ilmoituksesta Olympiade-80 komitealle eli olympiakisoja järjestävälle komitealle 19 maan ilmoittaneen virallisesti boikotoivansa kisoja, niin siitä huolimatta 1. kesäkuuta Radio Moskova väitti edelleen, että: ”Syytös kymmenistä boikottiin osallistuvista maista on väärä. Täysin väärä. Vain 6 valtiota mukaan lukien Yhdysvallat on ilmoittanut osallistuvansa boikottiin. Muiden maiden osallistuminen johtui muista syistä ja ne eivät liity boikottiin.” Tämä lähetys lähetettiin ainoastaan neuvostoliittolaiselle yleisölle. Hazan esittää tämän syyksi Neuvostoliiton johdon haluttomuutta kertoa boikotin todellinen laajuus neuvostoliittolaiselle yleisölle. Hazan tarkoittaa pelolla sitä, että Neuvostoliiton johto ei voinut kertoa neuvostoliittolaiselle yleisölle boikotin saaneen suurta kannatusta. Kannatuksen pelko oli niin suuri, että tässä julkisessa tiedossa pysyttiin viikko senkin jälkeen kuin raja olympiakisoihin

ilmoittautumiseen oli jo umpeutunut. Ainoa vahinko, minkä olympiaboikotin myönnettiin aiheuttavan oli kansainvälinen turismi, mutta tähänkin Moskovan silloisella pormestarilla Vladimir Promyslovilla oli vastaus: ”Fewer is better. They will get better service.” (Hazan 1982, 138) eli lopulta tämäkin kuvattiin etuna

Carter Yhdysvaltojen edustajana linkitti poliittiseen retoriseen operaatioonsa boikottiin osallistuvien liittolaisten keskinäiset suhteet Neuvostoliiton vastaavasti pyrkien vesittämään tätä poliittista operaatiota osoittamalla nämä liittolaissuhteet rakoileviksi tai propagandan välineiksi. Edellä mainittu retoriikka yhdistettynä ehdottomaan jaotteluun loi maaperän moraaliseen taistelulle Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välille sekä liittolaisten välille moraalisen valintatilanteen. Boikottijulistuksen poliittinen operaatio ei kuitenkaan ollut Carterin eikä Brzezinskin keksimä vaan mielenkiintoisesti sen alkuperäinen esittäjä oli venäläinen:

The idea gained popularity, however, when Russian dissident Andrei Sakharov called for a boycott in early January. On January 14, 1980, the Carter Administration joined Sakharov by setting a deadline by which the Soviet Union must pull out of Afghanistan or face consequences including an international boycott of the games. When the deadline passed a month later without any change to the situation in Central Asia, Carter pushed U.S. allies to pull their Olympic teams from the upcoming games. (U.S. Department of State, 2009)

Andrei Sakharov kehitti vaatimuksen siitä, että Neuvostoliiton tulee vetää joukkonsa Afganistanista pois tai seurauksena syntyy kansainvälinen boikotti olympiakisoista. Tämän Carter otti sellaisenaan käyttöön poliittisen operaationsa tueksi. Urheilukollektiivin vaatimus ja ystävä-vihollinen jaottelu ei siis katso kansallisuutta vaan jaottelun selittäviä tekijöitä kuten moraalinen ja oikeuskäsitys luoden me-hengen ja yhteenkuuluvuuden tunteen.

4.2. Olympiakisat poliittisen operaation areenana

Carter puhui boikottijulistuksessaan paljon meistä. Me koemme ja meidän tulee pysähtyä niputtaakseen yleisönsä hänen todellisuutensa alle ja haastaen retorisella toiminnallaan urheilijat, kansalaiset ja liittolaisvaltiot urheilukollektiivina liittymään rintamaan moraaliseen taisteluun Neuvostoliittoa vastaan. Me tarkoitti boikottijulistuksessa urheilukollektiivina eli joukkoja olympiakisojen poliittisella areenalla, jotka puolustautuivat jatkuvasti turvatakseen omat arvonsa ja moraalisensa vihollista vastaan. Tähän kulttuuriperintöön viitaten liittolaisten tuli nähdä boikottiin

kuuluakseen vihollinen samalla tavalla. Carterin poliittisessa operaatiossa me-kollektiiviin ei voinut kuulua kuulumatta samaan aikaan boikottiin jakaen boikottijulistuksessa luotu moraalikäsitys.

Carterin oli poliittisessa operaatiossaan pystyttävä vakuuttamaan yleisölle poikkeustilan olemassaolo kollektiivin saavuttamiseksi. Vain tätä kautta operaatio saattoi onnistua kollektiivin ollessa hänen määritelmiensä takana. Carter yritti hyödyntää maailmankuulua nyrkkeilytähteä Muhammad Alia vakuuttamaan Afrikan hallituksia liittymään boikottiin saadakseen uskottavuutta ja edellä mainittu moraalikäsitteen vaatimuksensa läpi. Carter lähetti tammikuussa 1980 hallituksen virkamiehet Intiaan pyytämään Alin apua Afrikan maiden saamisessa boikotin taakse. Ali oli ärtynyt Neuvostoliiton toimista Afganistanissa, joten suostui pyyntöön (Sarantakes 2014).

Kuitenkin päivää ennen Tansaniaan lähtöä Alilla oli tapaaminen Intian Neuvostoliiton suurlähettilään Yuli Vorontsovin kanssa, joka pyrki saamaan Alin muuttamaan mielensä. Vorontsovin epäonnistuttua Ali saapui Tansaniaan epävarmoin tiedoin siitä, kuinka hänen tulisi toimia. Tansanian presidentti Julius Nyerere kuitenkin loukkasi Alia mainitsemalla, että Carter lähetti vain pelkän urheilijan kieltäytyen henkilökohtaisesta tapaamispyynnöstä. Tässä vaiheessa Alin uskottavuutta kyseenalaistettiin ja häneltä kysyttiin, että: ”onko hän Valkoisen talon ohjaama nukke?” (Sarantakes 2014) Tähän Ali vastasi seuraavasti:

Nobody made me come here and I'm nobody's Uncle Tom (Sarantakes 2014).

Tässä vaiheessa Ali jättäytyi toimestaan ja syyttävä sormi kohdistui Valkoiseen Taloon. Urheilukolumnisti Shirley Povichin Washington Postista mukaan tilanne ei ollut Alin vika vaan jäljet johtavat Valkoiseen Taloon.

The whole fiasco was not all Ali's fault. Much of the blunder can be traced to the White House (Sarantakes 2014).

Carterin suunnitelma saada Afrikka puolelleen afrikkalaisella urheilusankarilla ei onnistunut, koska Ali ja ennen kaikkea Afrikan hallitukset eivät kokeneet Carterin olleen heidän puolellaan tai hänen aidosti kokeneen heidän näkemyksensä tärkeiksi. Tämä yhteenkuuluvuuden tunne on turvallistamispuheeseen välttämätön. Carter ei voinut kuitenkaan toimia toisin turvallistaessaan poliittista operaatiotaan. Buzan on ilmaissut, että yksilöt tai pienryhmät harvoin nostavat pinnalle laajempaa asiakokonaisuutta, koska he voivat puhua, mutta vain harva kuuntelee (Buzan 1998, 36).

Carter ei voinut identifioitua itse sellaiseksi henkilöksi, joka kertoisi urheilijoille ja koko kansalle, etteivät heidän urheilijansa voi urheilla näissä olympiakisoissa. Alin asema oli erilainen urheilusankarina. Häntä kunnioitettiin nimenomaan urheilijana edustaen tätä kautta *citius, altius, fortius* -periaatetta. Hänen uskottavuutensa ystävänä ja asiantuntijana urheilukollektiivin sisällä olisi tuonut näkökulman siitä, että jos Muhammad Alikin on urheilijana sitä mieltä, niin ehkä Moskovaan ei urheilijan kannata mennä. Alin kautta Carter olisi saanut kasvot asian merkitykselle, pyhyydelle ja urheilijoiden puolella olevana heidän parastaan ajattelevana ystävänä. Carterilla oli asemassaan suvereeni valta käyttää omaa valtaansa hätätilassa, minkä hän pystyi itse määrittämään, esimerkiksi statuksen ja liittolaistensa valjastamiseen.

4.3. Kanadan rooli urheilukollektiivin osana

Carter sitoi länsiliittolaisensa suvereenin vallan alle. Tästä johtuen myös liittolaisvaltioita tulee käsitellä, koska niiden osallistuminen ja rooli määritteli poliittisen operaation onnistumista. Otan näistä tarkempaan tarkasteluun Kanadan ja Australian, koska ne olivat Yhdysvaltojen läheisiä liittolaisia, sekä vielä Kiinan sen maailmanpoliittisen merkityksen vuoksi. Kanadan suurin nettilehtipalvelu The Star.com julkaisi Kerry Gillespien 16.08.2013 toimittaman artikkelin: "Canadian athletes remember, sadly, 1980 Olympic boycott" käsitellen kanadalaisten urheilijoiden tunteja boikotista sekä mahdollisesta Sotshin olympiakisojen boikottiuhasta (Gillespie 16.08.2013).

Kanadalainen Elfi Schlegel oli vuonna 1980 16-vuotias kilpavoimistelija todeten seuraavasti kuultuaan, ettei pääse kisoihin valinnasta huolimatta:

"It was devastating," Schlegel said. "It left a hole in my heart." (Gillespie 16.08.2013).

Schlegel ei voi uskoa, että olympialaisista ja boikotista puhutaan edes samassa lauseessa kommentoituaan seuraavasti:

"Don't do it to them," said Schlegel. "I feel so sad for the athletes because I was one of them ... and later in your life you live with people saying, 'Oh, you didn't go to the Olympics,' as if that was the be all and end all and nothing you ever did in your career meant anything," she said. (Gillespie 16.08.2013)

Schlegelin tapauksesta nousee esiin esiin henkilökohtaisen areenan politisoituminen. Urheilija voi yksilönä halutessaan ilmaista mielipiteitään kuten Schlegel teki, mutta olympiaurheilija edustaessaan maataan on alisteinen maansa poliittiselle tilanteelle. Carterin intressit ajoivat urheilijoiden yksilöllisten tarpeiden yli, koska urheilijalla urheilukollektiivin osana ei ole vaihtoehtona kuin olla boikotin puolella. Jakolinjan toisella puolella oli moraalinen paha, mihin Carterin urheilukollektiivi ei ylettynyt. Schlegelin mielipide ei saanut kannatusta Kanadan valtion johdossa, koska se ei sopinut Carterin voimapolitiittisiin tarkoituksiin ja hänen sen kautta statuksellaan määrittämään moraalisen hyvän muottiin. Kanada asettui Yhdysvaltojen liittolaisena automaattisesti tähän muottiin ja täten myös Schlegelin osana kanadalaista urheilukollektiivia oli alistuttava, vaikka vastentahtoisesti Carterin määrittelemän jaon ja turvallistamispuheen alle.

Schlegel ei ollut kuitenkaan ainoa kanadalainen urheilija, joka boikottia kyseenalaisti. Boikottia ja erityisesti siihen sisältyvää turvallisuuspuhetta kritisoi myös Jay Triano, entinen Toronto Raptorsin valmentaja ja nykyinen Kanadan miesten koripallomaajoukkueen päävalmentaja kommentoiden boikottia seuraavasti:

“The thing that really bugged us, we weren’t that worldly, but that fact that we were not going to the Games because the (Soviets) invaded Afghanistan and Afghanistan sent their athletes to the Games.” Triano said. [...] “We’re doing it as a sign of what, then?” (Gillespie 16.08.2013).

Triano esitti kysymyksen siitä, että: ”mistä boikotti olikaan merkki”? Triano ei omasta perspektiivistään ostanut Carterin markkinoimaa moraalispoliittista operaatiota eikä nähnyt sen merkitystä voidaakseen pitää perusteita pätevinä.

4.4. Kiinan tilanne – Taiwan – kysymyksestä olympiaboikottiin

Kanadan ratkaisu on selkeä länsimaana ja Yhdysvaltojen liittolaisena, mutta miksi Kiina boikotoi vuoden 1980 Moskovan olympiakisoja, vaikka Kiina ei ole länsimaa ja Carterin määrittelemä moraalikäsityksen osa vapaudesta on ristiriidassa Kiinan kansantasavallan kommunistisen suunnitelmatalouden ja valtiojohtoisen ideologian kanssa?

Yhtenä taustavaikuttimena oli Kiina-USA -diplomatian aloitus urheilun keinoin. Siitä käytetään nimitystä ping pong -diplomatia. Huhtikuussa 1971 pöytätenniksen maailmanmestaruuskisoissa Japanissa yhdysvaltalainen Glenn Cowan myöhästyi oman maansa bussista, mutta pääsi mukaan kisoihin hyppäämällä mukaan Kiinan joukkueen bussiin. Siellä ollessaan Zhuang Zedong kolminkertainen pöytätenniksen maailmanmestari antoi Cowanille lahjan. Tämä oli valtava symbolinen esimerkki siitä, että Kiina halusi parantaa suhteitaan Yhdysvaltoihin. (USC 2011)

Mitä poliittisia taustavaikuttimia sille, ettei Trianoa mukailen boikotin roolia selvitetty voitiin lisäksi nähdä? Miksi diplomaattisten suhteiden lisäksi Kiina kommunistisena valtiona asettui tässä asiassa Neuvostoliittoa vastaan? Tätä avaa tarkastelu Kiinan tasavallan roolista olympiaurheilussa Kiinan olympiakomitean mukaan tarkasteltuna, mikä voidaan nähdä myös retorisenä operaationa. Esitän seuraavassa Kiinan olympiakomitean näkemyksen; se on hiukan pitkä ja monipolvinen, mutta osoittaa Kiinan ja olympialiikkeen välisen suhteen monimutkaisuuden, mutta myös sen miten suurta arvoa Kiinan johto on kansainväliseen urheilutoimintaan antanut:

Kiinan olympiakomitean (COC) historiallisen taustoitus alkaa vuoden 1948 kesäolympialaisten jälkeen. Tuolloin Kuomintang-hallitus syrjäytettiin ja sitä kuvattiin ”määdäksi ydintään myöten” (COC 2004). Tämä halveeraava ilmaus tulee ymmärtää Kiinan ja Taiwanin erittäin tulehtuneiden suhteiden myötä. Karl Lennartz ja Ningfang Li ovat artikkelissaan: ”History of the Olympic Movement in China” maininneet, että toisen maailmansodan ja Kiinan-Japanin sodan jälkeen Kuomintang-hallitus aloitti sodan Kommunistista Puoluetta vastaan. Kommunistisen puolueen jäsenmäärä oli kasvanut vuoden 1937 100 000 jäsenestä 1,2 miljoonaan jäseneen johtajanaan Mao Zedong, joten tällä vyöryllä Mao Zedong voitti Kuomintang-hallituksen johtajan Chiang Kai-Shekin ja karkotti Kuomintang-hallituksen Taiwaniin. (Lennartz & Li 2008, 10) Tämä selittää Kiinan suhtautumisen Taiwania kohtaan.

Kiinan Olympiakomitean mukaan vuonna 1949 perustettiin Kiinan kansantasavalta, missä kiinnitettiin suurta huomiota kansan terveyteen ja urheilun tarkoitukseen. Uusi hallinto suhtautui myönteisesti maailmanlaajuiseen olympialiikkeeseen tämän edustajana ja Kiinan olympiakomitea päätti osallistua 15. kesäolympiakisoihin Helsingissä vuonna 1952 (COC 2004). Tämä kansanterveyden korostaminen ja myönteisyys olympialiikettä kohtaan oli propagandaa Taiwanin osallistumista vastaan, sillä todellisuudessa urheilijoiden terveys ja harjoittelumahdollisuudet olivat Kiinaa repineen sisällissodan jäljiltä erittäin huonot (Lennartz & Li 2008, 10).

Kiinan Olympiakomitean mielestä kuitenkin ongelmat osallistumisesta nousivat esiin jäsenien toimesta, jotka olivat paenneet Taiwanin Kuomintang-hallituksen mukana. Ne väittivät Kansainväliselle Olympiakomitealle (IOC) edustavansa Kiinaa olympiakisoissa enemmän kuin Kiinan Olympiakomitea (COC 2004). Kiinan Olympiakomitean mukaan tämä johti siihen, että Kansainvälinen Olympiakomitea päätti olla kutsumatta kisoihin kumpaakaan osapuolta Taiwan-kiistassa, mikä johti molempien hylkäykseen (COC 2004). Lennartzin ja Lin näkemykset eroavat tästä. Heidän mukaansa Kansainvälinen Olympiakomitea sai COC:lta ilmoituksen olevansa ainoita koko Kiinan edustajia, mutta ainoastaan Taiwan oli Kansainvälisen Olympiakomitean virallisesti tunnustama Kiinan Olympiakomitean jäsen. Ratkaisuksi ehdotettiin molempien osallistumista Kansainvälisen Olympiakomitean Suomen jäsenen Erik von Frenckellin toimesta. Hän pyrki aktiivisesti vaikuttamaan Taiwanin presidenttiin ja Kansainväliseen Olympiakomiteaan saadakseen Kiinan Olympiakomiteat yhdistymään virallisesti tunnustetun Taiwanin osan alle. Tähän ei suostuttu vaan Frenckelliä väitettiin ”epäpäteväksi”. Kuitenkin tämän kaltainen ehdotus molempien komiteoiden osallistumisesta meni läpi ja sai IOC:n hyväksynnän kuten myös lisäehto siitä, että Kiinan olympiakomiteoiden tulee sitoutua virallisiin sääntöihin. Myöhemmässä tarkastelussa kuitenkin selvisi, ettei virallista tunnustusta ollut kummallakaan komitealla, joten osallistumisoikeus olisi hylättävä. (Lennartz & Li 2008, 11)

Kiinan Olympiakomitean propaganda otti uusia muotoja ilmoittaessaan heinäkuun 15. päivänä kaksi päivää ennen olympiakisojen alkua Kansainvälinen Olympiakomitean päätyneen yhden äänen erolla ratkaisuun kutsua sen olympiakisoihin Kiinan ainoana edustajana. (COC 2004) Virallisesti kutsua olympiakisoihin ei tullut vaan Kansainvälinen Olympiakomitea päätti antaa osallistumisoikeuden kiinalaisille urheilijoille vain niille, jotka olivat jo matkalla vuoden 1952 Helsingin Olympiakisoihin olympialaisten sääntökirjan vastaisesti (Lennartz & Li 2008, 11).

Kiinan Olympiakomitea esitti vankan näkemyksen siitä, että se sai päätöksen ja sähkeen kutsusta olympialaisten järjestelykomitealta heinäkuun 18. päivänä päättäen osallistua kisoihin. Virallisesta avausseremoniasta Kiinan edustajat kuitenkin myöhästyivät. Olympiakomitean mukaan kuitenkin kuljetusta ei järjestetty suihkukonein, joten Kiinan delegaation oli mahdoton ehtiä Pekingistä saakka (COC 2004). Virallisesti Kiinan edustajat jäivät odottamaan Leningradiin osallistumiseen liittyvien asioiden kehitystä (Lennartz & Li 2008, 11). Komitean näkemys sai vielä jatkoa sillä, että virallisuuksista myöhästymisistä huolimatta Kiinan olympiaurheilijat olisivat saapuneet olympiakylään asettaen punaisen kansallislippunsa esille ensimmäistä kertaa olympialaisten historiassa. Tätä vielä pönkitettiin pääministeri Zhou Enlain esittämällä kiitoksilla, että tämä ele oli

jo voitto (COC 2004). Todellisuudessa 44 Kiinan olympiaurheilijaa ei kuitenkaan ehtinyt kisapaikalle kuin vasta 30. heinäkuuta 1952, jolloin kisatapahtumiin osallistuminen oli jo liian myöhäistä. Kiina ei osallistunut Helsingin olympiakisoihin, mutta yksi kiinalainen osallistui Indonesian passilla päästessään kisapaikalle ajoissa (Lennartz & Li 2008, 11). Komitean esittämät toimet olivat siis korkeintaan poliittista propagandaa, sillä olympiakylän toimilla ja Zhou Enlain lausunnoilla ei ollut itse olympialaisten kanssa mitään tekemistä.

Komitean historiikki jatkaa, että vuonna 1954 Kansainvälinen Olympiakomitea päätti 49. kokouksessa Ateenassa virallisesti tunnustaa COC:n ja kutsui Kiinan Melbournen olympiakisoihin vuonna 1956 (COC 2004). Tämä tunnustus koski kuitenkin vain Kiinan Olympiakomiteoita yhtenä yksikkönä eli Taiwanin osuus kuului tähän mukaan ja se ei sopinut kummallekaan osapuolelle (Lennartz & Li 2008, 11). Kiinan olympiakomitea väitti kuitenkin, että ongelma Kiinan edustuksesta oli ratkaistu Kiinan kansantasavallan Olympiakomitean hyväksi ilman Taiwania (COC 2004). Tämä oli selkeä poliittinen valinta, koska tuossa vaiheessa Kiina ei voinut missään olosuhteissa hyväksyä ja myöntyä Taiwanin kanssa mihinkään.

Ristiriita nousi kuitenkin esiin Kiinan Olympiakomitean ja Kansainvälisen Olympiakomitean välillä. Kiinan Olympiakomitean mukaan Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenlistassa ilmeni kaksi Kiinan kansallisen olympiakomitean jäsentä, jotka tekivät poikkeuksellisen olympiakisojen peruskirjan vastaisen teon ja olivat riippumatta Ateenan kokouksessa tehdystä päätöksestä asettaneet Taiwanin olympiakisoihin osallistujalistalle Kansainvälisen Olympiakomitean päätöksen vastaisesti (COC 2004). Tällä viitataan äänestystulokseen 23 puolesta ja 21 vastaan liittää Kiinan Olympiakomiteat yhteen. Päätös oli kuitenkin yksimielinen ja Kansainvälisen Olympiakomitean hyväksymä (Lennartz & Li 2008, 11). Kiinan Olympiakomitea esitti, ettei tällaista tekoa voinut periaatteellisista syistä hyväksyä kiinalaiset urheilijat eikä kansa (COC 2004). Teolla ei kuitenkaan ollut merkitystä vaan sillä, että Kansainvälinen Olympiakomitea hyväksyi Taiwanin mukaan. Tämä vain tuli verhota jäsenten tekemiin virheisiin, koska Kiina ei voinut myöntää olleensa Taiwanin kanssa tasa-arvoisessa asemassa Kansainvälisen Olympiakomitean silmissä. Kiina vetäytyi vuoden 1956 Melbournen olympiakisoista tehden protestin (COC 2004). Protesti hylättiin, jolloin Taiwan osallistui Melbournen olympiakisoihin (Lennartz & Li 2008, 11). Kiinan Olympiakomitean ehdottomuutta ja vastinetta Kansainväliselle Olympiakomitealle kuvastaa seuraava sitaatti:

Ei tulisi olla kahta Kiinaa maailmassa ja ainakaan ei pitäisi olla kahta Kiinan kansallista olympiakomiteaa tai Kiinan delegaatiota olympiakisoissa. (COC 2004)

Kiinalle Kansainvälisen Olympiakomitean linjaukset ei sopinut missään olosuhteissa, mistä osoituksena 25. elokuuta 1958 Kiina erosi Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenyydestä johtuen ”kahden Kiinan” tunnustamisesta (Lennartz & Li 2008, 11). Tätä taustaa vasten Kiinan Olympiakomitean maininta siitä, että protestin ja vetäytymisen seurauksena Kiinaa kiellettiin osallistumasta 16. kesäolympialaisiin Melbournissa ja myös viisiin seuraaviin olympialaisiin oli poliittisen imagon ja propagandan pönkittämistä (COC 2004). Mitään tällaista osallistumiskieltoa ei tehty vaan Kiina erotessaan Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenyydestä boikotoi itsenäisesti olympiakisoja vuodesta 1956 aina vuoteen 1979 saakka (Lennartz & Li 2008, 11). Tämä mahdollisti Kiinan Olympiakomitean propagandan ja äänenpainojen koventamisen sen toistaessa olevan vain yksi Kiina maailmassa, tarkoittaen Kiinan kansantasavaltaa. Taiwania ei tunnustettu vaan pidettiin Kiinan kansantasavallan territorioiden osana (COC 2004). Erityistä boikotin aikaisessa viestinnässä oli maailmanlaajuisen ymmärryksen ja Kiinan väärinkohdelluksi tulemisen korostaminen ollen 119 Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenen hyväksymä fakta (COC 2004). Käytännössä mitään hyväksyntää ja väärinkohtelua ei ollut, koska Kiina teki ratkaisunsa omasta tahdostaan. Kiinan Olympiakomitea pyrki myös syyllistämään Kansainvälistä Olympiakomiteaa Kiinan sulkemisesta ulkopuolelle väittämällä sen syynä olleen olympialaisten peruskirjan rikkomisen ja arvostellen tätä kautta olympiakisojen instituutiota puutteelliseksi ja vajaatasoiseksi, koska Kiina ei suurena valtiona ole mukana (COC 2004). Vielä tämän päälle Kiinan Olympiakomitea esitti, että moni Kansainvälisen Olympiakomitean jäsen on katunut päätöstään, koska mukana ei ole maata, jolla oli yli 200 maailmanennätystä vuoden 1979 loppuun mennessä (COC 2004). Näille asioille ei annettu vahvistusta ja ne voidaan tulkita nationalistiseksi valtiollisen itsetunnon pönkitykseksi olympialaisten instituutiota arvostelemalla. Kiina kuitenkin kehui olympialaisten instituutiota sen auttaessa nationalistisessa valtiollisen voiman ja itsetunnon muodostamisessa. Samaa periaatetta sovelsi Carter boikotissaan. Olympialaisten arvot kelpasivat kun ne sopivat omiin ja kansallisiin intresseihin.

Tähän katumuksen periaatteeseen Kiinan Olympiakomitea tarttui kun Nagoyassa vuonna 1979 pidetyssä kokouksessa Kansainvälisen Olympiakomitean johtokunta päätti palauttaa Kiinan Kansainvälisen olympiakomitean jäsenyyden. Taiwanin olympiakomitea saattoi käyttää vain nimeä: ”Kiinan Taipei Olympiakomitea” lipun, kansallislaulun ja symbolien ollessa erilaisia kuin alkuperäiset. (COC 2004) Tämä piti paikkaansa, mutta motiivina ei ollut Kansainvälisen Olympiakomitean katumus vaan halu saada Kiina takaisin olympiaperheeseen ja tämä oli tapa ratkaista asia (Lennartz & Li 2008, 14). Kiinan Olympiakomitea oli siis oikeutettu osallistumaan

olympiakisoihin Kiinan edustajina kansallislipun alla ja Kiina päättikin osallistua Lake Placidin vuoden 1980 talviolympialaisiin ja Moskovan kesäolympiakisoihin saman vuoden elokuussa (COC 2004). Tämä oli Kiinalle ja Kiinan Olympiakomitealle ylpeyden aihe ja näin Kiina päätti kilpailla 19 lajissa 21 mahdollisesta lajista (COC 2004). Kiina oli ollut poissa 28 vuotta kesäolympiakisoista sitten vuoden 1952 Helsingin kisojen, joten se halusi tuoda mahtinsa voimalla esiin. Kiina tuki kuitenkin Carterin olympiaboikottia ja ei osallistunut Moskovan keäsolympiakisoihin Neuvostoliiton Afganistanin hyökkäyksen vuoksi (Lennartz & Lin 2008, 15). Kiinan Olympiakomitea kuitenkin avasi motiiveja siten, että kiinalaiset urheilijat yhdessä monien muiden maiden liittolaisten kanssa boikotoivat Moskovan olympialaisia taisteluna hegemoniaa vastaan ja olympialaisten periaatteiden puolustamisena (COC 2004).

Mikä tämä kaiken todellinen syy oli ja kuinka se linkittyi Carterin poliittiseen operaatioon? Kiina ei ollut vuodesta 1954 aina vuoteen 1979 Kansainvälisen Olympiakomitean jäsen (COC 2004). Tämä oli valtava arvovaltatappio eritoten kun Kiinan sisäpoliittinen taistelu Taiwanin kanssa tuli tätä kautta maailmanlaajuiseen tietoisuuteen. Kiina esitti kohtelunsa epäoikeudenmukaisena olympialaisten peruskirjan rikkomisena tai etteivät olympialaiset ole maailmanlaajuinen näyttämö ilman kiinalaisia urheilijoita. Kansainvälinen olympiakomitea oli epäoikeudenmukainen ja ymmärtämätön asiassa, missä ei ollut Kiinan hallinnolle epäselvyyttä. Se oli poliittista propagandaa minkä tulee olla toimiakseen ehdotonta kuten Carterin boikottikin. Ehdottomuus toimia oli yhteinen agenda.

Selittäväenä tekijänä voisi nähdä myös nämä Kiinan voimapoliittiset toimet urheilun areenalla jo ennen Carterin boikottijulistusta. Kiina muodosti ehdottoman raja-aidan, väittäen olevansa moraalisesti ja käytännössä absoluuttisesti oikeassa, jolloin Taiwan ja Kuomintang-hallituksen ”mätä ydin” oli moraalisesti väärässä erityisesti Kiinan identifioidessa Kiinan kansantasavallan perustamisen vuonna 1952 olympialiikkeen arvoihin kansan terveyden ja urheilun tarkoituksen edistämisenä. (COC 2004) Tämän tavoitteen huipentumana Kiinan Olympiakomitea väitti kiinalaisten urheilijoiden asettaneen punaisen viisitähdisten kansallislipun kansallisylpeyden symbolina koko maailman nähtäväksi, mistä sen aikainen pääministeri Zhou Enlai puhui voittona itsessään (COC 2004). Riippumatta sen todenmukaisuudesta tai ettei se vaikuttanut itse kilpailutapahtumiin, niin symboliseen eleeseen liittyi moraalinen ja konkreettinen voitto Kuomintang-hallituksen paineista Taiwanin edustajista. Tätä tukeakseen annettiin ymmärtää, että Kansainvälinen Olympiakomitea päätti kutsua Kiinan olympiakomitean edustamaan yksinoikeudella Kiinaa vastalauseista huolimatta, vaikka tällaista kutsua ei koskaan tullutkaan.

Kyseessä oli propagandan avulla luotu arvovaltavoitto, millä voitiin perustella jatkossa suhtautumista Taiwanin Kiinan osana. Kiina loi kielellisen todellisuuden olympiahistoriastaan kuten Carter loi boikottijulistuksessaan eksistentiaalisesta uhasta. Yhtäläiseen periaatteeseen toimia on helppo samaistua.

Tähän liittyy myös nationalismin linkittyminen Carteriin, boikottiin ja Kiinaan. Voidaan nähdä, että Kiina sai todellisen arvovaltavoiton Taiwanista vuonna 1979 Nagoyan kokouksessa. Esitettiin, että Kansainvälisen Olympiakomitean johtokunta olisi myöntynyt Kiinan kansantasavallan ja olympiakomitean perusteisiin palauttaakseen Kiinan Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenyyden (COC 2004). Tätä perustetta saatettiin käyttää aiemman kielellisen todellisuuden tukemiseksi, koska tämän lisäksi Taiwan joutui muuttamaan lippunsa, kansallislaulunsa ja symbolinsa erilaisiksi sekä kutsumaan itseään ”Kiinan Taipeiin Olympiakomiteaksi”. Tämä antoi Kiinalle mahdollisuuden vahvistaa viestinnällään kansainvälisellä tasolla, että Taiwan on osa Kiinaa.

Kiinalla oli niin suuri kiitollisuus Kansainvälistä Olympiakomiteaa kohtaan, koska se toimi tärkeänä julkisuuskuvana Taiwanin suhteen, että Kiina halusi komitean jäsenyyden saadessaan osoittaa lojaaliutta ja arvostaa olympialaisten periaatteita ja instituutioita, mutta ymmärrettyinä yhdysvaltalaisesta perspektiivistä. Ilmeisesti Yhdysvaltain panos oli ollut merkittävä Olympiakomitean päätöksessä Kiinan hyväksi. Siksi Kiinan olympiakomitea käytti termiä olympialaisten periaatteet, koska siihen linkittyi paljon Kiinan kansantasavallan omaa syntytarinaa ja halua linkittyä kansanterveyteen ja urheilun arvoon moraalisenä hyvänä. Tätä Carterin boikottijulistus turvallisuuspuheellaan ja urheilukollektiivillaan vahvisti. Kiina tuki Carterin kielellisen todellisuuden mukaisia olympia-aatteiden arvoja, koska tämä todellisuus vahvisti ja auttoi myös Kiinan omia poliittisia intressejä Taiwanin suhteen.

4.5. Australian merkitys – Huokuva tuki poliittisen operaation riskinä

Kuten aiemmasta Kiinan esimerkistä voidaan nähdä boikotti poliittisena tilanteena antoi Carterille uudenlaisen areenan ja tavan käydä suurvalta-kilpailua, jossa ideologiset rajat eivät olleet ehdottomia. Olympiakisat on kollektiivitapahtuma ja boikotti oli äärimmäinen jaottelu meihin ja toisiin, jossa toisia vastaan tulee boikotoida. Kaikki liittolaiset eivät kuitenkaan olleet boikotin takana yhtä vahvasti kuin esimerkiksi Kanada ja tuki saattoi heilua voimakkaastikin kuten esimerkiksi Australian tapauksessa, missä Carterin tahdosta huolimatta boikotin tuki vaihteli:

International support for the boycott varied. Great Britain and Australia were the strongest allies to join the United States in calling for the boycott, although in the end both countries ended up sending athletes to the games. (U.S. Department of State, 2009)

Australian Olympiakomitea päätyi hajääntuomiolla toukokuussa 1980 lähettämään joukkueen olympiakisoihin, vaikka tuki boikottia Yhdysvaltojen liittolaisena (AOC 2017). Tämä oli suuressa ristiriidassa Carterin turvallistamispuheen ja hänen siinä asettamansa moraalikäsitteen kanssa. Urheilukollektiivi oli irrottamaton osa boikottia, jolloin osallistumalla boikottiin urheilijoiden lähettämisen olympiakisoihin ei tulisi olla mahdollista Carterin poliittisen operaation onnistumisen kannalta ja normien määrittämisen myötä. Miksi näin kuitenkin kävi?

Australian parlamentti pääministeri Malcolm Fraserin myötävaikutuksella tuki Yhdysvaltojen esitystä "vapaista maailmankisoista" tai olympiakisojen siirtämisestä muualle. Näissä kisoissa kilpailtaisiin useassa eri maassa, ne televisoitaisiin korvaten olympiakisat. Ne eivät olisi vain olympialaisten korvauskisat vaan oma kilpaileva tapahtuma olympia-instituutiolle. Tämä ei kuitenkaan toteutunut (NAA 1980, 1). Australia ratkaisi tilanteen urheilemalla olympialipun alla ja osoittamalla Neuvostoliitolle Afganistanin toimien tuomittavuuden toisella tapaa (Gordon 1996, 329). Australian parlamentti päätti kieltää uuden Neuvostoliiton suurlähetystön perustamisen Canberraan, jäädyttää tieteellisen ja kulttuurien välisen yhteistyön sekä kieltämällä risteilyalusten maahantulon (Murphy 2011).

Carterin poliittisen operaation osalta tarkasteltuna Australian liittolaisuus mureni. Osallistumalla kisoihin Australia ei voinut edustaa sitä vapautta ja hyvää, mitä länsimaisen demokratian tulisi Carterin boikottijulistuksen mukaan edustaa. Australia oli mahdollistaja turvallisuuspuheessa esiintyvälle uhalle Carterin kielellisessä todellisuudessa, vaikka osallistuikin vain olympialipun alla. Siitä huolimatta Australia kieltäytymällä Carterin esittämistä korvaavista kisoja ei myöskään allekirjoittanut Carterin ylhäältä asettamia moraalisen hyvän arvoja.

Kisoihin osallistuminen ei siis mahdollistanut moraalisten arvojen edustamista riippumatta siitä, että Australia ei osallistunut oman lippunsa alla kisoihin, koska Australia ei tällöin edusta kisoja boikotoivia arvoja oman lippunsa alla ja heidän urheilijoitaan on Neuvostoliiton maaperällä. Tällöin se omalla läsnäolollaan antaa hiljaisen tukensa Neuvostoliiton toimille Carterin retoriikassa. Australian antama julkinen tuki ja omaehtoinen tilanteen ratkaisu boikotoimalla Neuvostoliittoa toisella tapaa ei ollut riittävää eikä hyväksyttävää Carterin näkökulmasta. Australian toimet eivät

auttaneet Carteria sisäpoliittisesti uudelleenvalintaan presidentiksi eikä ulkopoliittisen statuksen ja johtajuuden kohottamista vaan kyseenalaistivat Carterin statuksen ja arvovallan. Hän ei myöskään saanut Australiaa osaksi Afganistanin vastaisten toimien liittoumaa, koska tämän aiheen politisoituna areenana toimivat olympialaiset eivätkä muut poliittiset estotoimet kuten risteilyalusten maahantulon rajoittaminen. Liittolaiset eivät voineet asettaa omia ehtojaan, koska Carterin poliittisen operaation päämäärät kuten uskottavuuden kiillotus pirstoutuisivat sekä hänen luomansa todellisuuden painoarvo muuttuisi. Esimerkiksi hätätilan retoriikalla ei olisi samaa uskottavuutta, jos länsiliittolaiseksi tiedostettu Australia osallistuisi kisoihin joukkueellaan. Miten voisi olla maailmanrauhaa uhkaava hätätila, jos yksi liittolainen kuitenkin osallistuisi? Herää kysymys että: eikö hätätila koskekaan kollektiivisesti kaikkia? Tämän legitimitetin ja uskottavuuden ongelman kautta ajateltuna Carter ei voinut saavuttaa päämääriänsä kuin oman kielellisen todellisuutensa kautta mikä ei sisällä poikkeuksia. Australia oli tulkittava ei-uskolliseksi liittolaiseksi.

4.6. Boikottiin osallistumattomat – todellisuuden toinen puoli

Australia osoitti toiminnallaan asioilla olevan aina kääntöpuolensa, mihin Carterin oli tartuttava. Australia toimi esimerkkinä linjanvedosta: miten suhtautua boikottiin osallistumattomiin valtioihin? Nämä valtiot Carterille erottuivat muina pahan entiteetteinä. Valtioiden olivat olympiahengen vastaisina eräällä tavalla olympiahengen ja turvallisuuden rikkojia, mutta ongelmana oli ennen kaikkea Neuvostoliiton puolelle asettuminen. Tälle puolelle asettuessaan oli moraalinen paha, jolloin Carter ei voinut tätä hyväksyä moraalisen hyvän sankarihahmona, vaikka hänen todellinen motiivinsa olikin muissa intresseissä. Carterin tarkoituksena oli tähän sankaruuteen vedoten myös tulla muistetuksi moraalisen hyvän ja korkeiden arvojen edustajana myös boikottiin osallistumattomien valtioiden silmissä. Näiden valtioiden merkitys tuli ajaa marginaaliin muiden silmissä, jotta se ei vaarantaisi luodun kielellisen todellisuuden ja Carterin uskottavuutta, mutta kuva Yhdysvalloista korkeiden arvojen edustajana oli tärkeää tuoda myös boikottiin osallistumattomille, koska oli mahdollista, että ne kääntyisivät boikotin puoleen ymmärtäessään valintansa virheellisyyden ja pahuuden. Se laajentaisi entisestään Yhdysvaltojen valta-asemaa ja osoittaisi tätäkin kautta Yhdysvaltojen ideologian olevan parempi ja vahvempi kuin Neuvostoliiton vastaavan. Taustalla ajatukselle oli schmittiläinen konfliktin mahdollisuuden hyväksikäyttö. Kylmän sodan duopolisessa voimapolitiikassa toisen voitto oli toisen tappio riippumatta yksityiskohtien samanmielisyydestä ja mielipide-eroista eri valtioiden välillä.

Boikotin puolella olevien liittolaisten suhteen Carterin tuli identifioitua moraalisen hyvän yhdistämään urheilukollektiivin ja sen linkittämiseen olympialiikkeen ideaaliin riippumatta osallistujien omista mielipiteistä. Boikottiin osallistumattomien valtioiden osalta hänen tuli vastaavasti korostaa Neuvostoliiton rikkomuksia kansainvälisen rauhan järkyttäjänä olympiaideaaliin yhteensopimattomana. Kuten seuraavasta sitaatista voidaan huomata:

Since the Second World War the Soviets have invaded successfully and have subjugated and taken away the freedom of people in Poland, in Hungary, in Czechoslovakia, in other countries as well, as you know. (Carter 21.03.1980, 519)

Carter haastoi boikottijulistuksellaan käymään keskustelua poliittisista toimista kansainvälisen rauhan turvaamiseksi liittyen Neuvostoliiton Afganistanin toimiin. Hän viittaa siihen, että Neuvostoliitto valloitti onnistuneesti useita maita riistaen niiltä vapauden ”as you know” (Carter 21.03.1980, 519). Carterin yleisönä toimi koko maailma ja täten myös boikottiin lähtökohtaisesti osallistumattomat maat. Hänen tarkoituksenaan oli saada kaikki boikotin taakse, mutta hänen poliittisen operaationsa ja retoriikkansa tapa viittaa myös siihen, että boikottiin osallistumattomienkin valtioiden tuli huomata Neuvostoliiton tekojen vääräisyys. Neuvostoliittoa ei voitu tukea vääräyksien koskettaneen niin käytännön toimia kuin moraalisiakin valintoja. Tästä esimerkkinä Carter olisi voinut ottaa boikottijulistuksessaan esiin esimerkiksi Kiinan käytännön toimien ja moraalisten valintojen kyseenalaisuuden kommunistisen valtiomuodon kautta, mutta Carter kohdensi huomionsa tietoisesti Neuvostoliittoon. Neuvostoliitto oli turvallistamispuheen hätätilan luoja muodostaen eksistentiaalisen uhan toisin kuin Kiina. Carter ei halunnut suututtaa muita suuria valtioita ja niiden liittolaisiaan tarvitessaan kaikkia boikottiin Neuvostoliittoa vastaan. Moraaliset valinnat ja käytännön toimet eivät olleet siis ongelma kuin Neuvostoliiton osalta. Carterin passiivinen rooli boikotin ulkopuolisiin valtioihin linkittyi boikotin uskottavuuden rakentamiseen, mutta sen aktiivisen roolin tarkoituksena oli pienentää Neuvostoliiton valtapiiriä. Aktiivisessa roolissa tulee myös huomata, että ajattelu kaikkien sodasta kaikkia vastaan ei olisi ollut uskottavaa hätätilan retoriikkaa olympialaisten matalariskisellä poliittisella areenalla, koska olympiakisojen järjestäjänä oli Neuvostoliitto ja boikotin syyksi esitettiin sen tekemää Afganistanin valloitusta. Tällöin sodalla uhkaaminen boikottiin osallistumattomien valtioiden pelottelemiseksi olisi vienyt korkeiden arvojen ideaalin uskottavuuden Yhdysvaltojen tehdessä saman, mistä se Neuvostoliittoa syytti.

Kaikki tämä oli vahvasti laskelmoitua. Boikottijulistus oli tietoinen valinta, missä tietyllä maailmanpoliittisella hetkellä boikottiin osallistumattomilla valtioilla oli keskeinen rooli konfliktitietoisuuden lisääjänä sisältä päin. Tarkoitan tällä sitä, että tietty poliittinen hetki kuten boikottijulistus, missä voimapolitiittinen valta, sen merkitys ja intensiteetti ajoivat boikotin osapuolet tunnistamaan toisensa ja jaottelemaan itsensä eri puolille oli boikottiin osallistumattomilla valtiolla merkitys osana tätä toista puolta. Tätä konfliktitietoisuutta Carter pyrki nostamaan esiin aiheuttaakseen dominoreaktion valtion moraaliseen itsetutkisteluun ja vaihtaen puolta boikotin puolelle. Reaktion tuli tapahtua, siten että kun näette mitä arvoja ajamme ja yhdistätte sen maailman tapahtum

4.6.1. Suomi – ei-neutraali olympiakisoihin osallistuja

Tämän osallistumattomien ryhmäkollektiivin osana voitiin nähdä Suomi, joka osallistui Moskovan 1980 olympiakisoihin. Mikko Torro on tarkastellut Suomen roolia sanomalehtikirjoittelussa seuraavasti:

Tammikuussa 1980 uudistettu julkilausuma, jonka mukaan Suomi pyrki välttämään konfliktilanteita urheiluelämässä, riitti selvittämään Suomen virallisen kannan boikottiasiaassa. Silti Suomen hallituskin joutui antamaan asiasta lausunnon, sillä Jimmy Carter oli lähettänyt presidentti Kekkoselle vetoamuksen Moskovan kisojen siirtämiseksi muualle tai peruuttamiseksi. Tämän pyynnön Suomi torjui. Suomen kanta boikotointiin oli koko ajan jämään selvä. Myös suomalaisen julkisen sanan suhtautuminen Moskovan olympiaboikottiin oli lähes täysin kielteinen. (Torro 2006, 23)

Suomi pyrki olemaan puolueeton osapuoli siirtämällä urheilukollektiivin pois poliittisesta päätöksenteosta Suomessa. Suomi toteutti tätä käyttämällä konfliktin ja uhan retoriikkaa muodostaessaan virallista kantaansa. Carterin retorisesti määrittelemän turvallistamisen ja politisoinnin vuoksi Suomi ei kuitenkaan voinut olla neutraali. Carterin konflikti ja uhka olivat merkityksellisiä Suomelle riippumatta Suomen linjasta välttää konfliktilanteita urheiluelämässä, koska Carter oli määritellyt boikottijulistuksen kautta itse sen poliittiset raamit. Suomella ei ollut valtaa määrittää näitä raameja, jolloin Suomea sitoi Carterin poliittinen raami. Suomella ei ollut mahdollisuutta siirtyä sivuun omilla ehdoillaan kuten ei ollut länsiliittolaisena toimineella Australiallakaan. Tämä voitiin nähdä siinä, että Carter koki tarpeelliseksi lähettää presidentti Kekkoselle vetoamuksen Moskovan kisojen siirtämiseksi muualle tai peruuttamiseksi.

Vetoomuksen motiivina oli siirtää poliittista linjaa neutraalista puolueettomuudesta kohti boikotin puolustamista. Neutraalius boikottia kohtaan ei auttanut Carteria hänen poliittisen operaationsa päämäärien saavuttamisessa, joten konflikti tuli luoda myös aktiivisesti puolueettomuutta korostaville, mutta faktisesti Neuvostoliiton kanssa sotilaallisessa liitossa oleville valtioille kuten Suomi.

Kuten Torro mainitsi, niin Suomi pyrki muodostamaan kantansa konfliktitilanteiden välttämiseen urheiluelämässä. Yritys muodostaa tällainen kanta oli olemassa, mutta taloudellisen riippuvuuden Neuvostoliitosta, rajanaapuruuden tuomien geopoliittisten rajoitteiden ja poliittisen tahdon seikkojen valossa valinta kohdistui selvästi kisoihin osallistumisen kannalle, jolloin konflikti Carterin kanssa syntyi, mutta konflikti laskettiin pienemmäksi kuin vastaava maiden välisten suhteiden rikkoutuminen Neuvostoliiton suhteen. Periaate oli sama kuin Kanadalla boikotin puolustamisen osalta. Valinta tehtiin suuremman konfliktin välttämiseksi. Tämä varovaisuusperiaate osoittaa, kuinka matalariskisestä toiminnasta huolimatta boikottijulistus vaikutti ympäri maailman kansalliseen politiikkaan saakka. Varovaisuusperiaatteen ongelma oli, että Carter ei saanut kaikkia valtioiden allekirjoittamaa legitimizeettiä toiminnalleen ja määrittämilleen raja-aidoille.

Miksi varovaisuusperiaate oli ensisijainen toimintamalli ja Neuvostoliiton suhteet niin tärkeät, että Carterin ehdotuksiin ei voitu Suomessa sitoutua? Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita tarkasteltaessa tulee siis kiinnittää huomiota myös taloudellisen hyödyn ja keskinäisriippuvuuksien tematiikkaan. Taloudellisesta velvoitteesta on lyhyt matka taloudelliseen hyötyyn kuten Torro analyysissään esittää:

Taloudellinen yhteistyö Neuvostoliiton kanssa kisojen onnistumiseksi taas näkyi varsinkin tavarantoimituksissa. Monet suomalaisyritykset hyötyivät selkeästi Moskovan olympiakisoista. Kisojen aikana Suomi ja Neuvostoliitto tekivät yhteistyötä Itämeren valvonnassa. Niinpä merivartiostossa oli kaikki lomat peruttu kisojen aikana. Nämä asiat riittänevät kertomaan, että Suomen osuus ponnisteluissa Moskovan olympiakisojen onnistumiseksi ei ollut lainkaan merkityksetön. Yhteistyötä tehtiin monin eri tavoin. (Torro 2001, 25)

Suomi siis hyötyi taloudellisesti osallistumisestaan Moskovan olympiakisoihin. Samalla pitää muistaa Suomen olleen poliittisesti sekä oikeudellisesti sidoksissa Neuvostoliittoon. Tätä voidaan tarkastella Suomen ja Neuvostoliiton välisten suhteiden kautta, missä tärkeä rooli on muun muassa

YYA-sopimuksen synnyllä . Yleisesikuntamajuri H. Särkiö on pro-gradu tutkielmassaan: ”Vuoden 1948 ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimus suomalaisissa arvioinneissa” käsitellyt Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen syntyä.

Särkiö esittää muun muassa, että Neuvostoliitto ehdotti YYA-sopimuksen kaltaisen sopimuksen käytäntöönpanoa vuosien 1938-39 aikana liittyen kahdenvälisiin neuvotteluihin. Suomi oli kuitenkin sitoutunut puolueettomuuspolitiikkaan, joten syksyn 1939 neuvotteluissa Suomen valtuuskunta torjui avunantosopimuksen. (Särkiö 1972, 36)

Paine puolueettomuuspolitiikan muuttamiseksi oli kuitenkin olemassa läpi sota-ajan. Särkiö tarkentaa, että asia tuli uudelleen ajankohtaiseksi toisen maailmansodan jälkeen, koska Neuvostoliitolla oli Puolan, Tšekkoslovakian ja Jugoslavian kanssa jo valmiina ystävyys- ja avunantosopimus vuosien 1947-48 aikana (Särkiö 1972, 36). Romania ja Unkari seurasivat perässä helmikuussa 1948 ja Bulgaria maaliskuussa 1948 (Särkiö 1972, 36). Suomella oli pitkän itärajan myötä vähintään yhtä suuri rooli, joten Suomi oli luonteva seuraava valinta sopimuksen tekijäksi. Särkiön mukaan Neuvostoliitto halusi luoda yhtenäisen sopimusverkon sitoen 1. maailmansodan jälkeen lännen johdossa olleet välialueen valtiot Neuvostoliiton puskurivyöhykkeeksi. Tämä paransi Neuvostoliiton sotilaspoliittista asemaa, mutta puskurivyöhyke oli pohjoisen osalta vaillinainen, koska Suomen ja Norjan osalta ei vastaavaa sopimusta ollut tehty. (Särkiö 1972, 36)

Suomi olisi siis Neuvostoliiton rajanaapurina tärkeä osa Neuvostoliiton puskurivyöhykettä ja osana vahvistamassa maan sotilaspoliittista asemaa. Tämä kuitenkin vaati sopimuksen tekoa ja kahden välisten suhteiden muodostamista.

Sopimuksen teon ehdottaminen oli siis vain ajan kysymys. Särkiö tarkentaa Stalinin osoittaen 22.02.1948 presidentti Paasikivelle kirjeen, jossa hän ehdottaen YYA-sopimuksen solmimista (Särkiö 1972, 37). Presidentti Paasikivi tarvitsi kuitenkin eduskuntaryhmien lausunnot ja hyväksynnän. Särkiö esitti eri eduskuntaryhmien hyvin jakautuneet mielipiteet:

SKDL suositti lämpimästi sopimuksen solmimista, sosialidemokraatit pitivät neuvotteluihin ryhtymistä hyväksyttävänä, mutta korostivat kansan enemmistön vastustavan sotilaallisia liittoutumia ja pitävän puolueettomuutta parempana. Oikeisto ja keskusta eivät olleet neuvottelujen

aloittamisen kannalla lukuunottamatta ruotsalaista kansanpuoluetta, joka ei vastustanut itse neuvotteluja, mutta asetti varauksia sopimuksen solmimiseen nähden. (Särkiö 1972, 37)

Vasemmistopuolueet olivat YYA-sopimuksen kannalla, mutta oikeisto ei neuvotteluja hyväksynyt. Tämä kertoi eduskuntaryhmien vahvasta polarisaatiosta, mihin Paasikiven tuli keksiä ratkaisu. Ratkaisu oli ottaa lausunnot vastaan ja aloittaa neuvottelut hyväksytyään neuvottelutarjouksen 09.03.1948. Paasikiven nimittämä Suomen valtuuskunta matkusti neuvottelemaan Moskovaan 20.03.1948. (Särkiö 1972, 37) Neuvottelut kestivät 11 päivää tuloksenaan YYA-sopimus. Sopimus allekirjoitettiin 6.4.1948 ja tuotiin eduskunnan hyväksyttäväksi huhtikuun 15. päivä. Eduskunta hyväksyi YYA-sopimuksen 28.4.1948 äänin 157 puolesta ja 11 vastaan saatuaan puoltava lausunnot perustuslaki- ja ulkoasianvaliokunnilta. (Särkiö 1972, 37)

Suomi oli siis YYA-sopimuksella sidottu ystävyys- yhteistoiminta- ja keskinäisen avunannon sopimukseen. YYA-sopimuksen 1. artiklan mukaan: ”siinä tapauksessa, että Suomi tai Neuvostoliitto Suomen alueen kautta joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi Saksan tai muun sen liitossa olevan valtion taholta, niin Suomi tulee taistelemaan hyökkäyksen torjumiseksi. Suomi kohdistaa kaikki käytettävissä olevat voimansa puolustamaan alueensa koskemattomuutta maalla, merellä ja ilmassa Suomen rajojen sisäpuolella. Vastavuoroisesti Neuvostoliitto antaa tarpeen vaatimaa apua sopimuksessa esitetyllä tavalla” (FINLEX, 17/1948).

Miksi tämä 1. artikla oli boikottijulistuksen suhteen olennainen, vaikka kyseessä ei ollut aseellinen hyökkäys? 1. artikla sitoi Suomen Neuvostoliiton liittolaiseksi. Maininnalla aseellisesta hyökkäyksestä tarkoitettiin Suomen voimapoliittista asemaa ja kuulumista Neuvostoliiton puoleiseen ideologiseen blokkiin ja etupiiriin riippumatta siitä, tapahtuuko suoraa aseellista hyökkäystä. Tämä tarkoitti sitoutumista täysimittaiseen puolustukseen Neuvostoliittoa vastaan suunnatun hyökkäyksen sattuessa

Tätä etupiirijattelua syvensi YYA-sopimuksen 3. artikla. 3. artiklassa sopimusosapuolet sitoutuivat osallistumaan kaikkiin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi YK:n ilmoittamien periaatteiden mukaisesti. Tämän lisäksi 4. artikla määräsi helmikuun 10. päivänä 1947 solmittuun Pariisin rauhansopimukseen vedoten olla tekemättä mitään liittoja ja osallistumasta liittyisiin toista sopimusosapuolta vastaan. (FINLEX, 17/1948)

Carterin boikotti oli tällainen YYA-sopimuksen 4. artiklan vastainen liittoutuma mihin osallistuminen tarkoittaisi Neuvostoliittoa vastaan asettumista. Neuvostoliitto olisi voinut Carterin luoman konfliktin ja uhan perusteella argumentoida Suomen rikkovan YYA-sopimuksen ehtoja osallistumalla boikottiin uhaten Neuvostoliiton kautta ajateltuna kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. YYA-sopimuksen 5. artikla tukee tätä näkemystä. Suomi olisi osallistumalla boikottiin rikkonut YYA-sopimusta. 5. artiklan mukaan: ”sopimuspuolet vakuuttavat päättäneensä toimia yhteistyön ja ystävyyden hengessä Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisten ja kulttuurisuhteiden jatkuvaksi kehittämiseksi ja lujittamiseksi” (FINLEX, 17/1948).

Moskovan olympiakisat olivat mitä suuremmassa määrin 5. artiklan mukainen tärkeä kulttuurinen näyttämö ja kulttuurisuhteiden kehitystyön osoitus. Suomi oli osana YYA-sopimusta sitoutunut kaikkeen kehittämistoimintaan taloudellisen yhteistyön tukemiseksi. Kuten aiemmin mainittua Neuvostoliitolle Moskovan olympiakisoilla oli tärkeä taloudellinen merkitys, jolloin Suomi oli keskeisessä osassa tämän tarkoituksen tukemisessa YYA-sopimuksen kautta. Muun muassa näiden syiden vuoksi Suomi osallistui vuoden 1980 Moskovan olympiakisoihin eikä osallistunut Carterin boikottiin. Kun Neuvostoliitto linkitti YYA-sopimuksella Suomen puskurivaltiookseen ja boikotin vastustajiin sitoen Suomen toimintamahdollisuuksia, niin miten Carter suhtautui tähän tosiseikkaan osana poliittista operaatiotaan ja mikä rooli nimenomaan Suomella oli boikottiin osallistumattomana maana Neuvostoliiton kupeessa?

Tätä voidaan avata Yhdysvaltojen ulkoministeriön historiantutkimusosaston Helsingin suurlähetystölle valmistaman katsauksen ”Yhdysvaltain ja Suomen suhteiden kehitys 1919-1989” kautta. Katsauksessa mainitaan muun muassa, että: ”Yhdysvaltain toisen maailmansodan jälkeisen Suomen-politiikan ensisijaisena tavoitteena oli Suomen pysyttäminen riippumattomana suvereenisena valtiona. Muita Yhdysvaltojen tavoitteita olivat mm. edistää sen täyttä osallistumista kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja ylläpitää sen tiedotus- ja kulttuuriyhteyksiä länteen.” (US Embassy 1989, 69)

Yhdysvaltojen suhtautumiseen Suomeen vaikutti siis länsiyhteyksien ja tiedotuksen edistäminen Neuvostoliiton rajanaapurina. Suomella oli siinä mielessä erityinen asema poliittisessa operaatiossa, että Suomen geopoliittinen sijainti teki Suomen poliittisesta toiminnasta merkityksellistä myös Yhdysvaltojen näkökulmasta. Kuten katsauksessa mainitaan: ”Yhdysvaltojen oli pidettävä mielessä Suomen geopoliittinen asema idän ja lännen välissä kylmän sodan kiihtyessä” (US Embassy 1989, 70).

Mielenkiintoista on kuitenkin huomata ristiriidat Carterin poliittisen operaation ja Yhdysvaltain ulkoministeriön välillä suhtautumisessaan Suomeen. Ulkoministeriön mukaan Yhdysvallat pyrki tästä geopoliittisesta syystä auttamaan Suomea ylläpitämään demokraattisia instituutioitaan ärsyttämättä Neuvostoliittoa sellaisiin vastatoimenpiteisiin rajoittaen Suomen toimintavapautta tai sen yhteyksiä länteen. Yhdysvaltain turvallisuusneuvoston tutkimuksessa vuonna 1952 asiaan liitettiin suora varoitus: ”avain Yhdysvaltain politiikkaan (Suomen osalta) on välttää toimenpiteitä, jotka uhkaisivat Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden herkkää tasapainoa.” (US Embassy 1989, 71) Ristiriita syntyi siitä, että Carterin poliittisen operaation ja turvallistamispuheen tehtävänä oli tätä vastoin luoda konflikti saamalla Suomi osallistumaan boikotin taakse. Toki Carterin viestissä Kekkoselle esittämä peruuttamisen tai vetäytymisen toive oli tästä ulkopoliittisen linjan vuoksi diplomaattisesti muotoiltu, mutta Carterin luoma kielellinen todellisuus oli kuitenkin ristiriidassa Yhdysvaltain ulkoministeriön esittämään yleiseen näkemykseen Suomen ja Yhdysvaltojen välisistä suhteista.

Näen tämän vahvistavan tutkielmassa mainittua aiempaa käsitystä siitä, että Carter loi turvallistamispuheensa ja moraalikäsitteensä itse linkittyen Neuvostoliittoon eksistentiaalisena uhkana ja olympiakisat toimivat tämän retorisen näytelmän näyttämönä. Aiemmillä reaalipoliittisilla diplomaattisilla ja poliittisilla suhteilla ei tässä tapauksessa ollut merkitystä vaan nimenomaisesti konflikti tuli luoda kaikkien valtioiden kanssa tämän uhan luomiseksi ja kielellisen todellisuuden vahvistamiseksi. Suomella oli tämän luomisessa erityinen rooli riippumatta geopoliittisesta asemastaan. Suomella oli valtiona pyrkimys olla neutraali ja liittoutumaton konfliktin suhteen, mutta YYA-sopimus yhdistettynä geopoliittiseen asemaan ja Carterin poliittisen operaation vaatimukseen loivat maaperän, missä boikottiin osallistumattomuus oli yhtäläinen osa poliittista operaatiota kuin boikottiin osallistuminenkin.

Carter käytti boikottiin osallistumattomia maita poikkeustilan poikkeuksellisuuden vahvistamiseen propaganda-sanon käytöllä. Suomi kuului edellä mainitulla yhteistyöllään Neuvostoliittoon osaksi tätä propagandan tarkoittamaa aluetta. Tätä Carter vahvisti vakuuttamalla yleisöään seuraavalla lauseella:

They have passed out hundreds of thousands of copies of an official Soviet document saying that the decision of the world community to hold the Olympics in Moscow is an

acknowledgement of approval of the foreign policy of the Soviet Union, and proof to the world that the Soviets' policy results in international peace. (Carter 23.03.1980, 518)

Carter puhui maailmanyhteisöstä. Maailmanyhteisö määritellään ihmisiksi tai valtioiksi, joita pidetään läheisesti yhteydessä oleviksi modernien teleyhteyksien ja taloudellisen, sosiaalisen sekä poliittisen riippuvuussuhteen kautta (Collins Dictionary 2017). Carter siis valtuutti itsensä puhumaan kaikkien Yhdysvaltoihin liittyvien maiden puolesta yhdentymään poikkeustilan osalta. Tätä hän korosti erityisesti boikottiin osallistumattomille valtioille, sillä maailmanyhteisö terminä pyrkii linkittämään kaikki kansallisvaltiot yhteen. Yhteen linkittämisen myötä arvopohja ja toimintamallit yhdentyisivät. Carterin tuli hämärtää kansallisvaltioiden rajat, jottei tulisi kuvaa kansallisvaltioiden vallasta tai mahdollisuudesta ottaa itse kantaa. Tällöin poliittista jakoa ei olisi voitu toteuttaa Carterin haluamalla tavalla. Turvallistamista ei olisi pystynyt vakuuttamaan yleisölle, jos siinä olisi ollut keskustelun tai vaihtoehdon mahdollisuus, mitä osa boikottiin osallistumattomista maista olisi käyttänyt kuten Suomen pyrkimyksessä puolueettomuuteen voitiin nähdä. Poliittinen operaatio vaati ehdottomuutta ja tähän Carter käytti boikotin osallistumattomienkin maiden osalta retorisen itsemääräämisoikeuden poistamista. Maailmanyhteisössä yksityisten ja erityisesti pienempien kansallisvaltioiden toimet eivät muuta kokonaiskuvaa. Kokonaiskuvaa sääteli Carter.

5. WHY ME? – POLIITTISEN OPERAATION VAIKUTUS URHEILIJOIHIIN

Aiemmin tutkielmassa on käyty läpi Carterin motiiveja ja tapaa luoda valtiollista politiikkaa boikottijulistuksen tarinan kautta. Käsittelen tässä luvussa, miten boikottiin liittyvät olympiaurheilijat ottivat boikottijulistuksen vastaan ja mikä heidän merkityksensä oli Carterin poliittisessa operaatiossa. Tekstin avulla näkee hyvin amerikkalaisurheilijoiden erilaisia tapoja suhteuttaa tilanteeseen. Urheilijat myös yhtenä osana yleisönä kertovat poliittisen operaation legitimitettiin ja onnistumisen asteesta. Tarinan keskiössä on urheilijoista lähtevä ajatus siitä, että: ”Miksi juuri minä?” Olympialaisiin valmistautuvat urheilijat joutuivat jättämään työnsä ja olympiaunelmansa menestyksestä politisoinnin johdosta. Carter myös puheessaan ilmaisee tämän tiedostavansa:

I understand how you feel, and I thought about it a lot as we approached this moment, when I would have to stand here in front of fine young Americans and dedicated coaches, who have labored sometimes for more than 10 years, in every instance for years, to become among the finest athletes in the world, knowing what the Olympics mean to you, to know that you would be disappointed. It's not a pleasant time for me. (Carter 21.03.1980, 519)

Carter sanoi ymmärtävänsä urheilijoiden tunteja olympiakisojen merkityksestä heille. Hän puki ajatuksensa välttämättömyyden muotoon ilmaistessaan pettymyksen olevan väistämätön viitaten myös siihen, ettei maailmanpoliittinen aika ole hänelle miellyttävä. Tällä Carter pyrki viestittämään tilanteen moraalista välttämättömyyttä ja omaakin henkilökohtaista uhriutumistaan: ratkaisut eivät ole miellyttäviä, mutta välttämättömiä. Carter loi kuvan viimeiseen asti pohtineesta arvojohtajasta. Pohdinnan lopputuloksena hän oli kuitenkin pakotettu boikotoimaan olympiakisoja ja tuottamaan edustamansa maan urheilijoille pettymyksen suuremman moraalisen hyvän edessä. Carter suojasi itsensä kätkeytymällä ajan poliittisen tilanteen taakse etsien sieltä oikeutusta boikotin tuomille seurauksille.

Kätkeytyminen oli tietoista, koska kuten aiemmin mainittua Kansainvälisen Olympiakomitean (IOC) säännöt kieltävät kaiken poliittisen toiminnan. Carter tiesi sen ja ymmärsi urheilijoidenkin tiedostavan olympiaperinteen periaatteet. Carter ilmaisi tätä mukaillen tietävänsä olympialaisten merkityksen, mutta silti arvotti olympialaiset poliittiselle agendalleen alisteisiksi. Tästä syystä Carter halusi korostaa urheilijoille välttämättömyyden retoriikkaa ja poikkeustilaretoriikkaa suuremmasta maailmanlaajuisesta häädystä, koska se olisi ainoa tapa oikeuttaa poliittinen toiminta

poliittisen toiminnan kieltävällä alueella.

Kaikki urheilijat eivät kuitenkaan tätä oikeutusta hyväksyneet ja ottaneet vastaan Carterin ehtoja vaan vastustivat boikottia omilla tavoillaan:

Toukokuun 24. päivänä 1980 maratoonari Gary Fanelli juoksi Niagara Fallsin Yhdysvaltojen olympiakarsinnoissa maratonin pitäen yllään paitaa, missä luki teksti: ”The Road to Moscow Ends Here”. Hän johti ensimmäiset 15 mailia kilpailusta, kunnes putosi kärjestä kilpailun väkijoukkoon. Ennen putoamistaan hän oli huutanut: ”a blister on my foot!” eli minulla on rakko jalassani (Stewart 01.08.1980). Hänen tarkoituksenaan oli juosta niin kovalla alkuvauhdilla, että kisan kolmella parhaalla olympiakarsintojen juoksijalla olisi kaikilla parempi aika kuin tulevien Moskovan olympiakisojen voittajalla. Kaikki kolme parasta juoksijaa juoksivat alle 2:11:00. Kaiken kaikkiaan 56 urheilijaa juoksi alle 2:20:00 sen ollen historian kovatasoisin olympiakarsinta. Moskovan olympiakisoissa kuukautta myöhemmin Itä-Saksan Waldemar Cierpinski voitti ajalla 2:11:03. (Lidz 14.12.1987)

Gary Fanellin kannanotto konkretisoitui siis kolmen parhaan juoksijan osalta. Juoksu-urheiluun keskittyvän lehden Runners Worldin artikkeli 1.8.1980 eritteli näistä kolmesta juoksijasta yhden juoksijan kohtalon. Siihen kohtaloon kiteytyi erityisen paljon Carterin poliittisen operaation seurauksia. Tämä juoksija oli Tony Sandoval. Hän oli jäänyt juuri neljänneksi eli ensimmäiseksi karsiutujaksi Montrealin vuoden 1976 olympiakisoista. Tästä sisuuntuneena Tony Sandoval voitti vuoden 1980 olympiakarsinnan pääsemättä tälläkään kertaa edustamaan maataan boikotin vuoksi. Moskovan olympiakisojen sijaan olympiakarsinnat tarjosivat kolmelle parhaalle paikan Fukuokan maratonille. Voiton jälkeisessä haastattelussa Sandoval mainitsi toiveikkaana, että paikka vielä tulevaisuudessa olympialaisiin tulisi:

”I'm not worried about that," he said, when asked about Moscow. A look of acceptance came over his face. "I thought about 1976," he continued, "but I'm a little bit better." (Stewart 01.08.1980)

Toiveikkaus ei valitettavasti kantanut Sandovalin kohdalla tämän pidemmälle. Sandoval juoksi 6. sijalle vuonna 1984 ja 27.sijalle vuonna 1988 mitkä eivät oikeuttaneet olympiaedustuspaikkaan. Vuonna 1992 olympiakarsinnoissa Sandoval ei päässyt maaliin akillesjänteen katketessa 8 mailin kohdalla. Sandovalin vuoden 1980 olympiakarsinnat jäivät siis hänen uransa kohokohdaksi.

(Stewart 01.08.1980)

Fanellin kannanotto paidassaan liittyi tähän tematiikkaan. Jos urheilija edustaa korkeinta moraalialia ja hyvää urheilemalla maataan edustaen ja tehden työtä sen puolesta, niin kuinka tämän mahdollisuuden riistäminen voi edustaa mitään vielä korkeampaa moraalialia tai hyvää urheilijan kautta esimerkiksi Tony Sandovalin tapauksessa? Fanellin kannanotto oli viiltävää kritiikkiä Carterin poliittista operaatiota kohtaan kyseenalaistamalla sen perusteita. Tutkielmani mukaan Carterin poliittisen operaation tarkoitus ei ollut tuoda moraalialia hyvää ja korkeinta moraalialia yksittäisille urheilijoille vaan urheilijoilla oli välinearvo. Heidän edustamansa arvot olivat tapa legitimoida Carterin politisoima toiminta yleisölle. Siinä toiminnassa suurvallan etu meni yksilön edelle riippumatta yksittäiselle urheilijalle koituvista seurauksista.

Tony Sandoval ei ollut tarinansa kanssa yksin. James Montaguen artikkelissa: "Gold against the soul: An athlete's story of the 1980 Moscow boycott" alkaa seuraavasti: "Don Paige could not bear to watch the race that he knew he could win." (Montague, 07.08.2012) Don Paige oli Yhdysvaltojen 800 metrin juoksun menestystoivoja vuonna 1980. Hän oli juossut maailman kärkiajan samana vuonna tiedostaen mahdollisuutensa menestykseen. Tämän mahdollisuuden kuitenkin vei vuoden 1980 olympiaboikotti. Don Paige kommentoi tuon hetkisiä tuntojaan CNN:n haastattelussa vuonna 2012, missä hän kuvaa lupanneen itselleen olemaan koskaan katsomatta olympiafinaalia henkilökohtaisesta pettymyksestä johtuen:

"To this day I have never watched that Olympic 800 final, I made a promise to myself"
(Montague 07.08.2012).

Pettymyksen taustana toimi Paigen kunto ja mahdollisuudet: Don Paige oli Yhdysvalloissa vuonna 1979 elämänsä kunnossa. Harjoitusvuosi oli ollut hänet uransa paras.

"To prepare for the Olympics takes 24 months to build the mental and physical strength, and '79 was a very good training year," he recalls." (Montague 07.08.2012)

Osoituksena kunnostaan Don Paige voitti NCAA:n 800 metrin ja 1500 metrin mestaruudet samoissa kisoissa. Vain harva on pystynyt kyseiseen saavutukseen tähän päivään mennessä Paigen ollessa ensimmäinen.

"I ran the 1,500m and, 28 minutes later, I ran the 800m". [...] "No one had ever done it before, the scheduling was so tight they thought it was impossible, but I won both events. That showed my form was good going into the Olympics" (Montague 07.08.2012).

Vuoden 1980 alussa hän sai kutsun presidentti Carterin vastaanotolle Valkoiseen Taloon. Presidentti Carter ja Yhdysvaltain olympiakomitea olivat kutsuneet muutaman urheilijan paikalle Paige mukaanlukien. Tämän jälkeen tuli tieto boikotista järkyttäen Paigea. Hän ei voinut uskoa sitä eritoten politiikan ja urheilun sekoittamisen osalta:

"And then I heard those words from Pres. Carter: 'We will not go'. I thought, you got to be kidding me? We're not going to the Olympics? I was heartbroken that politics and sport had mixed, but they always do, it's no use pretending otherwise." (Montague 07.08.2012)

Paige veti tästä johtopäätöksensä ja lähti poliittiselle uralle republikaanina kyseisenä vuonna. Tämä oli selvä kannanotto ja kosto demokraatti Carterille:

"I got my revenge. I became a Republican that year" (Montague 07.08.2012).

Tämän lisäksi Paige halusi hyvityksen menetyksestään. Hän sai puhelinsoiton ystävältään Via Reggiossa järjestettävästä 800 metrin juoksukisasta. Juoksukisaan osallistuu myös Sebastian Coe (vuoden 1980 olympiakisojen 800 metrin hopeamitalisti ja mies, joka vastasi vuoden 2012 Lontoon olympiakisoista.). Hän lähti kilpailupaikalle todetakseen tulleen poistetuksi osallistujalistalta. Paige kuitenkin meni tästä huolimatta lähtöviivalle ja voitti kilpailun Coe:ta vastaan maalikamera-kuvan perusteella. (Montague 07.08.2012) Voitettuaan tulevien olympiakisojen hopeamitalistin Paige tiesi menetyksensä:

"I wanted to see, on any given day, how I would compete and my Olympic moments was then. I didn't win the gold (in Moscow). I coulda and I shoulda." (Montague 07.08.2012)

Paigen esimerkki kertoo niistä ainutkertaisista hetkistä mitä urheilijoiden elämässä usein on. Olympialaiset järjestetään kerran neljässä vuodessa ja huippukuntoon pääseminen voi koskea vain yhtä olympiadia. Sandovalille ja Paigelle tämä olisi ollut vuoden 1980 Moskovan olympiakisat. Paige koki päässeensä asian yli, mutta useille muille urheilijoille asia jäi vaivaamaan vuosiksi eteenpäin:

"I may forgive, but I'll never forget," explained Craig Virgin in an interview with the New York Times before the Atlanta Olympic Games, 16 years after the boycott. In 1980 he held the world record in the 10,000m. (Montague 07.08.2012)

James Caracciolin mukaan Carterin hallinto näki boikotin hyvänä ja ei-sotilaallisena tapana protestoida Afganistanin valtausta vastaan. Se oli yritys osoittaa tyytymättömyyttä, mutta ne urheilijat, joilla oli vain yksi mahdollisuus vuonna 1980 menettivät sen (Montague, 07.08.2012) Tämä mahdollisuus vietiin heiltä, kuten Don Paigelta.

Tähän liittyen myös muilla urheilijoiden edustajille oli näkemyksiä Carterin boikotista. Näkemyksiä oli niin puolesta kuin vastaan. Esittelen tässä erilaisten näkemysten kautta urheilijoiden tunteja. Näitä esitteli Runners World – lehti artikkelissaan: ”Reaction to the Boycott Decision” 1. huhtikuuta vuonna 1980:

Muun muassa Craig Virgin (Yhdysvaltojen ennätyksen haltija 10 000 metrin juoksusta) otti kantaa asiaan:

”I think an Olympic boycott would only be effective if 50% or more of the countries participated in it” (Runners World, 01.04.1980).

Virgin lähti siitä ajatuksesta, ettei boikotille tule tarpeeksi kannatusta. Ilman kannatusta boikotilla ei ole tehoa. Hän ei varsinaisesti tyrmännyt boikotin ajatusta, mutta ei uskonut operaation onnistumiseen tai retoriikan paikkaansapitävyyteen. Virgin suhtautui boikottiin neutraalisti.

Bill Sieben on yhdysvaltalainen maratonjuoksija. Hän juoksi vuonna 1979 Bostonin maratonilla ajan 2:16:44. Hän lähti ajattelemaan kunnioittamisen kautta:

”It’s unfortunate, but you have to honor it. You have to honor the reasons for which it’s being done” (Runners World, 01.04.1980).

Sieben edusti urheilijoita, jotka kannattivat boikottia. Hänelle Carterin arvovalta ja perusteet olivat riittävät. Hän lähti tukemaan Carterin boikottia alistuen Carterin statukselle ja määräysvallalle vaatien kunnioitusta osakseen riippumatta urheilijoiden kannalta ikävästä lopputuloksesta. Hän ei

nähty ongelmaa urheilun ja politiikan yhteensovittamisessa vaan luotti valtiojohdon harkintakykyyn, syiden arviointiin ja niihin liittyviin perusteluihin. Sieben suhtautui boikottiin myönteisesti.

Ron Tabb on yhdysvaltalainen maratoonari. Hän on parhaimmillaan juossut maratonin aikaan 2:13. Hänen kommenttinsa oli urheilijalähtöinen:

”I think it should be left completely up to the athletes. The athletes are the ones who’ve worked their asses off and I think it should be left up to them whether they should go or shouldn’t go” (Runners World, 01.04.1980).

Ron Tabbin mielestä boikottiin osallistuminen tulisi jättää täysin urheilijoille päätösvallan kuulussa heille. Tämä siksi, että urheilija on osallistumisen eteen tehnyt kaiken työn. Tabb siis kritisoi Carterin poliittisen operaation hierarkkista ja normittavaa luonnetta. Hän oli siis kriittinen siitä, että Carter sotki politiikan urheiluun. Tabbin vastauksesta huokuu erityisesti pettymys Carterin poikkeustilaretoriikkaan. Se ei antanut mahdollisuutta ilmaista mielipidettä asiasta tai tehdä omaa yksilöllistä päätöstä. Tabb suhtautui boikottiin individualistisesti ja kriittisesti urheilun sekä politiikan yhdistämiseen.

Dean Matthews, joka on yhdysvaltalainen maratoonari. Hän voitti vuoden 1979 Honolulun maratonin totesi seuraavasti:

”When I first heard about it, I was pretty reactionary: ‘Why me?’ But I thought about it and when I was on a run the next day, I decided that if everybody feels that’s the right thing to do, we should do it. The Olympic spirit has been lost anyway” (Runners World, 01.04.1980).

Dean Matthews puki sanoiksi monen urheilijan ajatuksen: ”Miksi minä?” ”Kuinka minä liityn tähän?” Matthews kuitenkin liitti urheilijat omaksi yhteisökollektiivikseen, että urheilijoiden yleinen mielipide ratkaisee. Carterin puheeseen ja retoriikkaan hän ei ottanut kantaa kuin ilmaisemalla politiikan ja olympiaurheilun yhdistäminen on kadottaneen olympiahengen. Toisin sanoen Matthews sin pettymys huokui väliinpitämättömyyttä ja Carterin poliittisen operaation uskottavuuden puutetta. Matthews sin maininnan merkitys on siinä, että hän nosti esiin sen miten Carterin operaation saattoi nähdä olympialiikkeen ja sen uskottavuuden uhaksi, koska politiikan mennessä urheilun edelle, mitä urheilusta jää jäljelle. Matthews suhtautui pettyneesti ja

urheilijoiden mielipiteeseen vedoten ollen kriittinen operaation taustoista.

Andy Holden, joka on kaksinkertainen Bermudan maratonin voittaja esitti seuraavan mielipiteen:

”I don’t think it’s a particularly good way of applying pressure. The Olympics are going to go ahead anyway. The Eastern bloc will simply win more medals. So it’ll be a propoganda victory for them” (Runners World, 01.04.1980).

Andy Holden ei puhunut urheilijoista tai urheilijoista vaan politiikasta. Hän ilmaisi suoraa kritiikkiä Carterin poliittisille toimille ja ei uskonut sen olevan hyvä painostuksen väline. Holdenin mukaan olympiakisat käynnistyvät myös ilman Yhdysvaltoja, jolloin Holden näki tämän pikemminkin itäisen blokin propagandistisena voittona. Neuvostoliitto saa propagandansa kautta enemmän näkyvyyttä tuomalla itse esille urheilijoidensa suoritusten kautta näitä korkean moraalin arvoja kuin Carter ja Yhdysvallat toteuttamalla boikottinsa. Holden suhtautui boikottiin poliittisena virheenä ja Neuvostoliiton voittona ennemmin kuin urheilijoiden menetyksenä.

Don Kardong, joka oli 4. vuoden 1976 olympiamaratonilla mainitsi seuraavaa:

”For years the government’s been telling you sports and government are separate—therefore we won’t give you any money. Now all of a sudden sports and politics are united! So I expect the subsidies to start flowing. . . .” (Runners World, 01.04.1980).

Don Kardong ilmaisi hallituksen pitäneen vuosia hallituksen toimintaa ja urheilua erillään toisistaan, minkä vuoksi urheilu ei saanut rahallista tukea. Hallitus satoi itsensä kiinteästi osaksi urheilua tarvitessaan tätä urheilun ulottuvuutta, mihin viittaa myös sarkastinen ilmaisu siitä, että kun yhdistäminen on tapahtunut niin rahallinen tukikin alkaisi virtaamaan. Kardong otti esille Carterin operaation moraalisenkin ongelman. Operaatio sisälsi paljon vaatimuksia ja välttämättömiä uhrauksia, mutta ei tarjonnut paljoakaan näiden uhrausten tilalle. Kunnia, korkea moraalinen ja isänmaa alistavat urheilun ja sitä suorittavan yksilön. Kardongin mukaan Carterin väite urheilijoiden erityisasemasta ei siis konkretisoitunut ja pitänyt paikkaansa. Kardong suhtautui kriittisesti boikottiin urheilijoiden hyväksikäyttämisenä.

Carl Hatfield on yhdysvaltalainen maratoonari. Hän voitti vuoden 1978 AAU:n mestaruuden. Hän otti olympialaisten arvopohjan esille:

”The Olympics is one of the few events that’s conflict-free. It’s a step in a positive direction. Take away that step and you’re further down that continuum that leads to war.” (Runners World, 01.04.1980)

Carl Hatfield lähti liikkeelle kansainvälisen Olympiakomitean periaatteista. Kansainvälisen Olympiakomitean peruskirjassa olympialaiset ovat konflikteista- ja poliittisesta toiminnasta vapaa alue. Hatfieldin mukaan tämä edusti positiivista kehitystä osoittamaan ihmisille, mitä voidaan saavuttaa ilman konfliktia ja sotia. Konfliktit ja sodat värittivät duopolista kylmän sodan maailmaa ja näin Carter teki olympiaurheilustakin vain osan sotaan johtavaa jatkumoa. Hatfield suhtautui siis Carterin julistukseen osoituksena olympia-aatteen vapauden unohtamisena, konfliktin tuomisesta sen keskiöön ja tätä kautta sotaan johtavana poliittisena toimintana.

Chuck Smead on yhdysvaltalainen juoksija. Hänellä on hallussaan 50 kilometrin maastojuoksun maailmanennätys. Hän lähti ajatuksissaan ihmisyyss edellä:

”Look at all the people who are getting killed in Afghanistan! What’s more important? Getting killed or going to the Olympics? I kinda feel the U.S. has got to do something. . . . But what bugs me most is all the money the USOC wastes. The athletes don’t get a penny of it.” (Runners World, 01.04.1980)

Chuck Smead ei nähnyt boikotissa ongelmia. Hän viittasi Carterin boikottijulistuksen perusteisiin siitä, että Neuvostoliitto tekee Afganistanissa julmuuksia hyökkäämällä sinne. Hän vetosi yhtäläillä ihmishenkien säilyttämisen merkitykseen ja sen absoluuttisesta tärkeydestä. Hän oli ottanut sellaisenaan vastaan Carterin turvallistamispuheen sitoutuen siihen. Hänestä olympiakisat menettivät tässä merkityksensä ja Yhdysvalloilla oli aktiivinen velvollisuus osallistua tämän asian lopettamiseen. Smead siirsi vastuun Yhdysvaltain olympiakomitealle auttaa urheilijoita. Carter teki vain velvollisuutensa.

Voidaan siis todeta Carterin boikottijulistuksen herättäneen urheilijoissa monenlaisia tunteita ja ollen vaikuttamassa monen urheilijan elämään ja uraan. Yhdistävänä tekijänä boikotista puhuneilla urheilijoilla oli kuitenkin, että monella urheilijalla oli vahva tieto ja käsitys maailmanpoliittisesta tilanteesta. Carter luotti vahvasti, että tarina uhasta menisi sellaisenaan lävitse ja hänen auktoriteettiinsa luotettaisiin kyseenalaistamatta. Hän aliarvioi olympialaisten merkityksen ja

ainutkertaisuuden huippu-urheilijalle kuten voitiin nähdä Don Paigen ja Tony Sandovalin kokemuksista. Heillä heräsi ajatus, että miksi juuri heidän tuli uhrautua ja kantaa urheilijoiden korkeamman moraalin taakka tämän turvallistetun hätätilan aikana? Tähän näkemykseen yhtyi myös Dean Matthews. Carter ei saanut heiltä täyttä legitimaatiota toiminnalleen, koska korkeammat arvot eivät hyödyttäneet heitä henkilökohtaisesti. He osoittivat näkemystä, minkä mukaan huippu-urheilija urheilee lähtökohtaisesti kuitenkin itselleen ja tavoitteilleen vasta toissijaisesti kansallisvaltionsa puolesta. He kokivat luopuvansa unelmistaan ja elämästään Carterin määrittelemien ideaalien pohjalta. Tähän myös Don Paige viittasi ”rakko jalassa” - kommentillaan osoittaen, että he olivat parempia kuin tulevien olympiakisojen voittajat, mutta Carter oli heillä ”rakkona jalassa” estämässä sen toteutumista poliittisoiden olympiakisat.

Carterin tarina uhasta oli kuitenkin osalle urheilijoista sisällöltään legitiimi ja hyväksyttävä kuten Chuck Smeadille ja Bill Siebenille. He antoivat vallan Carterille kokien ihmishenkien, turvallisuuden ja sodan kauheuksien ajavan olympialaisten sekä urheilijoiden edun edelle. Siitä kuitenkin kaikki urheilijat olivat yhtä mieltä, että urheilua ja politiikkaa ei olisi tullut sotkea keskenään Carterin toteuttamalla tavalla. Esimerkiksi Don Kardongin ja Carl Hatfieldin mielestä urheilua ja politiikkaa ei tulisi sekoittaa. Kardongin mukaan politiikka rahasti urheilua ja Hatfieldin mukaan olympialaisten periaate ja säännöt kielsivät poliittisen toiminnan.

Kansainvälinen Olympiakomitea oli samaa mieltä ja sääntöjen rikkominen näkyi. Willian Bigelow artikkelissaan: ”The Failed Carter Boycott of the 1980 Moscow Summer Olympics” kertoi Julian Rooseveltin näkemyksiä Kansainvälisen Olympiakomitea yhdysvaltalaisjäsenenä:

“Any boycott isn’t going to change the Soviets’ mind and isn’t going to get troops out of Afghanistan. I’m as patriotic as the next guy, but the patriotic thing to do is for us to send a team over there and whip their ass” (Bigelow 2014).

Rooseveltin mielestä boikotti ei tehoa varsinkaan isänmaallisuuteen ja korkeisiin arvoihin vetoamalla vaan ne toteutuvat osallistumalla ja jyräämällä muut osallistujat.

Urheilijoiden ja jopa Kansainvälisen Olympiakomitean parissa ei ollut siis koherenttia yksimielisyyttä Carterin boikotista ja sen luomasta tarinasta uhasta, mutta kaikki olivat sitä mieltä ettei Carterin olisi tullut käyttää Moskovan olympiakisoja politiikan välineenä. Olympialaiset ja urheilu olivat selkeästi jotain heille kuuluvaa ja pyhää ainutkertaisuutensa sekä harvojen

mahdollisuuksiensa puolesta. Carter ei siis saanut urheilijoita poliittisen operaationsa taakse. Matalariskinen poliittinen areena ja korkeiden arvojen ideaalin omaavat urheilijat kuulosti varmasti paperilla toimivalta, mutta Carter aliarvioi urheilijoiden ja siviiliyhteiskunnan suhteen olympialaisiin. Olympialaiset edustaa vahvoja perinteitä riippumattomuudessa erityisesti urheilijoiden osalta. Vahvoista perinteistä esimerkkinä korkeat arvot ja moraalit ovat olympialaisissa ja urheilussa itsessään. Urheilija osoittaa näitä arvoja urheilemalla siinä kontekstissa näyttämällä kykyä ja voimaa siviiliyhteiskunnalle, mihin esimerkiksi Dean Matthews viittaa siinä, että mitä olympialaisista jää jäljelle jos olympialaisiin tuodaan poliittinen ohjaus? Tähän Carterin tarina uhasta ei sopinut.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksissä tiivistän Carterin poliittisen operaation lopputuleman ja havainnollistan sitä kartalla Carterin retoriikasta muutoksineen. Tarkastelun välineenä toimii Patrick Thaddeus Jacksonin (2006) teoksessaan: ”Civilizing The Enemy: German Reconstruction and the Invention of the West” rakentama retorisen topografisen kartan teoria, millä voidaan konkretisoida suurvalta-asemien ja poliittisen operaation tuomia muutoksia retorisella tasolla. Tässä tarkoituksessa topografiset kartat näyttävät suurvaltojen retorisen position ennen ja jälkeen Carterin poliittista operaatiota vuoden 1980 Moskovan olympiakisoja kohtaan. Tämä positio kertoo poliittisen operaation vaikuttamista ja lopputuloksesta eli mikä boikottijulistuksen merkitys oli retorisella tasolla. Avaan ensin teorian taustaa ja sen jälkeen esitän teorian mukaiset kartat Carterin operaatiosta.

Jackson lähtee hahmottelemaan topografisen kartan käsitettään tarkoituksenaan nostaa esiin retorisesti luodusta kartasta taustalla olevaa alueen maastoa erottelemalla sen fysikaalisia ominaisuuksia (Jackson 2006, 46). Topografisella kartalla tarkoitetaan perinteisessä merkityksessään maastokarttaa, missä maan pinnanmuodot on kuvattu yksityiskohtaisesti (Korpela 2016). Eri retoristen käsitteiden asemat voidaan merkitä näkyviin kerros kerrokselta kuten maastokartassa. Esimerkiksi maastokartassa kerrokset kuvataan järjestyksessä, esimerkiksi: rakennukset, tiet edeten aina pienimpään havaittavaan yksikköön saakka. Samalla periaatteella kuin maastossa myös debattissa voidaan nähdä pääasiallisena maastona debatin pääperiaate ja pilkkoa se tarvittaessa pienempiin havaittaviin kerroksiin yksityiskohtien mukaan. Carterin boikottijulistuksessa pääperiaatteena oli Carterin halu tulla valituksi jatkokaudelleen vuoden 1980 Yhdysvaltojen presidentinvaaleissa ja vahvistaa Yhdysvaltojen suurvaltopoliittista asemaa heikentämällä Neuvostoliiton asemaa poliittisella operaatiollaan. Tämän raamin voidaan ajatella olevan maastokartan rakennus. Tämän rakennuksen ympärillä olevina kiintopisteinä voidaan nähdä Carterin turvallistamispuhe ja moraalinormit. Näiden kiintopisteiden yksityiskohtaisina piirteinä voidaan käsittää urheilijoita ja boikottiin osallistuvia tai osallistumattomia valtioita. Nämä kerrokset muodostavat maiseman kokonaisuutena. Topografisen kartan lähtökohtana on siis olemassa tietty pääperiaate ja tausta, millä debattia käydään. Carter teki nämä säännöt itse boikottijulistuksensa kautta.

Nämä säännöt eli debatin sisältö kuvailee toimintaa ympärillä. Poliittinen retoriikka ja debatti

voidaan niputtaa Jacksonin teoriassa seuraavasti: debatin osapuolilla on tietty lähtöasema ja pysyvä käsite eli tietty maasto kiintopisteineen. Debatti käydään tämän maaston ympärillä yksityiskohtia myöden niiden vaikuttaen olennaisesti koko maisemaan. Boikottijulistus oli yksi poliittinen operaatio suurvaltadebatissa ja suurvaltataistelu pienoiskoossa. Yhdysvallat ja Neuvostoliitto olivat kylmän sodan suurvaltoja eri ideologian omaavina blokkeina, joihin kuului niiden blokkiin keskinäisriippuvaiset liittolaisvaltiot. Tämä käsite sisältöineen oli pysyvä elementti riippumatta poliittisesta operaatiosta ja sen retoriikasta. Boikottijulistus käytti turvallistamista ja moraalinormeja muuttamaan tämän käsitteen sisäistä voimatasapainoa pyrkien vaikuttamaan keskinäisriippuvaisiin liittolaisvaltioihin. Kyse oli siis suhteellisista voimasuhteista. Carterin pyrki vaikuttamaan pysyvän käsitteen sisältöön ja tulkintaan. Tätä voidaan kuvata konkreettisilla topografisilla retorilla kartoilla.

Debatin roolista Jackson on maininnut seuraavaa:

Similarly, the topography of a series of debates specifies the various rhetorical commonplaces that are variously deployed and opposed by the advocates of the concrete positions appearing in the course of that debate (Jackson 2006, 46).

Jacksonin mukaan tietystä keskustelusta voidaan piirtää topografinen kartta, koska debatissa käytetään debatin jäsenten kesken yleisesti jaettuina erilaisia retorisia keinoja. Näitä jaettuja keinoja käytetään ja vastustetaan tietystä asemista nähden ilmeten debatin edetessä. Jacksonin mukaan retorinen debatti noudattaa näitä yleisesti jaettuja lainalaisuuksia. Nämä lainalaisuudet tulee vain nostaa tapauskohtaisesti esiin. Nostamalla ne esiin voidaan ne piirtää kartaksi vertaamalla debatin jäsenten välisiä asemia. Jackson mainitsee kuitenkin että keskustelun olosuhteiden tulee mahdollistaa debatin käyminen. (Jackson 2006, 46) Dialogia ei voida käydä, jos debatin toinen osapuoli ei jaa toisen osapuolen käsitystä käsitteen sisällöstä. Debatin osapuolten ollessa käsitteen osalta samalla kartalla muodostuvat myös kartan raamit. Tämän raamittavan linkin on kuitenkin oltava heikko. Osapuolten ollessa samaa mieltä ei välttelyssä olisi mitään mieltä. (Jackson 2006, 50) Raamien sisällä tapahtuvat debatin mukaiset argumentit piirtävät debatin jälkeen osapuolten välisen toiminnan mukaisen kartan.

Jackson kuvailee retorisen topografian analyysin olevan perusteellinen ja empiirinen yritys. Topografisessa kartassa maaston kerrostumia myöten kulkiessa etsitään argumentin jälkiä nostoen esiin debatoitavan kysymyksen. Nämä jäljet johtavat aina johonkin perusrakenteeseen kuljettavan

matka ollessa aina erilainen. Tämän kuljettavan matkan voi piirtää polkuineen sen ollessa aina ainutlaatuinen kokemus. Kokemuksessa on kyse tietystä hetkestä debatin aikana ja sen hetken vaikutuksista debatin perusrakenteeseen ja kartan maisemaan. Voidaan ajatella olevan maailmanaika ennen ja jälkeen Carterin poliittisen operaation mikä voidaan piirtää esiin topografisen kartan kautta. (Jackson 2006, 51)

Topografia antaa tietyt raamit kohdentaen tutkimusta tiettyyn hetkeen. Tämän voidaan katsoa olevan lähellä totuutta perusrakenteiden ollessa selvillä. Se antaa mahdollisuuden tutkimuksen keskittymisestä yksityiskohtiin. Jacksonin mukaan esimerkiksi Yhdysvaltojen maailmansotien jälkeisessä debatoinnissa ei tule keskittyä mihinkään tiettyyn valinnan hetkeen vaan tutkia oikeutuksen malleja, mitkä tukivat Yhdysvaltojen osallistumista ja vallan kerryttämistä sodan jälkeiseen maailmaan vapauden tai demokratian kautta (Jackson 2006, 59). Tätä positiota voidaan soveltaa myös Carterin poliittiseen operaatioon. Vapaus ja demokratia ovat siinäkin keskeisiä ja pysyviä käsitteitä kuten Jackson seuraavassa sitaatissa käsitteistä ilmaisee:

Another rhetorical commonplace is also in evidence in the American debates: the notion of “liberty,” or “democracy,” as a type of social order that must be defended. (Jackson 2006, 59).

The rhetorical core of this position is the tight linkage between ‘American exceptionalism’ and ‘heliotropism,’ producing the familiar and traditional notion of America as a “city on a hill, aloof from the rest of humanity so that it can display its excellence in isolation” (Baritz 1964, 3).

‘Anticommunism’ and ‘the preservation of liberty’ occupy secondary places in this rhetorical constellation, indicated by their more peripheral position in the diagram (Jackson 2006, 60).

Oikeutuksen topografinen kartta näkyy hyvin yhdysvaltalaisessa ekseptionalismissa ja heliotropismissa tarkoittaen että Yhdysvallat on erityinen ja vahvempi kuin muut valtiot ja siihen liittyy jatkuva kasvu. Tämä on perusrakenne, millä vahvistetaan erityisyyttä. Antikommunismi ja vapauden vaaliminen olivat toissijaisia oikeutuksen käsitteisiin nähden, koska ne olivat polkuina tarkennuksia perusrakenteena toimineista ekseptionalismista ja heliotropismista eteenpäin.

Topografisesti ajateltuna Carter vankisti maastokseen koko vapaan ja demokraattisen maailman

toivoen kohderyhmänsä ymmärtävän hänen valintansa tarkoin valittujen käsitteiden kuten vapaus, demokratia ja ihmisarvo kautta. Yhdysvallat oli se keskus piste mitä ympäröivää maisemaa hän näiden käsitteiden kautta lähti piirtämään. Boikotti mahdollisti spesifioidun polun luomisen ja hän toivoi sen aiheuttavan ketjureaktion myös muissa valtioissa liittymällä boikottiin mukaan ja vahvistamalla polun pohjaa. Carter piirsi polkua määrittäen moraaliset periaatteet ja turvallisuuden. Boikottiin osallistuvat valtiot ja yhdysvaltalaiset urheilijat tekivät tämän moraalisen ideaalin puolesta uhrauksia. Debatin dialogi rakentui siihen yhdysvaltalaisen retorisen totuuden olemassaoloon. Tällä totuudella tarkoitin, että boikottiin osallistumalla alistuu tähän totuuteen ja lähtee kulkemaan Carterin määrittelemää polkua pitkin. Carter loi siis retoriikassaan polun kylmän sodan suurvaltaretoriikkaan kuuluvan duopolisen topografisen kartan kahdella keskus pisteellä. Nämä keskus pisteet olivat oikeamielinen Yhdysvallat ja väärämielinen Neuvostoliitto. Boikottijulistuksen kautta maailmanvaltiot pakotettiin valitsemaan puolensa prosessin alussa muokkaamaan topografisen kartan maisemaa. Jokainen valinta oli vaikuttamassa merkintöjen suuntaa. Seuraavassa osoitan topografisilla kartoilla erillisellä kartalla tilannetta ennen vuoden 1980 Moskovan olympiakisoja ja valintojen jälkeen boikotin toteuttamisen jälkeen.

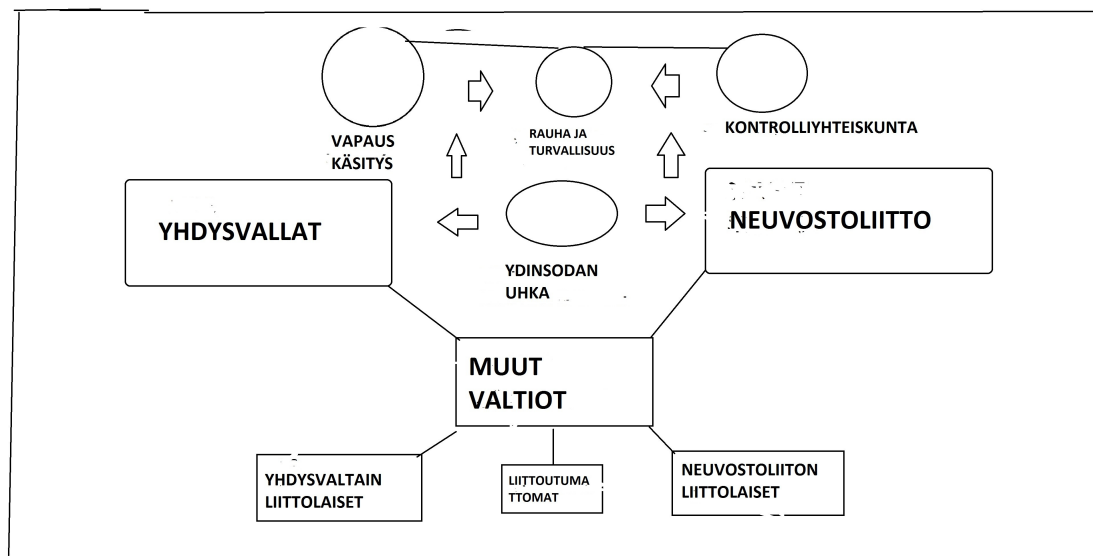

FIG. 1. TOPOGRAFINEN KARTTA ENNEN CARTERIN POLIITTISTA OPERAATIOTA JA VUODEN 1980 MOSKOVAN OLYMPIAKISOJA

Kartassa näkyy Kylmän sodan duopolinen maailmankuva. Tällöin vallitsi niin sanottu ”kauhun

tasapaino”. Kartassa Yhdysvallat edustaa vapautta ja Neuvostoliitto kontrollia. Yhdysvallat ja Neuvostoliitto suurvaltoina määrittävät muiden maiden kohtalon pitäen sisällään Yhdysvaltojen liittolaisvaltioita (US Allies), Neuvostoliiton liittolaisvaltioita (NL Allies) ja liittoutumattomia valtioita.

Toisen maailmansodan jälkeen suurvalloilla oli käytössään ydinaseita ja niiden pelossa molemmat suurvallat pyrkivät rauhaan ja turvallisuuteen sotilaallisen konfliktin estämiseksi. Yhdysvallat ja Neuvostoliitto olivat pakon edessä sitoutuneet rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen maailmassa.

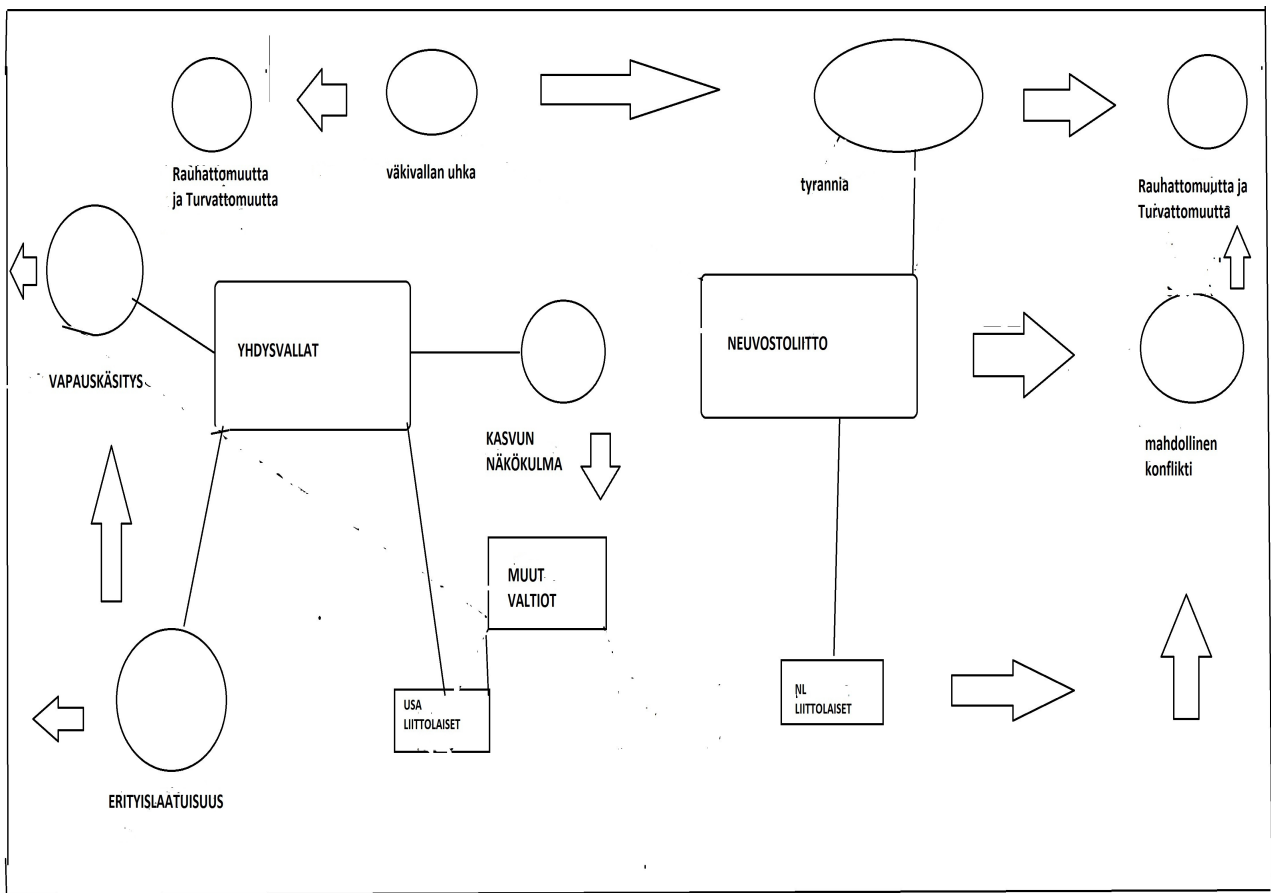

FIG. 2. TOPOGRAFINEN KARTTA CARTERIN POLIITTISEN OPERAATION MUUTOKSISTA JA TILANTEESTA BOIKOTIN JÄLKEEN

Carter siirsi poliittisessa operaatiossaan vapauden käsitteen mahdollisimman kauas Neuvostoliiton

edustamasta moraalisen pahan ja tyrannian käsitteestä (tyranny). Tätä muutosta kuvatakseen kuvan vapaus (liberty) siirtyy kohti läntä. Carter siirsi tämän myötä Yhdysvaltojen erityisyyttä (exceptionalism) kohti vapauden (liberty) käsitettä ja valjasti heliotropistisen eli Yhdysvaltojen kasvun näkökulman kohti Eurooppaa ja muuta maailmaa turvallistamalla sen. Carter toteutti tämän legitimoidakseen olympialaisten arvot osaksi määrittelemiään moraalinormeja ja vahvistamalla turvallistamisen tarvetta.

Tämä turvallistamispuhe linkitti Neuvostoliiton väkivallan uhan edustajaksi (threat of violence), siirtäen Neuvostoliittoa kohti maailmanrauhan ja turvallisuuden vaarantamista (no peace and safety) sekä toimien osoituksena Neuvostoliiton tyranniasta (tyranny). Tämä väkivallan uhka ja tyrannian vahvistaminen myös osaltaan siirsi Neuvostoliittoa ja sen liittolaisvaltioita lähemmäksi turvallisuuden vaarantamisen aluetta mahdollisen konfliktin uhan myötä (no peace and safety; possible conflict).

Neuvostoliitto loi eksistentiaalisen hätätilan konfliktin aiheuttajana ja Neuvostoliiton liittolaiset (NL Allies) boikottiin osallistumattomina siirtyivät osaksi mahdollista konfliktia (possible conflict) ja kauemmaksi Yhdysvaltojen liittolaisista (US Allies). Yhdysvaltojen liittolaiset olivat mukana Yhdysvaltojen erityislaatuisuuden (exceptionalism) korostamisessa osana tätä heliotrooppista turvallistamista ja sitä myöten osana Yhdysvaltojen vapauskäsitystä (liberty).

Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että ideologisia rajoja oli siirrettävä kauemmaksi luomalla konfliktin uhka Yhdysvaltojen erityisyys säilyttämiseksi. Tätä kautta kasvasi vapaan maailman käsitteen levinneisyys voimistaen länsivaltioiden ja sen liittolaisten painoarvoa. Vapaan maailman ja lännen merkityksen nousu korostaisi Yhdysvaltain erityisyyttä ja voimaa suhteessa Neuvostoliittoon.

Väkivallan uhan pallo siirrettiin Neuvostoliiton vastuulle, koska Carterin mielestä olympiakisat ja niiden esiintuoma ideologia luo väkivallan uhan, ei konfliktin ja ideologisen jakolinjan vahvistaminen. Ihmisarvon ja turvallisuuden käsitteet siirretään pois kontrolliyhteiskunnan alta koskemaan ainoastaan länsimaisia vapausyhteiskuntia.

Kartoista voidaan nähdä Carterin poliittisen operaation vahvistaneen ideologisia jakolinjoja sekä jakaneen maailmaa yhä enemmän läntiseen ja itäiseen blokkiin. Carter työnsi boikottiin osallistumattomat maat Neuvostoliiton liittolaisina osaksi itäisen blokin edustamaa väkivallan

uhkaa ja tyranniaa. Samalla hän turvallisesti boikottiin osallistuvat liittolaisensa läntiseen blokkiin päin korostamalla omaa erityisyyttään vapauskäsitteen sekä moraalinormien muodostajana.

Kartassa 1 (Fig. 1.) nähtävä rauhan ja turvallisuuden eetos ydinaseiden pelossa muuttui Carterin poliittisen operaation myötä konfliktin ja voimapoliittisen valtataistelun piiriin tulleeeksi eetokseksi. Tarkoituksena oli luoda ei-sotilaallinen ja ydinaseuhkaa kiertävä tapa muuttaa voimasuhteita. Tässä hän onnistuikin voimasuhteiden ja suurvaltapolitiittisen kartan muuttajana. Ydinasevalmius oli matalariskisestä poliittisesta areenasta riippumatta voimassa luoden jännitteitä.

Tutkielma on nostanut esiin Carterin poliittisen operaation luoman kielellisen todellisuuden. Tämä todellisuus on luotu turvallisempuuden kautta. Neuvostoliiton muodostama eksistentiaalinen uhka oli perustana retorille kansainväliselle hätätilalle ja sen tunnistamiselle. Tämä puhe oli koottu yhteen käyttämällä Lakoffin poliittisen raamittamisen teoriaa kuten Yhdysvaltojen ulkopoliittiseen perinteeseen kuuluu. Nämä toimet olivat tarina uhasta. Vuoden 1980 Moskovan kesäolympialaiset olivat tämän uhan matalariskinen politisoitu areena. Tarinan uhasta matalariskisellä poliittisella areenalla tuli varmistaa Carterin poliittiset intressit: uudelleenvalinta presidentiksi vuoden 1980 vaaleissa ja Yhdysvaltojen suurvaltapolitiittisen aseman vahvistaminen. Tällä toiminnalla oli siis aktiivinen merkitys kylmän sodan tilanteeseen siirryttäessä pois liennytytpolitiikasta.

Carter käytti tarinaa uhasta Moskovan kesäolympiakisojen olympiaboikotti-julistuksessa sekä sitä edeltäneessä Kansakunnan tila -puheessaan. Hänen tarkoituksenaan oli luoda yleisölle reaalitodellisuudesta poikkeavasti turvallisempuuden kautta poliittinen illuusio ja retorinen kuva turvasta. Tämän tuli herättää yleisössä mielleyhtymiä siitä, että tarinan mukaisesti oli tehtävä uhan ollessa kriittinen, mitä Carter käytti legitimoidakseen poliittinen toimintansa. Reaalimaailmassa toimien voidaan nähdä luoneen turvattomuutta ja epävakautta ympäri maailman Carterin retoriikan toimesta siirtymällä pois liennytytpolitiikasta. Tällaiseen anarkistiseen tilanteeseen voidaan nähdä hänen pyrkineen poliittisen operaationsa onnistumisen varmistamiseksi.

Poliittinen raamittaminen ja tarina uhasta loivat mahdollisuuden luoda oma me-identiteetti valtioiden ollessa yhtenä hyvän rintamana pahaa vastaan. Tässä kielellisessä todellisuudessa Carter saattoi reaalimaailmasta riippumatta määritellä sen säännöt antaen mahdollisuuksia vakuuttaa retoriikan kohteena ollut yleisö. Vakuuttaminen oli tärkeää, koska Carterilla oli kannettavanaan imago tappio Iranin panttivankikriisin vuoksi. Parhaana keinona tämän muuttamiseksi oli tulla muistetuksi suurvaltataistelun voittajana heikentäen Neuvostoliiton voimatasapainollista asemaa.

Tämän saattoi tehdä retorisesti siirtämällä valtapoliittista topografista karttaa kohti länttä. Tähän suurvallat olivat osaltaan koko kylmän sodan ajan tähänneet: löytää matalariskinen areena ilman ydinaseiden uhkaa, mutta sisältäen arvolatauksen ja mahdollisimman laajan yleisön. Tämän mahdollisti vuoden 1980 Moskovan kesäolympiakisat. Tarina uhasta tuli luoda urheilun, olympialaisten, kansakuntien, urheilijoiden ja liittolaisten välille. Vuoden 1980 Moskovan kesäolympiakisat mahdollistivat moniäänisen poliittisen operaation toteuttamisen pyrkien vaikuttamaan kaikkiin yleisöihin yhtä aikaa, koska kaikki eri yleisöt olivat linkittyneet olympiakisojen tapahtumiin.

Carter käytti urheilijoita välinearvoina moraalisen hyvän ja moraalinormien määrittäjinä. Hän loi tarinassaan urheilijoiden edustavan sellaisia arvoja, mitkä yleisö allekirjoittaisi legitimoiden hänen poliittinen operaationsa. Näin eräässä mielessä tapahtuikin, sillä boikotti toteutui ja siihen osallistui 67 valtiota, tai ainakin niin monta valtiota vältti lähettämästä urheilijoita Moskovaan. Carter kuitenkin yliarvioi toimiansa vaikutuksen Neuvostoliittoon ja aliarvioi olympialiikkeen perinteikkyyttä sekä merkitystä urheilijoille. Tämä voidaan huomata eri valtioiden ja urheilijoiden kannanotoissa poliittista operaatiota kohtaan ollen erityisen kriittisiä politiikan ja urheilun yhdistämisestä sekä urheilijan kohtalon unohtamisesta. Vaikka Carter määritteli itse retorisen todellisuuden ja sen säännöt alistaen urheilun ja yleisön alleen, ei se onnistunut legitimoimaan poliittista areenaa täysin hallintaansa vaan ainoastaan osa urheilijoista ja yleisöistä hyväksyi Carterin poliittiset toimet.

Puutteellisesta boikotin laajuudesta huolimatta kannatti kuitenkin ylläpitää kielellistä kulissia boikotin täydestä legitimitetistä, koska se oli välttämätöntä Carterin poliittisten intressien toteutumiselle ja kielellisen todellisuutensa rakentamiselle. Olennaista ei siis ollut yleisönkään kohdalla todelliset tapahtumat vaan illuusio yleisölle luodusta kuvasta Carterista vahvana johtajana ja Yhdysvalloista voimakkaampana kuin Neuvostoliitto. Tällöin Carter olisi ehkä voinut varmistaa uudelleenvalintansa presidentiksi ja Yhdysvaltojen suurvaltapoliittisen aseman riippumatta boikotin laajuudesta. Tärkeintä oli, että yleisö luulisi boikotin olleen jymymenestys ja sen menestyksen henkilöityvän Carteriin. Carterin kielellisessä todellisuudessa oli olemassa vain hegemonia ja yhteenkuuluvuus yleismaailmallisten arvojen puolesta sisältäen vahvan symboliikan kuten Hitlerin aikaisessa Natsi-Saksassa.

Tämän symboliikan kautta Carter loi kielellisen todellisuuden hädästä, minkä perusteet ja arvopohjan hän itse määritteli voimatasapainon muokkaamiseksi Yhdysvalloille ja itselleen edulliseen suuntaan. Tämän luomiseen hän käytti Buzanin turvallistamisen käsitettä luoden vahvan poliittisen mahdin, minkä puitteissa Carterin poliittinen operaatio voitiin siirtää politiikan ulkopuolelle olympiakisojen areenalle. Tällöin Carter pystyi keskittymään suvereenin vallan saavuttamiseen alistamalla liittolaisensa määrittelemänsä moraalikäsitteensä alle ja tätä kautta nostaakseen esiin näiden ystävien vastakohtaisen vihollisen. Tämä vihollinen oli eksistentiaalinen uhka luoden hätätilan. Tämä hätätila tarvitsi poikkeuksellisia toimia kuten boikottia ja se sopi Carterin poliittisen operaation intresseihin riippumatta yleisön tai urheilijoiden mielipiteestä.

Olympiakisat ja olympiaperinne olivat myös hyvä väline asettaa vastakkain me ja muut, koska olympiakisat kokoavat koko maailman kilpailemaan eri valtioista ja lähtökohdista. Olympialaisten lähtökohta on moraalisisessa hyvässä, vapaudessa ja tasa-arvossa *citius, altius, fortius* -periaatteen mukaisesti. Nämä arvot Carter alisti turvallistamisellaan poliittiselle ohjaukselle, jolloin niiden käsittely ei ollut ideologisesta tulkinnasta riippumatonta vaan siirsi me-identiteetin boikotin puolelle ja muut boikottia vastaan. Boikottijulistus oli turvallistamisen ja poliittisen jaon osalta sekä ideologisesti merkittävää että valtapoliittisia intressejä sisältävä. Näistä kuitenkin voitiin huomata olympiakisoilla olevan symbolisen arvon lisäksi merkitys konfliktin näyttämönä ja moraalisen taistelun kenttänä.

Mielenkiintoista tutkimuksessa oli myös huomata, ettei länsimyynteisen liittolaisvaltion ja moraalisen hyvän raja ollut tässä tapauksessa niin mustavalkoinen kuin Carter sen halusi olevan, kuten mm. Australian toiminta osoitti. Läheinen kauppakumppanuus ja boikotin tukeminen sitä kautta ei riittänyt Carterille kun kisoihin osallistutaan kuitenkin muodollisesti. Toiminta turvallistamisen osalta ratkaisi ja siihen Australia ei kuulunut. Carterin poliittinen viestintä boikottijulistuksen osalta oli hienovaraista. Hienovaraista jopa siinä määrin, etteivät kommenttien urheilijat tienneet varmaksi mitä he edustivat boikottijulistuksessa. Vastauksena oli Carterin luoma poliittinen ja ideologinen hätä kuten aiemmin on tullut esille, mutta se ilmeni myös urheilijoiden kautta Turvallisuuden yhdistäminen olympialiikkeen moraalisen hyvän käsitteeseen mahdollisti vahvan jakolinjan ystävän eli liittolaisen ollessa turvan tae ja olympialiikkeen ideaalin edustaja. Muu oli vihollista ja moraalista paha. Urheilijoilla oli Carterin suvereenin vallan alla alistuminen ylhäältä määritettyyn kohtaloon ja olympiakisat mahdollistivat heidän nostamisensa poliittisen areenan esikuviksi. Urheilijat olivat moraalisia hyviä tuoden esiin moraalisen pahan.

Carterin tarina uhasta - poliittisena operaationa oli monimutkainen retorinen kokonaisuus. Kuitenkin poliittisen operaation uhan luonti ja siitä seuranneet ehdottomat jakolinjat muodostivat poliittisen valtataistelu voimatasapainon muuttamiseksi olympiakisojen kaltaisessa kansainvälisessä tapahtumassa, jota seuraa koko maailma, oli provokaatio ja dramaattinen operaatio kovin panoksin. Provokaatio oli välttämätön konfliktin synnyttämiseksi muuttaen voimatasapainoa ja oikeuttaen Carterin toimet.

Boikotin lopputulos ei ollut tavoitteisiin nähden onnistunut. Carteria ei valittu vuoden 1980 presidentinvaaleissa jatkokaudelle vaan Ronald Reagan valittiin Yhdysvaltojen presidentiksi. Boikotti ei estänyt Neuvostoliittoa järjestämästä Moskovan vuoden 1980 kesäolympialaisia. Ne järjestettiin 19.7. - 3.8.1980 välisenä aikana. Osallistujavaltioita oli 80. Usempi valtio siis osallistui kesäolympialaisiin kuin Carterin boikottiin. Tutkielman tulosten valossa ei ollut yllättävää, että Carterin operaatio ei onnistunut kunnianhimoisissa tavoitteissaan. Hän aliarvioi olympialaisten merkitystä urheilijoille ja heidän valtioilleen, itse olympiainstituution pyhyyttä maailmanlaajuisena historialliseen rauhanliikkeeseen kuuluvana huomattavana kulttuurisena instituutiona, minkä lisäksi hänen urheilijoille antamansa hyvitys ja huomio koettiin riittämättöminä. Myös Carterin tapa kiihdyttää kylmää sotaa provosoimalla Neuvostoliittoa ja siirtymällä pois päin liennytysolehtiikasta ei saanut varauksetonta kannatusta.

LÄHDELUETTELO

KÄSITELTÄVÄ AINEISTO:

Carter, Jimmy (1980): Public Papers of the Presidents of the United States: Jimmy Carter, 1980-81 (In Three Books): Book I -- January 1 to May 23. s. 517-521

Carter, Jimmy (21.03.1980): White House Briefing on the 1980 Summer Olympics. s. 517-521. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://quod.lib.umich.edu/p/ppotpus/4732203.1980.001/543?page=root;rgn=full+text;size=100;view=image>>. Luettu 6.3.2017

Carter, Jimmy (23.01.1980). State of the Union Address. Transcript. Saatavilla WWW – muodossa: <URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-23-1980-state-union-address>>. Luettu 30.3.2017

KIRJALÄHTEET:

Aho, James A. (1981). Religious Mythology and the Art of War. Comparative Religious Symbolisms of Military Violence. London: Aldwych Press.

Aho, James A. (1994). This thing of Darkness. A Sociology of the Enemy. Seattle and London: University of Washington Press.

Baritz, Loren (1964). City on a Hill: History of Ideas and Myths in America. Wiley. New York.

Brzezinski, Zbigniew (2004). The Choice: Global Domination or Global Leadership. Basic Books. New York.

Buzan, Barry; De Wilde, Jaap; Waever, Ole (1998). Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers. London.

Galtung, J. (1997). Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization. SAGE. International Peace Research Institute. Oslo

Harle, Vilho (1991). Hyvä, paha, ystävä, vihollinen. Jyväskylä: Rauhankirjallisuuden edistämisseura.

Hazan, Barukh (1982). Olympic Sports and Propaganda Games: Moscow 1980. Transaction Books.
Hulme Jr., Derick L. (1990). The Political Olympics: Moscow, Afghanistan, and the 1980 U.S. Boycott. New York: Praeger.

Jackson, P.T. (2006). Civilizing the Enemy: German Reconstruction and the Invention of the West. University of Michigan Press. United States of America.

Jokisipilä, Markku (2014). Punakone ja Vaahteranlehti. Otava. Keuruu.

Kuusisto, Riikka (1999). Western Definitions of war in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Frameworks of the United States, British and French Leaders in Action. Commentationes Scientiarum Socialium 54/1999. Suomen Tiedeseura. Saarijärvi.

Lakoff, George (2004). Don't think of an elephant!: know your values and frame the debate. Chelsea Green Publishing. White River Junction. Vermont.

Lakoff, George & Johnson, Mark (1980). Metaphors We Live By. IL: The University of Chicago Press. Chicago.

Lear B, Jody; Macaulay, Diane; Reid Sarkees, Meredith (toim.) (2012). Advancing Peace Research: leaving traces: selected articles by J. David Singer. Routledge. New York.

Sarantakes, Nicholas Evan (2011): Dropping The Torch: Jimmy Carter, the Olympic Boycott, and the Cold War. Cambridge University Press. New York.

Schmitt, Carl (1932). The Concept of the Political. University of Chicago Press. Chicago and London.

Schmitt, Carl. (1922). Political Theology: Four Chapters on the concept of Sovereignty, translated by George Schwab. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, and London.

Schmitt, Carl (1934). Political Theology: Four Chapters on the concept of Sovereignty. Preface to the second edition, translated by George Schwab. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, and London.

Silverstein, Brett (1989). Enemy Images. The Psychology of US Attitudes and Cognitions Regarding the Soviet Union. American Psychologist, volume 44, number 6. s. 903-913.

Waltz, Kenneth N. (1975). Theory of International Politics. Waveland Press. Long Grove, Illinois.

Zetterberg, Seppo (1974). Muutosten vuosisata 8. Alkuteos Power, Wealth & Poverty, The Family, Science, The Arts, Passing Parade. WSOY, Porvoo – Helsinki – Juva

ERILAISET INTERNETLÄHTEET:

Australian Olympic Committee (AOC) (2017). Moscow 1980. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:<http://corporate.olympics.com.au/games/moscow-1980>>. Luettu 18.03.2017

Bigelow, William (2014). The Failed Carter Boycott of the 1980 Moscow Summer Olympics. Breitbart.com. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.breitbart.com/national-security/2014/02/10/the-failed-carter-boycott-of-the-1980-moscow-summer-olympics/>>. Luettu 19.02.2017

Center for Strategic and International Studies (CSIS) (2017). Zbigniew K. Brzezinski: CSIS Counselor and Trustee. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:<https://www.csis.org/people/zbigniew-k-brzezinski>>. Luettu 16.06.2016

Chien-Yu Lin, Ping-Chao Lee & Hui-Fang Nai (2008): Theorizing the Role of Sport in State-Politics, International Journal of Sport and Exercise Science, 1(1): 23-32. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://web.nchu.edu.tw/~biosimulation/journal/pdf/vol-1-no01/vol-1-no-1b-0004.pdf>>. Luettu 25.02.2016

COC (Chinese Olympic Committee) (2008). China and the Olympic Movement. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: http://en.olympic.cn/china_oly/china_olympic/2008-11-04/1665784.html>.

Luettu 16.03.2016

Collins Dictionary (2017). Definition of 'global community'. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/global-community>>. Luettu 05.10.2016

Daldal, Asli (2014). Power and ideology in Michel Foucault and Antonio Gramsci: A Comparative Analysis. Review of History and Political Science. Vol. 2. No.2. s. 149-167. American Research Institute for Policy Development.

FINLEX (17/1948). Sopimus ystävyydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1948/19480017/19480017_2>. Luettu 18.05.2016

Foisy, Paul (2011). The Montréal Olympics In 1976, Montréal became the first Canadian city to host the Olympic Games. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/the-montreal-olympics/>>.

Gillespie, Kerry (16.08.2013). Canadian athletes remember, sadly, 1980 Olympic Boycott. Thestar.com. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:https://www.thestar.com/sports/amateur/2013/08/16/canadian_athletes_remember_sadly_1980_olympic_boycott.html>. Luettu 20.03.2017

International Olympic Committee (2017). The Olympic Movement. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:https://stillmed.olympic.org/Documents/Reference_documents_Factsheets/The_Olympic_Movement.pdf> Luettu 5.2.2017

International Olympic Committee (IOC) (2016): The Olympic Charter. Saatavilla WWW-muodossa: <URL:https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf#_ga=1.82663570.507012793.1492728432>. Luettu 04.03.2017

Ivie, Robert L. (1980). Images of Savagery in American Justifications for War. Communication

Monographs, volume 47, November. s. 279-294. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: https://www.researchgate.net/profile/Robert_Ivie2/publication/248924860_Images_of_Savagery_in_American_Justifications_for_War/links/56c5db8a08ae7fd4625c6029/Images-of-Savagery-in-American-Justifications-for-War.pdf>. Luettu 04.04.2016

ISSF Sports (2009). Olympic Movement: IOC Medical Commission & WADA. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: http://www.issf-sports.org/getfile.aspx?mod=docf&pane=1&inst=257&file=IPOD-ISSFNEWS_2009-06.pdf>. Luettu 23.04.2016

John F. Kennedy Presidential Library and Museum (25.05.1961). John F. Kennedy Speeches: President Kennedy's Special Message to the Congress on Urgent National Needs. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: https://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/United-States-Congress-Special-Message_19610525.aspx>. Luettu 19.11.2015

Jones, Steve (2012). : U.S. Foreign Policy. When The U.S. Boycotted The Summer Olympics Games of 1980 Fall Victim To Cold War Foreign Policy By Steve Jones, US Foreign Policy Expert. Saatavilla WWW - muodossa: <URL: <http://usforeignpolicy.about.com/od/alliesenemies/a/When-The-U-S-Boycotted-The-Summer-Olympics.htm> >. Luettu 23.01.2016

Kennedy, Charles Stuart (1993). Moments in the U.S. Diplomatic History: The Assassination of Ambassador Spike Dubs – Kabul 1979. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://adst.org/2013/01/the-assassination-of-ambassador-spike-dubs-kabul-1979/>>. Luettu 12.02.2017

Korhonen, Pekka (2004). Turvallistaminen. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/yfi/maailmanpolitiikka?m=content&a_id=9 >. Luettu 24.03.2015

Korhonen, Pekka (2004). Klassinen realismi. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/yfi/maailmanpolitiikka?m=content&a_id=5>. Luettu 16.06.2016

Korpela, Jukka (2016). Datatekniikka ja viestintä: pienehkö sivistyssanakirja. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/sanatt.html>, Luettu 03.01.2016

Lennartz, Karl & Li, Ninfang (2008). History of the Olympic Movement in China. Journal of Olympic History 16 (March 2008) Number 1. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://library.la84.org/SportsLibrary/JOH/JOHv16n1/JOHv16n1f.pdf>>. Luettu 20.04.2017

Lidz, Franz (Sports Illustrated Vault) (14.12.1987). Having a costume ball: Gary Fanelli runs for laughs in outlandish outfits. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <https://www.si.com/vault/1987/12/14/116786/having-a-costume-ball-gary-fanelli-runs-for-laughs-in-outlandish-outfits>>. Luettu 11.09.2016

Montague, James (2012). Gold against the soul: An athlete's story of the 1980 Moscow boycott. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://edition.cnn.com/2012/08/07/sport/olympics-2012-moscow-boycott-1980-don-paige/>>. Luettu 11.1.2017

Morton, Adam David (2007): Unravelling Gramsci: Hegemony and Passive Revolution in the Global Political Economy. Pluto Press. Saatavilla WWW – muodossa: <URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/reader.action?docID=10480197> >. Luettu 18.2.2015

Murphy, Damien (01.01.2011). Fraser defied as boycott cuts deep. The Sydney Morning Herald. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.smh.com.au/national/fraser-defied-as-boycott-cuts-deep-20101231-19c1p.html>>. Luettu 22.09.2016

Mäkinen, Teemu (2013). USA PATRIOT ACTIN PARLAMENTAARISEN KÄSITTELYN RETORINEN ANALYYSI YHDYSVALTAIN EDUSTAJAINHUONEESSA. Jyväskylän Yliopisto. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41137/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201304051390.pdf?sequence=1> >. Luettu 15.3.2015

National Archives of Australia (NAA) (1980). Foreign Affairs: Afganistan, the Soviet Union and the Olympics Boycott. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: http://www.naa.gov.au/Images/1980-FA-Afghanistan-Soviet-Olympics-boycott_tcm16-45335.pdf>. Luettu 16.08.2016

NuclearFiles.org (2017). Project of the Nuclear Age Peace Foundation. MAD (Mutual Assured Destruction). Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclear-weapons/history/cold-war/strategy/strategy-mutual-assured-destruction.htm>>. Luettu

12.03.2017

Office of the Historian (2017). Milestones 1961-1968: The Cuban Missile Crisis October 1962. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <https://history.state.gov/milestones/1961-1968/cuban-missile-crisis>>. Luettu 28.09.2016

Palonen, Kari (2003). Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking and Politization. Alternatives 28 (2003) 171-186. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: alt.sagepub.com/content/28/2/171.full.pdf+html>. Luettu 24.01.2017

Radvanyi Richard A. (2002). Master's Thesis. Operation Eagle Claw – Lessons Learned. MARINE CORPS COMMAND AND STAFF COLL QUANTICO VA. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://oai.dtic.mil/oai/oai?verb=getRecord&metadataPrefix=html&identifier=ADA402471>>. Luettu 15.12.2016

Riordan, James (2007). The impact of Communism on sport. *Historical Social Research* 32. s. 110-115. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ssoar-62466>>. Luettu 13.03.2016

Stewart, Phil (01.08.1980). Tony Sandoval Wins the 1980 U.S. Men's Olympic Trials But Not a Trip to Moscow. Runners World. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.runnersworld.com/running-times-info/tony-sandoval-wins-the-1980-us-mens-olympic-trials-but-not-a-trip-to-moscow>>. Luettu 17.10.2016

Runners World (01.04.1980). Reaction to the 1980 Olympic Boycott Decision. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.runnersworld.com/races/reaction-to-the-1980-olympic-boycott-decision>>. Luettu 14.09.2016

Sarantakes, Nicholas Evan (09.02.2014). Jimmy Carter's Disastrous Olympic Boycott. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.politico.com/magazine/story/2014/02/carter-olympic-boycott-1980-103308>>. Luettu 11.02.2016

Saum, Shane (2010). The Olympic Cold War. San Diego State University. Saatavilla WWW – muodossa: <URL: <http://www.pdflibrary.org/pdf/the-olympic-cold-war-california-state-university.html>>. Luettu 5.3.2015

Shogan, Colleen J. (2015). The President's State of the Union Address: Tradition, Function, and Policy Implications. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40132.pdf>>. Luettu 1.4.2016

Suomen Olympiakomitea (2017). Mitä teemme? : Kansainvälinen Olympialiike. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.sport.fi/en/olympiakomitea/mita-teemme/kansainvalinen-olympialiike>>. Luettu 15.02.2017

Symbols.com (2017). Swastika Symbol. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.symbols.com//symbol/swastika-symbol>>. Luettu 15.05.2016

Särkiö, H. (1972). Vuoden 1948 ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimus suomalaisissa arvioinneissa. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: journal.fi/ta/article/view/47518/13393>. Luettu 17.05.2016

The Olympic Museum (2007). The Olympic Symbols. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: https://stillmed.olympic.org/Documents/Reports/EN/en_report_1303.pdf>. Luettu 15.06.2016

Torro, Mikko (2006). SUOMALAINEN NÄKÖKULMA MOSKOVAN OLYMPIAKISOIHIN SANOMALEHDISTÖSSÄ KESÄLLÄ 1980. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12014/URN_NBN_fi_jyu-2006367.pdf?sequence=1>. Luettu 17.07.2016

US Embassy (1989). Yhdysvaltojen ja Suomen välinen kehitys 1919-1989. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: https://fi.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/243/2016/11/history-fi_049_076tt8393.pdf>. Luettu 17.11.2016

University of Nebraska Omaha (2016). United States – Afghanistan Relations. Afghanistan Diplomatic Relations. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://libguides.unomaha.edu/c.php?g=327497&p=2433228>>. Luettu 06.10.2016

USC – US-China Institute (2011). Talking Points, July 22 – August 3. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://china.usc.edu/talking-points-july-22-august-3-2011>>. Luettu 16.02.2017

U.S. Department of State (January 20, 2001 to January 20, 2009). The Olympic Boycott 1980. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/qfp/104481.htm>>. Luettu 21.01.2017

Van Munster, Rens (26.06.2012). Securitization. Oxford Bibliographies. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0091.xml>>. Luettu 16.07.2016

YK (Yhdistyneet Kansakunnat) (2016). Suomen osallisuus YK:n toimintaan: Rauha ja turvallisuus. Asevalvonta ja aseiden riisunta. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.yk.fi/node/472>>. Luettu 13.03.2017

Zur, Ofer (1991). The Love Of Hating: The Psychology Of Enmity. Saatavilla WWW-muodossa: <URL: <http://www.zurinstitute.com/enmity.html#definition>>. Luettu 16.10.2016